

Міністерство внутрішніх справ України
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ФАКУЛЬТЕТ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ
ДЛЯ ПІДРОЗДІЛІВ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

КАФЕДРА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА, ПРОЦЕСУ
ТА АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРЕВЕНТИВНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

*Матеріали
Регіонального круглого столу*

(м. Дніпро, 19 квітня 2023 р.)

Дніпро
2023

УДК 342.9+351.7

А 43

*Ухвалено до друку та розповсюдження
через мережу Інтернет науковою радою
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ (протокол № 10 від 15.06.2023)*

**А 43 Актуальні проблеми превентивної діяльності
Національної поліції в умовах воєнного стану : матеріали
Регіон. круглого столу (м. Дніпро, 19 квіт. 2023 р.). Дніпро :
Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. 141 с.**

Збірник містить матеріали Регіонального круглого столу, в якому взяли участь науковці, викладачі та здобувачі вищих навчальних закладів та наукових установ України, а також фахівці-практики правоохоронних органів. Тематика публікацій охоплює актуальні проблеми превентивної діяльності Національної поліції.

Матеріали круглого столу можуть бути використані в науково-дослідній роботі та навчальному процесі спеціалізованих ВНЗ, а також у законотворчості та правоохоронній діяльності.

***Матеріали подано в редакції авторів тез.
Оргкомітет не несе відповідальності
за їх зміст та автентичність***

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

д-р юрид. наук, проф., засл. юрист України **Л. Р. Наливайко** (голова); канд. юрид. наук **К. В. Бахчев** (заст. Голови); д-р юрид. наук, проф. **А. О. Собакарь**; д-р юрид. наук, проф. **Р. В. Миронюк**; **О. В. Захарченко**.

© ДДУВС, 2023

© Автори, 2023

З М І С Т

Бахчев К.

Особливості адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції у справах про адміністративні правопорушення, що посягають на громадський порядок а громадську безпеку 8

Бичок О.

Поняття та сутність діяльності поліції як складової частини МВС у забезпеченні прав і свобод людини та громадянина 10

Болгаренко М., Логвиненко Б.

До проблеми юридичної відповідальності поліцейських в Україні 12

Блінова Г.

Використання технічних пристроїв фіксації в роботі патрульної поліції: окремі аспекти дотримання законодавства про захист персональних даних 15

Блохіна О.

Превентивна діяльність підрозділів національної поліції у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху у період воєнного стану 18

Бугорська М.

Професійна підготовка поліцейських з питань протидії домашньому насильству в умовах воєнного стану: поточна і після підготовки 21

Вовк А.

Попередження насильства в сім'ї 24

Гарічев В.

Актуальні проблеми професійної деформації поліцейських та шляхи запобігання їй 26

Дрок І.

Роль Національної поліції України в подоланні тектонічних загроз 28

Дронік Д.

Окремі проблемні питання застосування адміністративно-запобіжних заходів у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху 30

Дяченко О.

Щодо принципу політичної нейтральності
Національної поліції України

Желізняк А.

Правові аспекти превентивної діяльності підрозділів
Національної поліції у сфері обігу вогнепальної зброї 35

Желізняк С.

Хронічна душевна хвороба яка обставина, що виключає
адміністративну відповідальність 39

Захарченко О.

Профілактична діяльність в сфері протидії домашньому насильству
щодо дітей та жінок 41

Капінус М., Цуркаленко Д.

Проблематика адміністративно-юрисдикційної
діяльності Національної поліції 44

Коломоєць Т.

Іншомовна спроможність співробітників
як «Виклик воєнного часу» у забезпеченні ефективності
превентивної діяльності правоохоронних органів України
й основні пріоритети формування вітчизняної практики 46

Кремova Д.

Здійснення превентивних заходів працівниками
Національної поліції України: етико-правовий аспект 49

Крижна В., Кушнір І.

Профілактичні дії підрозділів Національної поліції
щодо незаконного обігу вогнепальної зброї 51

Логвиненко Б.

Особливості проведення службових розслідувань
щодо поліцейських в період дії воєнного стану 55

Лях С.

Поняття комплексної безпеки як запорука
забезпечення безпеки дорожнього руху 58

Максимова М., Іваненко І.

Діяльність підрозділів ювенальної превенції щодо недопущення вчинення неповнолітніми особами адміністративних правопорушень61

Максимова М., Харченко Д.

Дотримання органами та підрозділами Національної поліції права людини на захист 64

Мердова О.

Особливості діяльності дільничних офіцерів поліції на деокупованих територіях 65

Миронюк Р.

Особливості адміністративної відповідальності військовослужбовців за порушення правил дорожнього руху 69

Молчанов Р.

Проблематика законодавчого врегулювання забезпечення права людини на мирні зібрання 73

Нарупін Д., Миронюк Р.

Адміністративно-юрисдикційна діяльність щодо застосування дисциплінарних стягнень та заохочень у Національній поліції України 75

Нестерцова-Собакарь О.

Зміст та значення громадської безпеки та порядку 78

Макрушин О., Пісоцька К.

Принцип дотримання прав людини в діяльності Національної поліції України 82

Опацький Р.

Проблеми вилучення транспортних засобів у період дії воєнного стану 84

Пісоцька К.

Профілактика адміністративних правопорушень, що вчиняються дітьми у сфері незаконного обігу наркотичних речовин 88

Потіп М.

Реалізація соціально-економічних прав поліцейських та психоемоційне вигорання: правові аспекти 91

Рижкова С.

Взаємодія поліції та громади умовах воєнного стану 95

Уварова Н.

Превенція адміністративних правопорушень
у сфері охорони праці в Україні 97

Уваров В.

Проблеми співвідношення понять «Превенція» та «Провілактика»
в діяльності органів Національної поліції України 100

Собакарь А.

Реалізація принципу взаємодії Національної поліції України
з громадськістю на засадах партнерства 102

Скрипник Б., Пісоцька К.

Досвід Америки в сфері протидії наркоманії
серед дітей підрозділами поліції 106

Сухарєва Г.

Поліцейське піклування як превентивний
поліцейський захід щодо дітей 109

Сухарєва Г. Воловик О.

Взаємодія підрозділів ювенальної превенції з органами
досудового розслідування Національної поліції 113

Сухарєва Г., Шелегон Ю.

Первинна профілактика серед неповнолітніх 116

Титаренко М.

Особливості професійної комунікації працівників
правоохоронних органів 120

Харченко Д., Максимова М.

Дотримання органами та підрозділами
Національної поліції права людини на захист 123

Хвостовцев С.

Превентивна діяльність підрозділів поліції
у сфері контролю за цивільною зброєю 124

Христюк М., Пісоцька К.

Роль профілактичної роботи в поліцейській діяльності 127

Цуркань Д.

Особливості взаємодії громад місцевого самоврядування
з підрозділами національної поліції України 129

Чаус А.

Профілактика та запобігання наркозлочинам
в Україні: правовий аспект 133

Шлома С.

Роль органів місцевого самоврядування у забезпеченні
діяльності поліцейських офіцерів громад 136

Sheviakov M., Kaliman M.

Some questions regarding the prevention
and counteraction of domestic violence in Ukraine 139

Костянтин Бахчев

*декан факультету підготовки фахівців
для підрозділів превентивної
діяльності, Дніпропетровського
державного університету внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук,
полковник поліції*

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ЮРИСДИКЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ, ЩО ПОСЯГАЮТЬ НА ГРОМАДСЬКИЙ ПОРЯДОК ТА ГРОМАДСЬКУ БЕЗПЕКУ

У теорії права існує невизначена проблема теорії поняття адміністративно-юрисдикційної діяльності, яка викликає довгу і безперервну дискусію серед научних працівників. Це стосується не тільки теоретичного, але й законодавчого та іншого юридичного аналізу та діяльності Національної поліції України.

Головна відмінність адміністративної юрисдикції полягає у її юрисдикційній природі, яка передбачає вирішення спору право (громадянський процес) і застосування примусу (кримінальний процес). Адміністративна юрисдикція має всі ознаки адміністративного процесу, що зближує її з іншими видами юридичного процесу та юрисдикції.

За словами вченого О.П. Шергіна, правову природу адміністративної юрисдикції визначають дві обставини: з одного боку, вона є складовою частиною виконавчо-розпорядчої діяльності органів державного управління, а з іншого – одним із видів юрисдикції [1]. Таким чином, адміністративна юрисдикція включає в себе елементи інших видів юридичного процесу та юрисдикції, і її роль полягає в забезпеченні виконання законів та прав правительства відносно адміністративних правил та положень [3].

Доречно зазначити, що більшість дослідників розглядають цей вид державної діяльності як самостійний правоохоронний вид. Наприклад, А.П. Коренев під адміністративною юрисдикцією НП розумів частину адміністративної діяльності органів внутрішніх справ з розгляду та вирішення справ про адміністративні правопорушення, а також щодо вирішення скарг громадян [17, с. 22]. В основному таку ж позицію дотримується та А.Ю. Якимів. На його думку, адміністративна юрисдикція це «розгляд справ про адміністративні правопорушення та прийняття щодо них рішень у встановленому порядку та формах» [2, с. 7]. І.Ш. Кілясханов, підтримуючи цю точку зору, підкреслює, що адміністративна юрисдикційна діяльність включає не лише стадію розгляду

адміністративних справ, а й стадію порушення [4, с. 9].

Представляє інтерес позиція Ю.М. Старилова: критикуючи єдине правове регулювання різних видів діяльності, він вважає, що провадження у справах про адміністративні правопорушення має суперечливу природу. З одного боку, воно включає правосуддя з адміністративних справ за допомогою судової влади, а з іншого – адміністративно-юрисдикційну діяльність з розгляду справ про адміністративні правопорушення [3, с. 22].

Разом з тим у юридичній літературі зустрічається й дещо інший підхід до цього визначення. Деякі автори вважають, що адміністративна юрисдикція має місце у тому випадку, коли предметом дій органів виконавчої влади (їх посадових осіб) виступає конкретний адміністративно-правовий спір. Наприклад, Ю.М. Козлов, Л.Л. Попов та П.І. Кононов визначають адміністративну юрисдикцію як адміністративно-процесуальну діяльність, що здійснюється у позасудовому порядку з метою розгляду та вирішення адміністративно-правових спорів та застосування адміністративно-примусових заходів [1, с. 52].

А.П. Альохін, Н.Ю. Хаманєва, підтримуючи цю точку зору, наголошують, що адміністративний процес у юрисдикційному сенсі своїм джерелом має специфічні суперечки, що виникають у сфері державного управління між сторонами регульованих адміністративно-правовими нормами управлінських правових відносин. Це адміністративні, чи адміністративно-правові, суперечки [1, с. 5].

Адміністративно-юридична діяльність поліції є важливим елементом державного управління у сфері забезпечення громадського порядку та громадської безпеки. Ця діяльність є складною та різноманітною, оскільки передбачає використання різних інструментів та методів для досягнення поставлених завдань [4].

Однією з особливостей адміністративно-юридичної діяльності поліції є те, що вона спрямована на боротьбу з адміністративними правопорушеннями, що посягають на громадський порядок та громадську безпеку. Такі правопорушення можуть включати порушення правил дорожнього руху, порушення громадського порядку та інші адміністративні правопорушення [3].

Ще однією особливістю адміністративно-юридичної діяльності поліції є те, що вона повинна здійснюватись з дотриманням прав людини та громадянина. Поліція повинна застосовувати законні та обґрунтовані заходи для забезпечення громадського порядку та громадської безпеки, але при цьому повинна поважати права та свободи людини.

1. Безпалова, О. І., et al. "Адміністративно-юрисдикційна діяльність Національної поліції України: навчальний посібник." 2021 р.
2. Джафарова, О. В., and С. О. Шатрава. "Деякі аспекти провадження у справах про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією." Протидія корупції: правове регулювання і практичний досвід: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ.

- конф.(м. Харків, 3 груд. 2021 р.).–Харків: ХНУВС, 2021.С. 25-27, 2021.
3. Корнієнко, Максим Вікторович, Алла Георгіївна Пишна, and Анатолій Антонович Десятник. "Адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції." 2021 р.
 4. Молчанов, Ростислав Юрійович. Адміністративно-юрисдикційна діяльність патрульної поліції у сфері безпеки дорожнього руху. Diss. (доктор філософії): 12.00.07 «Адміністративне право і процес.

Олександр Бичок,

*здобувач вищої освіти 2 курсу
спеціальність 262«Правоохоронна
діяльність»*

*факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Маргарита Максимова,

*викладач кафедри адміністративного
права, процесу та адміністративної
діяльності ДДУВС*

ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ ЯК СКЛАДОВОЇ ЧАСТИНИ МВС У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА

Поліція як складова частини МВС України є частиною системи державних органів виконавчої влади, покликана захищати життя, здоров'я, права та свободи громадян, власність, інтереси суспільства та держави від злочинних та інших протиправних посягань та наділена правом на застосування примусових заходів у межах, встановлених законом. [1, с. 430]

Діяльність органів поліції будується відповідно до принципів дотримання прав і свобод людини та громадянина, законності, гуманізму, гласності, верховенства права, відкритість і прозорість, політична нейтральність, взаємодія з населенням на засадах партнерства, безперервність.

Органи внутрішніх справ реалізують свою компетенцію щодо забезпечення прав, свобод та законних інтересів людини та громадянина у таких основних напрямках: адміністративної, оперативно-розшукової та кримінально-процесуальної.

Поліція покликана захищати як загальні, так і конкретні права людини та громадянина, ця діяльність називається також взаємодія з населенням на засадах партнерства. До неї, зокрема, належать: розшук зниклих осіб та їх родичів, з якими людина втратила зв'язок; надання невідкладної допомоги особам, які постраждали від кримінальних правопорушень та нещасних

випадків, а також тим, хто перебуває в громадських місцях у безпорадному стані; сприяння у побутовому та трудовому устрої осіб, які звільнилися з місць позбавлення волі, тощо. [2, с. 416]

Оперативно-розшукова діяльність працівників поліції також виступає важливим напрямом роботи органів внутрішніх справ із забезпечення прав і свобод людини і громадянина і є видом діяльності, що здійснюється гласно та негласно оперативними підрозділами поліції у межах їх повноважень через проведення оперативно-розшукових заходів з метою захисту життя, здоров'я, прав і свобод людини і громадянина, власності, забезпечення безпеки суспільства та держави від злочинних посягань.

При цьому більшість оперативних заходів у оперативно-розшуковій діяльності є непроцесуальними і часто оперативні працівники поліції при її здійсненні порушують права та законні інтереси громадян з метою розкриття кримінальних правопорушень.

Особа, яка вважає, що дії оперативних працівників поліції, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, призвели до порушення його прав і свобод, вправі оскаржити в суді. Однак довести ці факти, як показує практика, буває дуже складно – через непроцесуальний характер діяльності, її негласних методів та багатьох інших факторів. [3, с. 448]

Насамперед, кримінально-процесуальна діяльність працівників поліції є провідною у процесі забезпечення прав і свобод громадян. Вона реалізується у вигляді розслідувань проваджень у справах, а також у процесі виконання ухвал, постанов, доручень, вказівок суду, прокурора, слідчого про провадження передбаченого законом розшукових та слідчих дій, а також надання допомоги названим суб'єктам під час виконання окремих процесуальних дій.

Слід також зазначити, що рівень гарантованості прав і свобод людини та громадянина безпосередньо пов'язані з рівнем правової культури працівників поліції, що передбачає глибоку повагу до особистості, її прав та гідності. У сучасних умовах всюди виникають проблеми, пов'язані з незнанням поліцейськими норм чинного законодавства, зневагою їх до права, відсутністю чи формальним правовим вихованням у службових колективах.

Службова підготовка працівників поліції у сфері забезпеченні прав і свобод людини та громадянина має бути орієнтована на першу чергу на регулярне та постійне проведення спеціальних навчальних занять з вивчення чинного законодавства, особливостей його практичного застосування та професійного тлумачення.

Дотримання законності у правозастосовчій та правоохоронній діяльності, що виражається у прийнятті працівниками органів внутрішніх справ обґрунтованих та справедливих рішень, їх реалізації відповідно до закону, свідчить про ефективність правової діяльності органів внутрішніх справ загалом.

Таким чином, поліція повинна розумітися як складова частина системи

державних правоохоронних органів з охорони громадського порядку, захисту прав та інтересів громадян від злочинних та інших посягань; і ключовим тут слід виділити поняття захисту прав і свобод людини.

1. Корнієнко М.В. Роль органів внутрішніх справ України в охороні громадського порядку при ускладненні оперативної обстановки: Монографія. – Дн-ськ: Україна, 2001. – 430 с.

2. Негодченко О.В. Забезпечення прав та свобод людини органами внутрішніх справ України: Монографія. – Д.: Поліграфіст, 2002. – 416 с.

3. Негодченко О.В. Організаційно-правові засади діяльності органів внутрішніх справ щодо забезпечення прав і свобод людини: Монографія. – Дн-ськ: Вид-во Дніпропетровського ун-ту, 2003. – 448 с.

4. Методичні рекомендації з навчальної дисципліни «Протидія насильству в сім'ї» з використанням інтерактивних технологій для перепідготовки працівників патрульної поліції Національної поліції України Текст] : [метод. рекомендації.] / Мінка Т.П., , Гаркуша В.В., Репан М.І., Жилияков М.І. – Д. : ДДУВС, 2016. – 34 с.

Володимир Болгаренко,

курсант 2-го курсу ННІ права

та підготовки фахівців

для підрозділів Національної поліції

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

Борис Логвиненко,

д.ю.н., професор, професор кафедри

адміністративного права, процесу та

адміністративної діяльності

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

ДО ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УКРАЇНІ

Принцип юридичної відповідальності є важливим компонентом правової системи і передбачає, що жодна людина не може бути двічі притягнута до юридичної відповідальності за одне й те саме правопорушення. Принцип юридичної відповідальності, або принцип «лат. – Non bis in idem» застосовується в багатьох країнах світу, включаючи Україну. Він закріплений у Конституції України, а саме статті 61 [1]. Цей принцип запобігає надмірному переслідуванню громадян та захищає їх від недотримання законності та несправедливості. Крім того, цей принцип є складовою частиною презумпції невинуватості (стаття 62 Конституції України), згідно з якою кожна особа має вважатися невинуватою до тих пір, поки її вину не буде доведено у законному порядку. Однак, у сфері правоохоронної діяльності виникають випадки, коли

поліцейські можуть бути притягнуті до юридичної відповідальності двічі за одне й те саме правопорушення, що на наше переконання, суперечить принципу зазначеному в Конституції України.

Обґрунтовуючи власну позицію, зазначимо, що проблема подвійної відповідальності поліцейських полягає в тому, що вони можуть бути піддані двом різним видам юридичної відповідальності за певний проступок, приміром, дисциплінарній та адміністративній. Дисциплінарна відповідальність полягає в тому, що на поліцейського може бути накладено дисциплінарні стягнення за порушення службової дисципліни або неефективне виконання службових обов'язків. Види дисциплінарних стягнень, що можуть бути накладені на поліцейського, передбачені Дисциплінарним статутом Національної поліції України: догана; сувора догана; попередження про неповну службову відповідність; пониження у спеціальному званні на один ступінь; звільнення з посади; звільнення із служби в поліції [2]. У свою чергу, адміністративна відповідальність передбачає, що поліцейський може бути притягнутий до адміністративної відповідальності за вчинення адміністративних проступків з особливостями, визначеними статтею 15 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Проблема полягає в тому, що у разі порушення поліцейським законодавства він може бути підданий обом видам відповідальності, що на думку низки правників, може призвести до несправедливого або надмірного покарання. Положення про юридичну відповідальність поліцейських зазначено в Законі України «Про Національну поліцію», а саме у статті 19 [3]. Водночас, у Дисциплінарному статуті Національної поліції, а саме ч. 3 статті 11 зазначено, що поліцейський, якого в установленому порядку притягнуто до адміністративної, кримінальної або цивільно-правової відповідальності, одночасно може бути притягнутим до дисциплінарної відповідальності згідно з цим Статутом. Не дивлячись на виключення, що зазначені у ч. 2 статті 11 цього ж Статуту, поліцейський фактично нестиме подвійну відповідальність.

Однією з основних причин виникнення проблеми подвійної юридичної відповідальності у поліцейських є недостатня координація між органами державної влади, які відповідають за розгляд справ про правопорушення. Крім того, у системі внутрішнього контролю у поліції не завжди забезпечується належний рівень моніторингу за діяльністю поліцейських, що може призвести до того, що один і той же вчинок може бути кваліфікований по-різному. Наприклад, порушення адміністративного законодавства – адміністративний проступок, з самотійним складом. А дисциплінарна відповідальність поліцейського настає через порушення службової дисципліни, а саме – порушення іміджу поліцейського, невиконання своїх обов'язків тощо.

Іншою причиною може бути недостатній рівень кваліфікації поліцейських та їх неправильне розуміння вимог законодавства. У більшості випадків, коли виникає проблема застосування подвійної юридичної

відповідальності, поліцейський діє відповідно до своєї професійної правосвідомості, але при цьому не бере до уваги її інші аспекти, які були зазначені вище. Тобто, з юридичної точки зору, поліцейський вчиняючи один адміністративний проступок здійснює одразу два самостійних діяння, які мають різні кваліфікуючі ознаки – порушення законодавства (кримінального, адміністративного) та порушення службової дисципліни (Дисциплінарний статут, Присяга тощо).

Як відмічає Б.О. Логвиненко, у статті 24 Конституції України проголошено, що громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками [1]. Так само спеціальне звання поліцейського або його посада не можуть виступати підставою для порушення принципу рівності [4, с. 71].

Для вирішення проблеми подвійної юридичної відповідальності важливо гарантували право поліцейських на справедливий судовий розгляд і дотримання принципу презумпції невинуватості під час здійснення службового розслідування. Не менш важливим також є закріплення у Дисциплінарному статуті Національної поліції України конкретних юридичних складів дисциплінарних проступків.

Загалом, проблема подвійної юридичної відповідальності у поліцейських є складною та потребує комплексного підходу до її вирішення. Необхідно забезпечити ефективний внутрішній контроль за діяльністю поліцейських, встановити чітку процедуру координації між суб'єктами владних повноважень, які відповідають за розгляд справ про правопорушення, підвищити кваліфікацію поліцейських, щоб вони відповідали міжнародним стандартам поліцейської діяльності. Це допоможе зберегти авторитет Національної поліції в суспільстві та посилити ефективність функціонування органів і підрозділів поліції в Україні.

-
1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення 27.03.2023).
 2. Про Дисциплінарний статут Національної поліції України: Закон України від 15.03.2018 № 2337-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19#Text> (дата звернення 27.03.2023).
 3. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення 27.03.2023).
 4. Логвиненко Борис. Науково-практичний коментар до Дисциплінарного статуту Національної поліції України / Б. Логвиненко. Київ: ВД «ДАКОР» 2022. 218 с.

Ганна Блінова,
*д.ю.н., доцент,
професор кафедри цивільного,
господарського
та екологічного права,
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»*

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНІЧНИХ ПРИСТРОЇВ ФІКСАЦІЇ В РОБОТІ ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ: ОКРМІ АСПЕКТИ ДОТРИМАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ЗАХИСТ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ

Під час збройної агресії проти України ще більше посилюється питання необхідності захисту персональних даних в роботі поліції, оскільки загроза виникає не лише праву на приватність особистого життя, а в першу чергу може спричинити загрозу особистій безпеці громадянина.

Патрульна поліція України, будучи підрозділом Національної поліції, який працює на користь громадян займається роботою з персональними даними осіб, відеофіксацією правопорушень та дорожньо-транспортних пригод. Діяльність патрульної поліції, пов'язана з захистом та обробкою персональних даних, здійснюється відповідно до Конституції України, Закону України «Про національну поліцію», «Про захист персональних даних» та інших відповідних законів України.

Протягом 2022 року Уповноваженим Верховної ради із захисту прав людини фіксувались такі порушення законодавства про захист персональних даних: неправомірне обробка персональних даних, зокрема їх неправомірне поширення та використання, незабезпечення надання суб'єкту персональних даних повної інформації щодо володільця персональних даних, неналежне оформлення згоди на обробку персональних даних, ненадання доступу до своїх персональних даних (інформації про себе), оприлюднення в мережі Інтернет персональних даних українських військових та іноземних громадян, які надають військову допомогу Україні на період дії воєнного стану, надмірний збір персональних даних надавачами гуманітарної, волонтерської та іншої благодійної допомоги населенню [1]. Деякі із зазначених проблем мали прояв і в інформаційному просторі патрульної поліції.

Відповідно до пункту 9 частини 1 статті 31 Закону України «Про Національну поліцію», одним із заходів превентивного характеру є використання технічних приладів і засобів, що мають функції фото- та відеозйомки. Відеореєстратори та бодікамери патрульних поліцейських є такими засобами. Відповідно до ст. 40 Закону України «Про Національну поліцію», «поліція для забезпечення публічної безпеки і порядку може закріплювати на форменому одязі такий пристрій, з метою «попередження,

виявлення або фіксування правопорушення, охорони громадської безпеки та власності, забезпечення безпеки осіб» [2]. Наявність таких нагрудними камер розглядається працівниками патрульної поліції як засіб захистити себе від упереджених заяв щодо їхньої поведінки.

Відповідно до п. 8 Інструкції із застосування органами та підрозділами поліції технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, передавання відеозаписів, отриманих з портативних та відеореєстраторів, установлених на службових транспортних засобах, БПЛА, автомобільних та стаціонарних систем для використання засобами масової інформації, а також поширення в мережі Інтернет, здійснюється з дозволу керівника органу, підрозділу поліції з дотриманням Закону України «Про захист персональних даних». Таке передавання здійснюється виключно з метою забезпечення безпеки та захисту інтересів громадян, суспільства і держави, а також з метою захисту гідності та честі працівника поліції [3]. Проте у законодавстві такі підстави не конкретизовані.

Згідно з поглядами деяких юристів, захист, який забезпечується шляхом використання відеореєстраторів поліцією, може суперечити праву на приватність. В даний час, коли записи з цих реєстраторів публікуються самою поліцією на платформах, таких як YouTube, або передаються ЗМІ, інколи ці записи є фрагментарними, що може створювати упереджене уявлення про особу і порушувати презумпцію невинуватості. Крім того, правове регулювання автоматичної зйомки без згоди особи вважається недостатньо розробленим і може суперечити чинному законодавству. Зазначене правове регулювання також вважається недостатньо прозорим, оскільки вивчити його шляхом аналізу опублікованих нормативно-правових актів є неможливим. Неопубліковані службові акти Національної поліції, які визначають порядок застосування пристроїв, зберігання та режим доступу до відеозаписів, вважаються загрозою для дотримання поліцією прав людини на приватність [4].

На практиці мають місце порушення законодавства про захист персональних даних. Наприклад, за свідченнями колишніх працівників поліції є хибна практика працівників патрульної поліції на вимогу своїх безпосередніх керівників фотографувати всіх людей та їх документи, з якими працівники поліції взаємодіють під час несення служби для підтвердження показників по кількості опитаних громадян та громадян з якими проведено бесіди. Ця інформація передається у «Telegram» групи керівникові [5]. Це є грубим порушенням вимог Закону України «Про захист персональних даних». Патрульним поліцейським слід пам'ятати про заборону «виконувати злочинні чи явно незаконні розпорядження та накази», що зазначено у ст. 8 Закону України «Про Національну поліцію» [6].

На сьогодні відеозаписи, отримані з відеореєстраторів і опубліковані без згоди на це особи, котра була об'єктом відеозапису, є порушенням норм Закону України «Про захист персональних даних». Така ситуація буде

продовжуватись до внесення відповідних змін до Закону України «Про Національну поліцію» [7; с. 94].

Основним шляхом вирішення проблеми є врегулювання суперечностей законодавчої бази з цього питання. Однак це не має бути просте узгодження правових норм без зміни концепції автоматичної відеофіксації. Враховуючи принципи прав людини, зокрема права на приватність та практику Європейського суду з прав людини (*Peck v. the United Kingdom; Sciacca v. Italy*), доцільним було б застосовувати деперсоніфікацію. Тобто закриття обличчя особи, інформацію про П.І.Б. (зокрема озвученої патрульними), номерних знаків транспортних засобів, серії та номери документів, що посвідчують особу тощо. Крім того, мова може йти про інші особливості особи (татування, зачіска тощо) [8]. При цьому, така деперсоніфікація має бути здійснена ще до передачі такого відео третім особам, тобто вона має бути зроблена самою Національною поліцією України [7, с. 94].

Таким чином можна виокремити такі позитивні аспекти використання технічних пристроїв фіксації в роботі патрульної поліції як: відеоматеріали можна використовувати як доказову базу у кримінальних розслідуваннях та судових процесах; вони можуть допомогти встановити обставини злочину, ідентифікувати злочинців і захистити права потерпілих; знижується рівень корупції з боку працівників поліції, оскільки наявність відеозаписів може допомогти запобігти зловживанням з боку поліцейських, а також зменшити можливість випадкових або необґрунтованих затримань чи застосування надмірної сили; відеозаписи можуть стати ефективним інструментом захисту прав громадян у випадках порушення правил поведінки поліцейськими або випадків прояву недобросовісності з боку правоохоронців.

Водночас мають місце потенційні негативні аспекти використання електронної техніки, що здійснює постійний відеозапис, а саме це може порушувати приватність та конфіденційність життя громадян; існує ризик зловживання відеозаписами поліції, зокрема, їх неправомірного використання, поширення або викривлення фактів; використання техніки нагляду може супроводжуватись технічними проблемами, такими як помилки запису, збої системи, втрати даних, що може вплинути на достовірність та надійність відеозаписів. Для недопущення реалізації таких ризиків необхідно встановлювати чіткі правила та обмеження щодо збереження, доступу та використання отриманої відеоінформації в патрульній поліції; розробити механізми контролю та внутрішні правила, щоб уникнути можливих зловживань; підвищувати рівень технічного супроводження цих процесів.

В ситуації з збройною агресією проти України захист персональних даних стає ще більш важливим і актуальним завданням. Витік персональних даних може мати серйозні наслідки не лише для приватного життя особи, але й для її особистої безпеки. Використання електронної техніки, що забезпечує безперервний відеозапис, у роботі поліції дійсно має як позитивні, так і потенційно негативні аспекти з позицій захисту прав людини. Важливо

збалансувати ці аспекти та забезпечити належний рівень захисту особистої приватності та конфіденційності громадян.

1. Доповідь про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні у 2022 році. Омбудсман України. URL: <https://ombudsman.gov.ua/report-2022/images/documents/annual-report-2022.pdf>

2. Нагрудна камера поліцейського — порушення права на приватність. URL: https://protocol.ua/ua/nagrudna_kamera_politseyskogo

3. Інструкція із застосування органами та підрозділами поліції технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису: Наказ Міністерства внутрішніх справ України 18 грудня 2018 року № 1026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0028-19#Text>

4. Нагрудна камера (відеореєстратор) патрульного: правове регулювання і порушення права на приватність. URL: <http://umdpl.info/police-experts.info/2016/04/14/article-videofixation/>

5. Захист прав поліцейських. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.facebook.com/groups/1535431980081968>

6. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 року № 580-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 40-41. ст.379.

7. Інформаційне забезпечення діяльності патрульної поліції : наук.-практ. рекомендації / О.В. Бочковий, Г.О. Блінова, С.О. Прокопов, Е.А. Мамедова. Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ. Дніпро, 2020. 98 с.

8. Нагрудна камера поліцейського — порушення права на приватність. URL: https://protocol.ua/ua/nagrudna_kamera_politseyskogo

9. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України: Закон України від 5 жовтня 2017 року № 2163-VIII. Голос України від 09.11.2017. № 208.

Олена БЛОХІНА,

ад'юнкт кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності юридичного факультету Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ПРЕВЕНТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

З початку повномасштабного вторгнення в Україну російської федерації та введення в дію Указу президента України "Про введення воєнного стану в Україні", особливо гостро постало питання захисту цілісності і суверенності нашої держави не тільки на зовнішніх кордонах, а й підтримання правопорядку і законності всередині країни. Для підтримання закону підрозділи Національної поліції здійснюють превентивні заходи щодо

недопущення і попередження порушення порядку і тим самим зміцнюють правовий спектр держави зсередини.

Окреме вагоме місце посідає профілактична діяльність органів Національної поліції щодо попередження правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху. Відповідно до п. 1 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію»: поліція відповідно до покладених на неї завдань у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху:

- здійснює превентивну та профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень;
- виявляє причини та умови, що сприяють вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, вживає у межах своєї компетенції заходів для їх усунення;
- у випадках, визначених законом, здійснює провадження у справах про адміністративні правопорушення, приймає рішення про застосування адміністративних стягнень та забезпечує виконання;
- вживає заходів для забезпечення публічної безпеки і порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, морських та річкових портах, інших публічних місцях;
- регулює дорожній рух та здійснює контроль за дотриманням Правил дорожнього руху його учасниками та за правомірністю експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі;
- здійснює супроводження транспортних засобів у випадках, визначених законом;
- видає відповідно до закону дозволи на рух окремих категорій транспортних засобів; у випадках, визначених законом, видає та погоджує дозвільні документи у сфері безпеки дорожнього руху [1]. Якщо брати до уваги діяльність Департаменту патрульної поліції, то відповідно до покладених на них завдань, виділяють наступні напрями роботи, пов'язані з підтриманням правопорядку у сфері забезпечення дорожнього руху: 1) провадить превентивну та профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень; 2) виявляє причини та умови, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень, вживає в межах своєї компетенції заходів що до їх усунення; 3) у випадках, передбачених законом, здійснює провадження у справах про адміністративні правопорушення, приймає рішення про застосування адміністративних стягнень та забезпечує їх виконання; 4) регулює дорожній рух та здійснює контроль за додержанням Правил дорожнього руху його учасниками та за правомірністю експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі; 5) здійснює супроводження транспортних засобів у випадках, передбачених законом; 6) видає відповідно до закону дозволи на рух окремих категорій транспортних засобів; у випадках, визначених законом, видає та погоджує дозвільні документи у сфері безпеки дорожнього руху; 7) уживає організаційних та практичних заходів для підвищення рівня безпеки дорожнього руху; 8)

виявляє та припиняє факти порушень безпеки дорожнього руху, а також виявляє причини й умови, що сприяють учиненню; 9) організовує контроль за додержанням законів, інших нормативних актів із питань безпеки дорожнього руху; 10) надає в межах своєї компетенції посадовим і службовим особам та громадянам обов'язкові для виконання приписи про усунення порушень законодавства, зокрема правил, норм та стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху, а у разі невиконання таких приписів – притягує винних осіб до передбаченої законодавством відповідальності; 11) забезпечує регулювання дорожнього руху та вживає заходів щодо вдосконалення цього напрямку роботи, зокрема з урахуванням позитивного досвіду іноземних держав; 12) для забезпечення публічної безпеки та правопорядку, попередження, виявлення або фіксування правопорушення, охорони громадської безпеки та власності, забезпечення безпеки осіб, а також забезпечення дотримання правил дорожнього руху застосовує технічні прилади та технічні засоби, що мають функції фото- та кінозйомки, відеозапису [2].

Також, згідно постанови Кабінету Міністрів України від 10.11.2017 № 833 «Про функціонування системи фіксації адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі» проводиться роз'яснювальна робота серед населення щодо фіксації правопорушень в автоматичному режимі, тим самим попереджуючи їх скоєння в майбутньому. Таким чином фіксуються наступні правопорушення:

- перевищення встановлених обмежень швидкості руху транспортних засобів;
- проїзд на заборонний сигнал світлофора;
- порушення правил зупинки і стоянки;
- порушення правил руху і зупинки на смузі для маршрутних транспортних засобів;
- порушення встановленої для транспортних засобів заборони виїзду на смугу зустрічного руху;
- порушення правил руху через залізничний переїзд;
- порушення встановленої для транспортних засобів заборони рухатися тротуарами чи пішохідними доріжками [3].

Окрім вищезазначених правопорушень, через війну з'явилися додаткові фактори небезпеки на дорогах України. У першу чергу, це блокпости. Патрульна поліція висунула багато вимог до них, щоб упорядкувати і зменшити ризики для учасників дорожнього руху. По-друге, обстріли енергетичної інфраструктури змушують всю країну заощаджувати електроенергію – а отже, навіть у темний час доби вуличне освітлення часто приглушене або взагалі вимкнене, через це зросла кількість летальних ДТП з пішоходами [4]. Також спостерігається збільшення кількості автотранспорту у містах, що підвищує ймовірність порушення правил дорожнього руху та збільшення кількості ДТП, наявність постійної небезпеки обстрілів у воєнний час та пересування воєнної техніки автошляхами. Проте незважаючи на все це,

йде тенденція не посилення законів, а їх спрощення і скасування, що негативно впливають на безпеку дорожнього руху .

Підсумовуючи вищевикладене, можна прийти до висновку, що на безпеку дорожнього руху під час дії воєнного стану впливає багато чинників. Національна поліція повинна здійснювати попередження та профілактику цих правопорушень, усунення причин і умов, які їм сприяють, відповідно до покладених на них повноважень та згідно чинного законодавства, проте вже адаптовано до реалій воєнного часу.

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

2. Про затвердження Положення про Департамент патрульної поліції : наказ Національної поліції України від 06.11.2015 № 73. URL: [http://tranzit.ltd.ua/nakaz/files/Наказ%20НП%2073%20%2006112015%20положення%20ДП%20\(в%20ред.%201114%20-%202031102016\).pdf](http://tranzit.ltd.ua/nakaz/files/Наказ%20НП%2073%20%2006112015%20положення%20ДП%20(в%20ред.%201114%20-%202031102016).pdf)

3. Про функціонування системи фіксації адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі: постанова Кабінету Міністрів України від 10.11.2017 № 833. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/833-2017-п#Text>

4. Безпека дорожнього руху в Україні під час війни: перемоги та нові виклики. URL: <https://u-cycle.org.ua/news/bezpeka-dorozhn-oho-rukhu-v-ukraini-pid-chas-viyny-peremohy-ta-novi-vyklyky/>

Марія Бугорська

ад'юнкт кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ПОЛІЦЕЙСЬКИХ З ПИТАНЬ ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПОТОЧНА І ПІСЛЯ ПІДГОТОВКА

24 лютого 2022 року РФ розпочала повномасштабну війну на території України. Незважаючи на введення воєнного стану та увагу всієї міжнародної спільноти до ситуації цієї війни, тема домашнього насильства не стала менш актуальною.

Війна, як і будь-яка екстремальна ситуація, лише загострює проблеми людей. Особливо це стосується домашнього насильства. В умовах запровадження в Україні воєнного стану, масової евакуації та переселення дітей та сімей з дітьми з населених пунктів, де ведуться інтенсивні бойові дії, найбільше страждають традиційно вразливі категорії - жінки, діти, люди

похилого віку, особи з інвалідністю, вимушені переселенці.

Домашнє насильство у воєнний час є більш небезпечним, ніж у мирний, відбувається посилення конфліктів у сім'ях, зокрема через емоційне напруження, економічні негаразди, що може спричинити залишення дітьми домівок та дитячу бездоглядність. Людям, які пережили такий вид насильства, важче знайти вихід – вони часто обмежені в пересуванні, їм немає до кого звернутися, вони стають фізично та матеріально залежнішими від кривдника.

Як зазначає завідувач кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор Андрій СОБАКАРЬ: «На сьогодні органи Національної поліції та прокуратури є першою ланкою реагування на заяви постраждалих осіб, а тому якість їхньої роботи визначає, чи буде розпочато адміністративне провадження або судове переслідування та чи будуть винні притягнені до відповідальності»[2].

У зв'язку з чим, професійна підготовка поліцейських з питань протидії домашньому насильству є надзвичайно важливою для забезпечення безпеки та захисту громадян, особливо в умовах воєнного стану.

Так, Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ (далі - ДДУВС) є вищим навчальним закладом, який здійснює підготовку кадрів для правоохоронних органів України, в тому числі поліцейських з питань протидії домашньому насильству.

Для забезпечення належного рівня професійної підготовки поліцейських у цій галузі, ДДУВС впроваджує ряд навчальних заходів. Перш за все, проводяться курси перепідготовки та підвищення кваліфікації, на яких вивчаються питання, пов'язані з протидією домашньому насильству в умовах воєнного стану. Ці курси охоплюють знання законодавства, особливості розслідування злочинів та способи взаємодії з іншими органами влади та громадськими організаціями.

Додатково, використовуються практичні знання викладачів-практиків, які мають значний досвід роботи в сфері протидії домашньому насильству. Це дозволяє поліцейським отримати практичні поради та знання, засновані на реальних ситуаціях.

Організація семінарів, тренінгів та науково-практичних конференцій – ще один важливий етап професійної підготовки поліцейських. Ці заходи спрямовані на обговорення актуальних питань і практики застосування законодавства в контексті протидії домашньому насильству в умовах воєнного стану.

Не менш важливим є впровадження інноваційних методів навчання, включаючи використання сучасних технологій та інтерактивних методів. Це дозволяє поліцейським отримати більш ефективні навички та знання, що необхідні для ефективної роботи у сфері протидії домашньому насильству.

Навчальний процес в ДДУВС базується на дотриманні вимог чинного

законодавства України. Спеціалізовані курси підготовки, практичні заняття та стажування в підрозділах, що спеціалізуються на протидії домашньому насильству, створюють умови для отримання практичного досвіду та вивчення кращих практик у цій галузі.

Окрім цього, навчальні програми включають такі теми, як поняття, причини і наслідки домашнього насильства, нормативно-правове забезпечення протидії домашньому насильству, особливо в умовах воєнного стану, організація та методика роботи з постраждалими, міжнародний досвід та співпраця з іншими органами влади та суспільними організаціями.

Застосування сучасних технологій навчання, зокрема симуляційних тренажерів, дозволяє поліцейським набути необхідні навички та знання у віртуальному середовищі. Такий підхід сприяє більш ефективному засвоєнню матеріалу та розвитку практичних навичок.

Усі ці заходи проводяться в тісній співпраці з іншими установами та організаціями, зокрема з Національним інститутом суспільних наук, з метою постійного вдосконалення та ефективної протидії домашньому насильству в умовах воєнного стану.

Отже, професійна підготовка поліцейських з питань протидії домашньому насильству допомагає поліцейським отримати необхідні знання, навички та практичний досвід для ефективної роботи у сфері протидії домашньому насильству, особливо в умовах воєнного стану.

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 № 2229-19. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>. – Назва з екрана.

2. Собакарь А.О. Особливості міжвідомчої взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі, в умовах воєнного стану. Матеріали Всеукраїнського круглого столу (ДДУВС, 03.06.2022).

3. Порядок взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 р. № 658. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/658-2018-%D0%BF#n12>. – Назва з екрану.

4. Методичні рекомендації щодо запобігання та протидії насильству: лист Міністерства освіти і науки України від 18.05.2018 № v5480729-18. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v5480729-18#top>. – Назва з екрану.

5. Про затвердження методичних рекомендацій щодо виявлення, реагування на випадки домашнього насильства і взаємодії педагогічних працівників із іншими органами та службами, затверджений наказом Кабінету Міністрів України від 02 жовтня 2018 р. № 1047. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-metodichnih-rekomendacij-shodo-viyavlennya-reaguvannya-na-vipadki-domashnogo-nasilstva-i-vzayemodiyi-pedagogichnih-pracivnikiv-iz-inshimi-organami-ta-sluzhbami>. – Назва з екрану.

6. План проведення науково-практичних конференцій, семінарів і круглих столів Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ на 2023 рік. URL: <https://dduvs.in.ua/naukovo-praktichni-konferentsiyi/>.

Анна Вовк

*начальник відділу ювенальної превенції
Управління превентивної діяльності
ГУНП в Дніпропетровській області,
майор поліції*

ПОПЕРЕДЖЕННЯ НАСИЛЬСТВА В СІМ'І

Насильство в сім'ї є серйозною проблемою, яка торкається життя мільйонів людей по всьому світу. Воно відбувається у різних формах, включаючи фізичне, психологічне, сексуальне та економічне насильство. Насильство в сім'ї має негативний вплив на фізичне та психічне здоров'я постраждалих, порушує стабільність сімейного середовища і має далекосяжні наслідки для суспільства в цілому.

Проте, краще попередити насильство, ніж потім працювати з його наслідками. Використання профілактичних заходів є однією з ключових стратегій у боротьбі з насильством в сім'ї. Ці заходи спрямовані на превенцію та протидію факторам, які лежать в основі домашнього насильства, а також на підтримку та захист потенційних жертв.

Насильство в сім'ї є серйозною соціальною проблемою, яка порушує основні принципи безпеки, поваги та гідності в сімейних відносинах. Щоб протидіяти цьому негативному явищу, необхідно активно впроваджувати профілактичні заходи, спрямовані на попередження домашнього насильства та створення здорового та безпечного середовища в сім'ях. Національна поліція, як один із ключових органів правоохоронної системи, відіграє важливу роль у попередженні та протидії насильству в сім'ї.

Одним з найважливіших аспектів профілактики насильства в сім'ї є освітня робота. Підрозділи Національної поліції, зокрема і підрозділи ювенальної превенції, патрульна поліція, дільничні офіцери поліції можуть проводити освітню роботу, спрямовану на підвищення свідомості та усвідомлення проблеми насильства в сім'ї. Це може включати організацію інформаційних кампаній, проведення тренінгів та лекцій, розповсюдження інформаційних матеріалів та брошур. Освітня робота допомагає громадянам розпізнати ознаки насильства, знати свої права та можливості допомоги, а також надає інструменти для попередження та уникнення насильства в сім'ї. Інформування суспільства про природу, наслідки та шляхи запобігання насильству в сімейних відносинах відіграє важливу роль у формуванні свідомого й обізнаного суспільства. Інформаційні кампанії, які поширюються через ЗМІ, соціальні мережі та громадські організації, допомагають підвищити громадську увагу до проблеми насильства в сім'ї та стимулюють дискусію про необхідність її протидії.

Тренінги та семінари є ще одним ефективним інструментом профілактики

насильства в сім'ї. Шляхом проведення таких навчальних заходів можна надати необхідні знання та навички у сфері міжособистісних відносин, конфліктології, альтернативних способів вирішення конфліктів та емоційного самоконтролю. Це допомагає змінити стереотипи та шаблони поведінки, що лежать в основі насильства, та формувати здорові та гармонійні взаємини в родинях [1].

На сьогодні працюють спеціально уповноважені підрозділи Національної поліції – сектор протидії домашньому насильству, що спеціалізується на виявленні та ефективному реагуванні на випадки насильства. Вони забезпечують оперативну реакцію на сигнали про насильство та забезпечують захист жертвам. Крім того, поліція може співпрацювати з іншими органами системи правоохоронного захисту, включаючи суди та прокуратуру, для забезпечення ефективної реакції та притягнення винних осіб до відповідальності.

Нормативно-правове регулювання також відіграє важливу роль у профілактиці насильства в сім'ї. Законодавці повинні приймати і впроваджувати законодавчі заходи, які забезпечують захист потенційних жертв та покарання для насильників. Це може включати в себе заборону насильства в сім'ї, створення спеціалізованих правоохоронних органів та судових установ для розгляду справ про насильство, а також запровадження превентивних заходів, наприклад, обов'язкових програм допомоги та реабілітації для осіб з насильницьким поведінкою.

Важливим аспектом є також підтримка жертв насильства в сім'ї з боку поліції. Поліцейські можуть надавати постраждалим конфіденційну підтримку та захист, забезпечувати безпечне притулок та поселення в шелтерах, а також сприяти отриманню медичної допомоги та психологічної підтримки. Поліція може бути посередником між жертвою та іншими органами, такими як центри соціальної підтримки та служби допомоги, для забезпечення повного спектру допомоги та реабілітації.

Важливо зазначити, що ефективність профілактичних заходів для попередження насильства в сім'ї може бути оцінена за допомогою статистичних даних щодо зменшення кількості випадків насильства та покращення якості життя сімей. Успішні приклади програм, які вже були впроваджені, демонструють, що відповідні профілактичні заходи можуть суттєво зменшити випадки насильства в сім'ї.

Зважаючи на вищезазначене, використання профілактичних заходів поліцейськими для попередження насильства в сім'ї є необхідним та ефективним. Це допомагає не лише запобігти насильству, але й створити умови для зміни культури та свідомого ставлення до сімейних відносин. Важливо, щоб поліція співпрацювала з іншими соціальними інституціями та громадськими організаціями для забезпечення комплексного та системного підходу до проблеми насильства в сім'ї. Постійна увага до цієї проблеми та спільна робота різних структур суспільства є важливими факторами в

досягненні безпечного та насильством-вільного сімейного середовища.

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 7 грудня 2017 року № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19>.

2. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей: Закон України від 24 січня 1995 р. N 20/95-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1995. №6. Ст. 35.

3. Про охорону дитинства: Закон України від 26 квітня 2001 року № 2402-III. Дата оновлення: 09.08.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14>.

4. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII. Дата оновлення: 16.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/58019>.

Владислав Гарічев

Начальник відділу аналізу

та планування управління превентивної діяльності ГУНП в Дніпропетровській області

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДЕФОРМАЦІЇ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ТА ШЛЯХИ ЗАПОБІГАННЯ ЇЙ

Професійне становлення працівника Національної поліції в процесі реалізації ним професійних завдань прямопропорційно пов'язано з розвитком якостей, котрі вкрай негативно впливають на його професійну діяльність. Професійна деформація працівників Національної поліції України — це складна соціально-психологічна проблема, для дослідження якої слід застосовувати весь сучасний арсенал наукового пізнання.

Встановлено, що професійна деформація працівників Національної поліції зв'язана різними за своєю природою чинниками, домінуючими з котрих є саме специфіка професійної діяльності. Поняття «професійна деформація поліцейського» характеризується, як об'єктивний феномен, негативні прояви котрого можуть бути виокремлені лише з урахуванням власних професійних (безпосередньо пов'язаних з виконанням професійних завдань) та непрофесійних (соціалізація, виховання тощо) чинників.

Виникнення та розвиток професійної деформації працівників поліції прямопропорційно залежить від особливостей їх професійної діяльності. Так, специфіка діяльності поліцейських, а саме: нормативних характер діяльності; виконання професійних завдань; владні повноваження, що може призводить до надмірного та необґрунтованого їх застосування; високий рівень відповідальності за результати своєї діяльності, що спричиняють у працівників поліції стан напруження, виснаження; психологічні та фізичні перевантаження, діяльність в небезпечних та екстремальних умовах; постійна психологічна травматизація призводять до професійної деформації [1, с. 246].

Таке явище, як професійна деформація характерне практично для всіх професій; рівень професійної деформації залежить від тривалості службової діяльності, її особливостей та індивідуальних характеристик людини. Професійна деформація є неминучою у кожній спеціальності і порушують цілісність особистості, знижують її адаптивність, стійкість, негативно позначаються на продуктивній діяльності.

Професійна деформація - це зміни сформованої структури діяльності та особи, що негативно позначаються на продуктивності праці та взаємодії з іншими учасниками процесу.

Професійна діяльність працівників поліції належить до категорії «людина - людина». Відповідний вид діяльності характеризує тісний контакт з різними категоріями людей, де переплітаються людські взаємозв'язки і відносини: оперуповноважений та розшукуваний правопорушник; слідчий та підозрюваний тощо. [2, с. 91]

Поступово працівник поліції все більше «входить у роль», тому рано чи пізно настає такий момент, коли він вже не може відокремити себе від професії, а ототожнення себе з нею стає одним із найбільш важливих кроків у процесі самовизначення особистості. Однак тривале займання однією і тією ж діяльністю може ускладнитися надмірним розвитком окремих якостей, тому відбувається переоцінка особистісного змісту професії, розвиваються такі властивості, як агресивність, підозрілість, надмірна амбіційність, апатія, необґрунтована зарозумілість і захоплення владою, хибне розуміння почуття обов'язку, формуються жорсткі професійні установки та інше.

Виникнення і розвиток професійної деформації працівників поліції зумовлені сукупністю різноманітних детермінант: особистісних, мікросистемних, макросистемних [3, с. 285].

Так, розглядаючи проблему професійної деформації в контексті посадового спілкування, до її ознак відносять: використання нецензурних виразів у спілкуванні з колегами, вживання жаргону, приховане або відкрите вороже ставлення до оточуючих, прояв морального і фізичного приниження людської гідності, втрата чутливості до людських переживань, морально-психологічних ран, прихильність до стереотипів, відсутність прагнення до підвищення професійної майстерності.

Можна констатувати, що професійна деформація — це негативне явище, яке, на жаль, не оминає і професійну діяльність поліцейських. Прояви професійної деформації працівників поліції є дуже небезпечними як особисто для них, так і для суспільства, правоохоронної сфери та держави в цілому, оскільки вони можуть призвести до втрати ними своєї професійної компетенції. Професійна деформація, як правило, виникає у поліцейського за умови відсутності достатнього рівня моральної та психологічної стійкості [4, с. 2].

В умовах, коли професійна деформація працівників Національної поліції є доволі поширеним феноменом, робота щодо її превенції повинна мати свою стратегію, котра передбачатиме низку заходів щодо вдосконалення

професійно-психологічної підготовки діяльності особистості поліцейського в частині навчання поліцейських прийомам і методам психологічного забезпечення особистої безпеки в ризиконебезпечних та екстремальних ситуаціях; навикам психологічної готовності припиняти протиправні дії; навичок фасилітації [1, с. 247].

Отже, професійна деформація працівників поліції - це негативні зміни у морально-психологічних рисах характеру поліцейських, їх службових та позаслужбових відносинах, у колективі, з керівництвом та оточуючими, які перебувають під впливом їх професійної діяльності.

Ірина Дрок

*кандидат юридичних наук, доцент,
старший науковий співробітник
навчально-наукової лабораторії
з дослідження проблем превентивної
діяльності факультету підготовки
фахівців для підрозділів превентивної
діяльності Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ*

РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В ПОДОЛАННІ ТЕКТОНІЧНИХ ЗАГРОЗ

В контексті подій, які відбувалися в Україні впродовж 2022 року, обрана тема дослідження може здаватися не такою актуальною, проте вона заслуговує на увагу з огляду на наслідки, яких зазнає людство та перспективні загрози для України безпосередньо.

Тектонічні загрози пов'язані з процесами, які відбуваються в надрах землі. До них належать землетруси, виверження вулканів. 2023 рік розпочався з серії масштабних землетрусів у Туреччині. Від потужних землетрусів у Туреччині загинули 48 448 людей, серед них 6,7 тисячі — іноземці [1].

Цей район Туреччини є надзвичайно схильним до землетрусів — він знаходиться на перетині трьох тектонічних плит, що становлять земну кору: Анатолійської, Аравійської та Африканської плит. Аравійська плита рухається на північ, внаслідок чого Анатолійська плита відтискається на захід. Рух тектонічних плит створює тиск на зони розломів на їх межах, а раптовий викид цього тиску стає причиною землетрусу та струсу землі.

Україна належить до того самого сейсмоактивного поясу, де виникли землетруси в Туреччині. Тому в Україні можуть відбутися в майбутньому сильні землетруси, зокрема в Києві та Кримському півострові.

З огляду на це, вважаємо актуальним напрямок діяльності державних органів, за якого застосовуються заходи щодо Попередження настання тектонічних загроз та мінімізації наслідків настання тектонічних загроз у майбутньому. Органи Національної поліції відіграють не останню роль у даному напрямку, а мають бути активно залученими, адже попередити настання небезпеки краще, ніж долати її негативні наслідки.

Враховуючи сказане, пропонуємо відповідальним підрозділам Національної поліції вже зараз реалізовувати наступні заходи з метою подолання тектонічних загроз у майбутньому.

По-перше, на державному рівні має бути запроваджений постійний моніторинг сейсмічної активності на території України, адже попереджений – значить озброєний. Мобільні групи сейсмологів мають діяти у всіх регіонах України, а інформація – регулярно передаватися вищим органам державної влади для узагальнення та прийняття управлінських рішень. Такі заходи важливі для контролю сейсмічної ситуації в Україні та вчасного застосування заходів протидії загрозам такого виду та мінімізації наслідків.

По-друге, пріоритетом вже сьогодні має стати розробка мобільних додатків для інформування населення про тектонічні загрози, на кшталт популярних сьогодні мобільних додатків «Сирена» та подібних. Як показала практика, такі мобільні додатки є оперативним засобом інформування населення про наявні загрози безпеці, що сприяє мінімізації людських жертв.

По-третє, по всій території України з урахуванням перспектив сейсмічної активності вбачається за доцільне розробити план евакуації населення з території, на якій можливі тектонічні загрози. Такі плани мають бути розроблені вже зараз, оскільки за їх відсутності у випадку ускладнення обстановки можливими наслідками можуть стати хаос та прийняття несвідомих рішень. У разі наявності планів з чітким розподілом завдань та виконавців між державними органами та іншими суб'єктами протидії тектонічним загрозам усі суб'єкти діятимуть за встановленими алгоритмами, що призведе до чітких дій та взаємодії. Продумані евакуаційні заходи виключатимуть створення нештатних ситуацій та сприятимуть оперативній евакуації населення.

По-четверте, розробка та відпрацювання плану дій для комунальних служб та силових структур та громадян у випадку настання тектонічних загроз. Налагоджена співпраця та чітка взаємодія комунальних служб та силових структур під час подолання тектонічних загроз сприятиме ефективному виконанню поставлених завдань та мінімізації людських та матеріальних жертв. Це може бути забезпечено лише наявністю чітких планів на випадок виникнення тектонічних загроз. Спільні навчання, розуміння своїх дій, тісний інформаційний зв'язок – запорука стабільного результату держави у подоланні тектонічних загроз. Також пропонуємо використовувати досвід зарубіжних держав, наприклад, Туреччини, для більш ефективного відпрацювання відповідних планів.

По-п'яте, інформування населення про дії у випадку настання тектонічної загрози має відбуватися вже сьогодні. Проінформований – значить підготовлений. Навчання поведінці у випадку настання тектонічної загрози має відбуватися у навчальних закладах, у засобах масової інформації, через проведення курсів, тренінгів, лекцій, презентацій. Подібна інформація має включатися до програм навчання цивільній обороні, адже складає невід'ємну частину безпеки суспільства. Незнання алгоритмів дій в ситуація, які ускладнені тектонічними загрозами, може призвести до загибелі людини. І навпаки, якщо знати, як діяти в ускладненій обстановці, наприклад, поведінка під завалами, то можна протриматися навіть декілька діб, тобто вижити, мінімізувати втрати для здоров'я, тощо.

Узагальнюючи, можемо підкреслити важливість комплексного підходу до подолання наявних загроз безпеці держави, а також важливість прогнозування та планування діяльності державних органів під час управління ними, тобто наголошуємо на важливості завчасної підготовки до подолання тектонічних загроз безпеці держави.

1. Через землетруси в Туреччині загинули 48 448 людей. URL: <https://suspilne.media/412362-cerez-zemletrusi-v-tureccini-zaginuli-48-448-ludej/>

Дмитро Дронік
*викладач кафедри правоохоронної
діяльності та поліцейстики
факультету №1 Криворізького
навчально-наукового інституту
Донецького державного
університету внутрішніх справ*

ОКРЕМІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ЗАПОБІЖНИХ ЗАХОДІВ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ

Характеризуючи адміністративно-запобіжні заходи в адміністративній діяльності патрульної поліції, варто зауважити, що їх застосування не завжди обумовлено наявністю вчиненого правопорушення, зазвичай «вони використовуються для запобігання правопорушенням, їх виявлення, а також для підтримання правопорядку за надзвичайних обставин, оскільки загроза суспільним і особистим інтересам, заподіяння їм шкоди можуть виникнути не тільки внаслідок вчинення правопорушення, а й в результаті стихійного лиха, дій душевнохворих чи малолітніх тощо» [1, с. 277]. Водночас зазначені заходи є різновидом адміністративного примусу, оскільки їх застосування працівником патрульної поліції не залежить від волі і бажання особи, щодо

якої вони вживаються.

Аналіз положень чинних нормативно-правових актів свідчить про розпорошеність їх норм в частині визначення адміністративно-запобіжних заходів, властивих адміністративній діяльності патрульної поліції, а в деяких випадках і неврегульованістю правових засад їх застосування.

Розглядаючи адміністративно-запобіжні заходи, що застосовуються патрульною поліцією, окремо слід зупинитися на проблемі перевірок відповідності технічного стану транспортних засобів, які підлягають обов'язковому технічному контролю встановленим правилам, нормам та стандартам, що стосуються безпеки дорожнього руху, за допомогою спеціалізованих автомобілів – мобільних діагностичних станцій.

Як відомо, керівництво Департаменту патрульної поліції анонсувало, що з 12 листопада 2021 року Національна поліція буде здійснювати перевірку технічного стану транспортних засобів, які підлягають обов'язковому технічному контролю, за виключенням легкових автомобілів. За допомогою обладнання діагностичної станції поліцейські можуть:

- проводити заміри параметрів світла фар транспортних засобів;
- вимірювати залишкову висоту малюнка протектора шин;
- здійснювати аналіз викидів вихлопних газів бензинових та газобензинових двигунів, заміри коефіцієнта димності двигунів, які працюють на дизельному паливі;
- здійснювати заміри допустимого рівня зовнішнього шуму транспортних засобів;
- визначати сумарний люфт рульового управління транспортного засобу;
- перевіряти інші елементи конструкції транспортних засобів [2].

Цілковито підтримуємо такі нововведення, оскільки вважаємо контроль за технічним станом транспортних засобів дієвим заходом для забезпечення безпеки дорожнього руху, запобігання вчиненню правопорушень у цій сфері, й зазначимо, що до сьогодні залишаються невизначеними нормативно-правові підстави застосування такого заходу адміністративного примусу, адже ані в Законі України «Про Національну поліцію», ані в інших нормативно-правових актах не передбачено повноважень працівників поліції на проведення такого різновиду контролю, так само як і неврегульованим є механізм його здійснення, зокрема підстави проведення таких перевірок, їх порядок.

Зазначимо, що певні спроби нормативно-правового врегулювання питань здійснення контролю за технічним станом транспортних засобів робили ще в 2017 році шляхом ініціювання прийняття проекту наказу Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Порядку здійснення контролю за технічним станом колісних транспортних засобів під час їх експлуатації» [3], які не призвели до прийняття зазначеного нормативно-правового акта. До того ж аналіз його положень дає змогу стверджувати про їх суперечність.

Звернемо увагу на те, що в Положенні про Департамент патрульної

поліції зазначено, що він, відповідно до покладених на нього завдань, у випадках, передбачених законодавством України, здійснює перевірку технічного стану транспортних засобів та їх обладнання [4], однак, як вже зазначалося, такі норми у законодавстві наразі відсутні.

З огляду на зазначене вважаємо вкрай актуальним і доцільним внесення змін до ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» та ст. 51-3 Закону України «Про дорожній рух» в частині визначення повноважень Національної поліції на проведення перевірок технічного стану транспортних засобів, які підлягають обов'язковому технічному контролю, а також розробку та прийняття спеціалізованого відомчого нормативно-правового акта, який би конкретизував зазначені повноваження. На нашу думку, це повинен бути Порядок проведення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України перевірок технічного стану транспортних засобів, які підлягають обов'язковому технічному контролю, який би визначив організаційно-правові засади таких перевірок, зокрема із застосуванням мобільних діагностичних станцій.

Оскільки адміністративно-запобіжні заходи є заходами адміністративного примусу, підстави їх застосування повинні бути належним чином урегульовані нормами адміністративного права, з огляду на це звернемо увагу на ще одну правову колізію щодо підстав проведення патрульними поліцейськими перевірки у водіїв наявності договорів обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів.

Так, відповідно до п. 21.2 статті 21 Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» контроль за наявністю договорів обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів здійснюється відповідними підрозділами Національної поліції при складанні протоколів щодо порушень правил дорожнього руху та оформленні матеріалів дорожньо-транспортних пригод [5]. Отже, законодавцем чітко вказано на дві підстави застосування зазначеного адміністративно-запобіжного заходу, натомість у зв'язку із внесенням змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення в частині застосування спрощеного провадження щодо адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, яке не передбачає складання протоколу про адміністративне правопорушення, а винесення уповноваженими органами (посадовими особами) на місці вчинення правопорушення постанови у справі про адміністративне правопорушення [6], виникає необхідність внесення змін до п. 21.2 статті 21 Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» у частині зазначення як підстави для перевірки наявності договорів обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів винесення

постанови у справі про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

Упевнені, що запропоновані нами шляхи вирішення проблемних аспектів застосування адміністративно-запобіжних заходів в діяльності патрульної поліції сприятимуть підвищенню ефективної реалізації ними своїх повноважень.

1. Актуальні проблеми адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України : монографія / С. М. Гусаров, О. Ю. Салманова, А. Т. Комзюк, О. М. Музичук, І. Д. Казанчук. Харків : Факт, 2022. 452 с.

2. Патрульні поліцейські використовуватимуть спеціалізовані автомобілі – мобільні діагностичні станції / Офіційний сайт «Патрульна поліція України». URL.

Олександр Дяченко

ад'юнкта кафедри

адміністративного права, процесу

та адміністративної діяльності

Дніпропетровський державний

університет внутрішніх справ

ЩОДО ПРИНЦИПУ ПОЛІТИЧНОЇ НЕЙТРАЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

В сучасних умовах забезпечення правопорядку є однією з найбільш актуальних тем, яка відображає стан держави та її інститутів. Одним з головних суб'єктів забезпечення правопорядку в Україні є Національна поліція України (далі НПУ) – головний орган виконавчої влади. Як правило, НПУ є політично нейтральною у відношенні до політичних партій та сил. Це закріплено статтею 10 Закону України «Про Національну поліцію» (далі ЗУ) [1]. Аналізуючи положення цієї статті, можна зробити висновок, що деполітизація поліції, з точки зору закону, передусім постає як її департизація та деідеологізація. Тобто це означає, що поліція в своїй діяльності не може ставати на бік будь-якої політичної сили, будь-якого суб'єкта політики. Також поліція не може сама бути політичною силою, мати власну політичну суб'єктність у будь-яких проявах. Діяльність поліції жодним чином не може ґрунтуватися на будь-якій ідеології, окрім ідеології правопорядку [2].

Проте, в Україні виникають питання щодо політичної нейтральності поліції, особливо в контексті політичної нестабільності та електоральних процесів: держава зіткнулася з проблемою політичного втручання в роботу поліції. Це може призвести до того, що діяльність поліції не буде відповідати принципам об'єктивності та нейтральності, що в свою чергу відображається на ефективності роботи поліції. Якщо поліція працює за політичними директивами, то це може призвести до того, що вона не зможе ефективно

боротися зі злочинністю та забезпечувати безпеку громадян.

Причиною втручання в роботу політичних сил є низький рівень довіри до поліції з боку громадськості. Якщо народ не має довіри до поліції, то політики можуть намагатися використовувати поліцію для виконання своїх власних політичних цілей. Недовіра до поліції може бути пов'язана з різними причинами, наприклад недостатність фінансування, низький рівень професійної підготовки, недостатність співпраці з громадськістю та інші. Також однією з причин є бажання політиків змінювати склад керівництва поліції на такий, який би сприяв їх політичним інтересам. На жаль, такі дії можуть призвести до того, що керівництво поліції не буде відповідати вимогам професійності та незалежності.

Політизація поліції призводить до зменшення рівня довіри населення до неї. А зниження рівня довіри, як зауважено раніше, призводить до ще більших можливостей для впливу на поліцію з боку політиків. Виходить така собі замкнута система. Тому політична нейтральність поліції є дуже важливою для забезпечення безпеки громадян та правопорядку в державі. Якщо поліція працює незалежно та об'єктивно, то це забезпечує довіру громадськості до поліції, що сприяє співпраці між поліцією та громадою та покращує ефективність роботи. Крім того, політична нейтральність поліції є необхідною для забезпечення прав та свобод громадян, оскільки поліція повинна захищати права та інтереси всіх громадян незалежно від їх політичних поглядів.

Вирішенням цієї проблеми може стати підвищення рівня політичної освіченості поліцейських. Як це не парадоксально, але висока політична освіченість окремого поліцейського буде лише посилювати деполітизацію всієї поліції як системи, тому що політично грамотний поліцейський буде розуміти важливість для соціально-політичної стабільності в державі неупередженості і нейтральності поліції та не буде служити окремим політикам чи політичним силам, не виступатиме знаряддям їх політичних маніпуляцій, а буде відданим Присязі та своєму народу [2].

Ще одним рішенням може стати ідеологічне виховання особового складу в рамках реформи поліції. Підвищуючи рівень матеріального-технічного забезпечення діяльності поліції, державі вкрай необхідно приділяти належну увагу ідейному озброєнню, тому що розуміння тенденцій і особливостей політичного розвитку власної країни, політичних процесів на міжнародній арені сприятиме значному посиленню рівня патріотизму і, відповідно, служитиме запобіжником проявам сепаратизму, службової недбалості, правового нігілізму, так як політична і правова свідомість тісно пов'язані між собою: впливаючи на політичну свідомість можна значною мірою змінювати розвиток правосвідомості поліцейського [2].

Також важливою складовою забезпечення політичної нейтральності поліції є контроль за її діяльністю. Національна поліція України підлягає контролю з боку громадськості, міжнародних організацій, а також внутрішньому контролю з боку вищих посадових осіб, що дозволяє виявляти

та усувати можливі порушення принципу політичної нейтральності.

Одним з основних способів контролю з боку громадськості – це право звертатися до поліції із заявами, скаргами та пропозиціями, а також контролювати її діяльність через засоби масової інформації та інші механізми громадської контрольної діяльності.

Окрім цього, Національна поліція України підлягає внутрішньому контролю з боку вищих посадових осіб. Цей контроль здійснюється за допомогою імперативного методу та дисципліни, що у сукупності дають можливість виявляти та усувати порушення внутрішніх правил та норм поведінки поліцейських.

Отже, політична нейтральність Національної поліції України є не тільки інструментом для ефективного виконання покладених на неї обов'язків, а й важливим елементом забезпечення демократичності в Україні. На забезпечення незалежності поліції від політичних впливів впливають наявність професійної підготовки та забезпечення високого рівня політичної свідомості особового складу, належного рівня патріотичного виховання та наявність контролю за діяльністю поліції з боку громадськості, міжнародних організацій, а також внутрішнього контролю з боку керівників в системі Національної поліції України.

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

2. Чи має бути український поліцейський політично освіченим? (Про доцільність запровадження політичної освіти в Національній поліції України) Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України. О.С. МОШЕНСЬКИЙ. 2017 р. URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/21_04_2017_1/pdf/48.pdf.

3. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 № 393/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

Анна Желізняк

*ад'юнкт кафедри адміністративного
права, процесу та адміністративної
діяльності Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ*

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ У СФЕРІ ОБІГУ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ

Державний контроль за обігом вогнепальної зброї є досить важливою частиною дозвільної системи загалом. Його регулювання на національному рівні є одним з показників дотримання публічної безпеки і порядку

підрозділами Національної поліції України.

Для початку пропоную розглянути поняття дозвільної системи. Згідно Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності», дозвільна система у сфері господарської діяльності - сукупність урегульованих законодавством відносин, які виникають між дозвільними органами, адміністраторами та суб'єктами господарювання у зв'язку з видачею документів дозвільного характеру, переоформленням, анулюванням документів дозвільного характеру [1]. А відповідно до Постанови Кабінету Міністрів від 12.10.1992 року № 576 «Про затвердження Положення про дозвільну систему», дозвільна система - це особливий порядок виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, обліку і використання спеціально визначених предметів, матеріалів і речовин, а також відкриття та функціонування окремих підприємств, майстерень і лабораторій з метою охорони інтересів держави та безпеки громадян [2].

Призначенням дозвільної системи є: 1) запобігання порушенням правил придбання, зберігання, обліку, перевезення, використання та знищення предметів та речовин, на які встановлений особливий режим користування; 2) запобігання використанню підконтрольних об'єктів та предметів не за призначенням і в злочинних цілях; 3) перешкоджання викраденню, втраті і загубленню предметів і речовин, на які встановлена дозвільна система; 4) застосування до порушників порядку та правил дозвільної системи, передбачених законом заходів адміністративно-правового впливу, а також здійснення взаємодії з іншими відомствами у сфері наведення належного порядку на об'єктах дозвільної системи [3].

Щодо правових засад діяльності Національної поліції у цій сфері, то, згідно ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію», одними із основних повноважень поліції відповідно до покладених на неї завдань зазначено:

- пункт 21 - здійснення контролю за дотриманням фізичними та юридичними особами спеціальних правил та порядку зберігання і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ;

- пункт 22 - здійснення у визначеному законодавством порядку приймання, зберігання та знищення вилученої, добровільно зданої або знайденої вогнепальної, газової, холодної та іншої зброї, боєприпасів, набоїв, вибухових речовин та пристроїв, наркотичних засобів або психотропних речовин [4].

Крім цього, підрозділи Національної поліції здійснюють превентивну роботу за дотриманням порядку на об'єктах дозвільної системи із вогнепальною, пневматичною, холодною і охолощеною зброєю, пристроями вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної

дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів [2]. А Діденко С.В. у своїй монографічній праці доводить, що дозвільна система у сфері обігу зброї має превентивну мету – не допустити випадкового або навмисного застосування зброї сторонніми особами, запобігання посягань на життя і здоров'я людей, забезпечення громадського порядку, захисту права власності, публічного інтересу держави й суспільства в цілому шляхом урегулювання питань видання, анулювання, переоформлення різноманітних дозволів і ліцензій у цій сфері; установлення переліку повноважень суб'єктів публічної адміністрації щодо видання, анулювання, переоформлення різноманітних дозволів у цій сфері; попередження незаконного обігу зброї; установлення порядку поведження зі зброєю, зокрема її зберігання, обліку та носіння; регламентації порядку дій при раптовій її втраті; превенції безпідставного її застосування; попередження посягань з її використанням; установлення та застосування адміністративної відповідальності за порушення дозвільних правил і створення умов для притягнення до кримінальної відповідальності осіб, які скоїли в цій сфері кримінальні проступки [5].

На сьогоднішній день Національна поліція України роботу щодо здійснення дозвільної системи організовує через свої структурні підрозділи: 1) уповноважений підрозділ із контролю за обігом зброї центрального органу управління поліцією; 2) уповноважений підрозділ з контролю за обігом зброї та дозвільної системи головних управлінь Національної поліції в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях та м. Києві; 3) територіальні (відокремлені) підрозділи поліції в районах, містах, районах у містах [6].

Аналізуючи саме превентивну роботу поліції у сфері дозвільної системи слід звернутись до ст. 39 Закону України «Про Національну поліцію», у якій зазначається, що поліція в порядку, визначеному Міністерством внутрішніх справ України, може оглядати за участю адміністрації (керівництва) юридичних осіб, фізичних осіб (у тому числі фізичних осіб - підприємців) чи їх уповноважених представників приміщення, де знаходяться зброя, спеціальні засоби, боєприпаси, вибухові речовини та матеріали, інші предмети, матеріали і речовини, щодо зберігання і використання яких визначено спеціальні правила або порядок та на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ, а також безпосередньо оглядати місця їх зберігання з метою перевірки дотримання правил поведження з ними та правил їх використання. Також поліція може оглядати зброю, спеціальні засоби, боєприпаси, що знаходяться у фізичних та юридичних осіб, інші предмети, матеріали і речовини, щодо зберігання та використання яких визначено спеціальні правила чи порядок та на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ, з метою перевірки дотримання правил поведження з ними та правил їх використання [4].

Крім цього відповідно до порядку, визначеного Міністерством внутрішніх справ України, поліція вилучає зброю, спеціальні засоби,

боєприпаси, вибухові речовини та матеріали, інші предмети, матеріали і речовини, щодо зберігання і використання яких визначено спеціальні правила чи порядок та на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ, а також опечатує і закриває об'єкти, де вони зберігаються чи використовуються (у тому числі стрілецькі тири, стрільбища невійськового призначення, мисливські стенди, підприємства і майстерні з виготовлення та ремонту зброї, спеціальних засобів, боєприпасів, магазини, у яких здійснюється їх продаж, піротехнічні майстерні, пункти вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поведінки з ними та їх застосування) у випадку виявлення порушення правил поведінки з ними та правил їх використання, що загрожують громадській безпеці, до усунення таких порушень. Після чого інформує відповідний орган Міністерства внутрішніх справ України в одноденний строк про кожен факт виявленого порушення правил зберігання і використання зброї, спеціальних засобів, боєприпасів, вибухових речовин та матеріалів, інших предметів, матеріалів і речовин, щодо зберігання і використання яких визначено спеціальні правила чи порядок та на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ [4].

Таким чином розкривається зміст саме превентивної роботи підрозділів Національної поліції у сфері дозвільної системи шляхом попередження кримінальних та адміністративних правопорушень, перевірки дотримання обмежень у сфері дозвільної системи, установлених законодавством України та застосуванням обмежувальних заходів.

1. Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності: Закон України від 06.09.2005 № 2806-IV. Відомості Верховної Ради України, 2005, № 48, ст.483.

2. Про затвердження Положення про дозвільну систему: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.10.1992 № 576. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-92-%D0%BF#Text> (дата звернення 06.04.2023).

3. Діденко С.В. «Дозвільна система у сфері обігу та застосування зброї в Україні»: Науковий вісник публічного та приватного права (випуск 2, ч. 1, 2016, с. 56-61). URL: http://www.nvppp.in.ua/vip/2016/2/tom_1/13.pdf (дата звернення 06.04.2023).

4. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. Відомості Верховної Ради України, 2015, № 40-41, ст.379.

5. Діденко С.В. Адміністративно-правове забезпечення обігу та застосування зброї в Україні: дис. доктора юрид. наук: 12.00.07. К., 2016. 443 с. (с.122).

6. Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів: Наказ МВС України від 21.08.1998 № 622. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98#Text> (дата звернення 06.04.2023).

Сергій Желізняк,
*ад'юнкт кафедри адміністративного
права, процесу та адміністративної
діяльності Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ*

ХРОНІЧНА ДУШЕВНА ХВОРОБА ЯК ОБСТАВИНА, ЩО ВИКЛЮЧАЄ АДМІНІСТРАТИВНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

У багатьох країнах, включаючи Україну, законодавство передбачає можливість визнання хронічної душевної хвороби обставиною, що виключає адміністративну відповідальність особи за дії, які були вчинені у хворобливому стані. У цілому, проблема звільнення від адміністративної відповідальності в Україні стосується не лише справедливості, але й ефективності правової системи. Збереження балансу між адміністративно-правовим захистом суспільних відносин та застосуванням адміністративно-правових санкцій обумовлене наявністю умов, що дозволяють у встановленому законодавством порядку довести винуватість, або невинуватість особи у вчиненні конкретного протиправного діяння.

У статтях 17 – 20 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) закріплені обставини, що виключають адміністративну відповідальність віднесено діяння особи в стані крайньої необхідності, необхідної оборони або в стані неосудності [1].

Згідно статті 20 «Неосудність» КУпАП, не підлягає адміністративній відповідальності особа, яка під час вчинення протиправної дії чи бездіяльності була в стані неосудності, тобто не могла усвідомлювати свої дії або керувати ними внаслідок хронічної душевної хвороби, тимчасового розладу душевної діяльності, слабоумства чи іншого хворобливого стану [1].

Виходячи із законодавчих положень, неосудність передбачає: а) хронічну душевну хворобу; б) тимчасовий розлад душевної діяльності; в) слабоумство; г) інший хворобливий стан.

У кримінально-правовому аспекті, В.Г. Калита наголошує, що медичний критерій містить чотири ознаки: 1) хронічні психічні розлади – хронічна душевна хвороба. Розлад психіки протікає тривало (шизофренія, епілепсія, прогресивний параліч, параноя і т. д.); 2) тимчасовий психічний розлад – психічне захворювання, що триває нетривалий час і закінчується одужанням (патологічне сп'яніння – біла гарячка, реактивні симптоматичні стану, також розлади психіки, викликані важкими душевними потрясіннями і переживаннями); 3) слабоумство – різного роду зниження або повний занепад психічної діяльності, пов'язані з ураженням інтелектуальних здібностей людини (три ступеня недоумства: легка – дебільність, середня – імбецильність,

важка – ідіотія). Таким чином, до слабоумства відносяться стану розумового недорозвинення або занепаду психічної діяльності, пов'язані з пошкодженням мозку генетичними, травматичними, інтоксикаційними і іншими факторами, що супроводжуються ураженням інтелекту, в першу чергу рівня суджень і критики, незворотними змінами особистості, вираженим зниженням або неможливістю соціального пристосування; 4) інший хворобливий стан психіки – хворобливі явища, які не є психічним розладом, а також супроводжуються порушеннями психіки (при травмах головного мозку, пухлинах мозку та інших захворюваннях) [2, с. 36].

Крім того, хронічне психічне захворювання – це юридичний та судово-психіатричний термін, яким охоплено групу психічних захворювань, які характеризуються тривалим перебігом і тенденцією до наростання хворобливих явищ. В окремих випадках у хворих спостерігаються періоди тимчасового покращення стану, так звані ремісії, але такі стани не означають видужання. Хронічні психічні хвороби призводять до глибоких та стійких змін особистості хворого (дефект психіки) і є практично невиліковними. В цю групу психічних розладів відносять шизофренію, епілепсію, прогресивний параліч, маніакально-депресивний психоз, епідемічний енцефаліт, артеріосклероз, старечий психоз та ін. [3].

Важливо зазначити, що визнання хронічної душевної хвороби як обставини, що виключає адміністративну відповідальність, не означає, що особа автоматично буде звільнена від адміністративної відповідальності. Окрім того, визнання хвороби як обставини, що виключає адміністративну відповідальність, не є автоматичним захистом від адміністративної відповідальності. Суб'єкт адміністративної юрисдикції має право вирішувати, чи належним чином доведено, що хвороба була причиною вчинення адміністративного правопорушення. Наприклад, якщо особа була у стані алкогольного сп'яніння на тлі хронічної душевної хвороби, вона може не бути звільнена від адміністративної відповідальності, якщо буде доведено, що вона знала про своє захворювання та могла уникнути сп'яніння. Однак, якщо ж стан хвороби не дозволяв особі усвідомлювати наслідки своїх дій, то вона може бути звільнена від адміністративної відповідальності.

Отже, визнання хронічної душевної хвороби як обставини, що виключає адміністративну відповідальність, є важливим заходом забезпечення прав осіб, які страждають на такі хвороби під час здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення. Однак, неосудність не передбачає автоматичного імунітету від застосування адміністративних стягнень та визнання особи винуватою у вчиненні адміністративного правопорушення. Хронічна душевна хвороба в цілому та неосудність зокрема, виступають лише одним із факторів, який може бути врахований при прийнятті рішення щодо відповідальності особи за вчинене нею протиправне діяння.

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 – 212-24): Закон України від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

(дата звернення 18.04.2023).

2. Калита В.Г. Неосудність за законодавством України: поняття, критерії та принципи застосування. Науковий вісник публічного та приватного права 2018. Вип. 2. Т. 2-2. С. 34-37.

3. Васильєв А. Неосудність (від лат. – impossibilitas facti – нездатність особи, яка вилучає її з дії закону) URL: <https://visnikkau.webnode.com.ua/news/neosudnist-vid-lat-impossibilitas-facti-nezdatnist-osobi-yaka-viluchaje-jiji-z-diji-zakonu/> (дата звернення 18.04.2023).

Олександр Захарченко

*старший викладач кафедри
адміністративного права, процесу
та адміністративної діяльності
факультету підготовки фахівців для
підрозділів превентивної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

ПРОФІЛАКТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ ЩОДО ДІТЕЙ ТА ЖІНОК

Фізичне насильство – найнебезпечніший та часто застосований на практиці вид насильства, що полягає у заподіянні шкоди здоров'ю та фізичного болю. Фізичне насильство має пряму та непряму форму.

Пряма форма виявляється у тілесному насильстві: нанесення каліцтв, тілесних ушкоджень, побойів, ляпанців, поштовхів або ляпасів з використанням предметів або безпосередньо у прямому контакті з жертвою, а також позбавлення можливості задоволення фізіологічних потреб уві сні, в їжі, туалеті та душі, залучення у вживання алкоголю, тютюну та наркотичних засобів всупереч бажанню жертви, що надалі може призвести до захворювань, що загрожують життю та здоров'ю людини [2]. Непряма форма включає нанесення шкоди іншим членам сім'ї чи тварин з метою психологічного на жертву.

Сексуальне насильство є небезпечним, як правило, для жінок та дітей та об'єднує у собі фізичне та моральне насильство. Сексуальне насильство зазіхає на статеву недоторканність особи. Досягнення результату порушником відбувається за допомогою сили або переконань, а до наслідків належить заподіяння фізичної та моральної шкоди.

Моральне (психологічне) насильство - насильство без тілесного контакту із жертвою; виявляється у приниженні, образі, шантажі, загрози заподіяння шкоди жертві або її близьким, ізоляції від суспільства [3].

Моральне насильство може призвести до появи психічних розладів, таких як шизофренія, невротичні розлади, розумова відсталість. Часто може призвести до неосудності особи.

Економічне насильство – позбавлення людини майна, коштів та ресурсів до існування, на яке особа за законом мало право володіння, користування та розпорядження; умисне знищення чужого майна, а також інші дії, що викликають негативні матеріальні наслідки для постраждалого [1].

До цього виду також відносяться заборона на здобуття освіти, встановлення перешкод для виконання роботи, працевлаштування або, навпаки, примус до роботи та праці членів сім'ї, які в силу віку чи фізичного здоров'я не можуть виконувати дані обов'язки.

Домашнє насильство є проблемою безпеки як окремої особи, так і держави загалом, оскільки насильство всередині сім'ї може викликати протиправне поведінка людей у майбутньому [3]. Так, джерелом більшості правопорушень та злочинів, скоєних як неповнолітніми, і дорослими, виступає неблагополуччя у ній.

Наслідком застосування фізичного насильства може бути схильність до скоєння вбивства, наслідком застосування економічного насильства – крадіжок, грабежів, розбоїв. Моральне насильство є результатом неосудності особи, коли людина не може усвідомлювати чи керувати своїми діями (бездіяльністю), у такому стані людина найбільш уразлива до вчинення злочину [1].

Виходячи з Преамбули Міжнародного пакту про цивільних та політичних правах 1966 року, основою справедливості є визнання гідності, властивого всім членам людської сім'ї, і рівних та невід'ємних прав (норми матеріального права).

Далі на підставі принципу справедливості може бути вирішена справа в Міжнародному суді Організації Об'єднаних Націй за відсутності заперечення сторін (Норма процесуального права) [3].

Найточніше аспекти критерію справедливості вироблені на практиці Європейського суду з прав людини, яку можна використовувати на загальносвітовому рівні, в тому числі в умовах збройного конфлікту.

Як зазначив ЄСПЛ, визначення того, чи є встановлена міра обмежень прав людини необхідна, у кожному конкретному випадку необхідно розглянути в сукупності кілька різних аспектів, а саме: сутність інтересів, що зачіпаються; наявність контролю з боку судів при накладенні подібних обмежень (можливість заявника звернутися до суду за захистом свого права), поведінка особи та пропорційність застосованих обмежень [2].

У пункті 78 постанови Європейського суду щодо прав людини у справі «І.В. проти Греції» зазначено, що обґрунтування обмеження прав людини має бути об'єктивним і розумним, тобто воно має переслідувати законну мету і має бути наявність логічного зв'язку між використовуваними засобами та метою, що переслідується.

Далі, суттєвий проблемний аспект у можливості «особливої поваги» жінкам-військовослужбовцям у зарубіжних країнах полягає в тому, що нерідко держави замість військового стану (у рамках міжнародного гуманітарного права) вводять інші режими. Як показує Мартін ван Кревельд, часто держави називають збройний конфлікт боротьбою з тероризмом, щоб не застосовувати норми міжнародного гуманітарного права [3].

У зазначених умовах надання «особливої поваги» жінкам відповідно до Женевських конвенцій 1949 стає важким.

Таким чином, виходячи з викладеного відповідно до норм міжнародного гуманітарного права, жінки користуються рівними правами з чоловіками, і, крім того, їм потрібне надання «особливої поваги», необхідного «відповідно до їхньої статі». Іншими словами, статус жінок аналогічний статусу чоловіків, а також їм надаються необхідні їм додаткові гарантії [3].

Для надання подібних гарантій необхідно на внутрішньодержавному рівні, що становить зміст терміна «особлива повага», а також умови його надання (відступ від принципу рівності прав чоловіка та жінки).

Захист прав дітей і сімейно орієнтована політика мають залишатися одним із пріоритетів держави. Водночас особлива увага має бути приділена мінімізації негативних наслідків, що обов'язково виникатимуть у процесі розв'язання військового конфлікту і відновлення мирного життя.

Ефективність державної політики щодо сім'ї та дітей значною мірою ускладнюється недосконалістю чинної нормативно-правової бази і відсутністю відповідного досвіду, технологій та інструментарію для забезпечення соціальної, психологопедагогічної й іншої діяльності в постконфліктному суспільстві.

1. Кочемировська О.О. Щодо дотримання Україною міжнародних стандартів захисту прав дітей у збройних конфліктах: Аналітична записка / О.О. Кочемировська // Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1660/>

2. Кулеба М. Необхідна більша увага держави до дітей війни / М. Кулеба [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news/neobhidna-bilsha-uvaga-derzhavi-do-ditej-vijni-mikola-kuleba-35491>

3. Миколук О. Війна – це найбрутальніше порушення прав дитини / О. Миколук // День. 2014. № 157 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.day.kiev.ua/uk/article/cuspilstvo/viyna-ce-naybrutalnishheporushennyaprav-ditini>

Микола Капінус

*курсант 1-го курсу факультету
підготовки фахівців для підрозділів
кримінальної поліції*

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Дмитро Цуркаленко,

*старший викладач кафедри
адміністративного права та процесу
адміністративної діяльності
підготовки фахівців для підрозділів*

Національної поліції

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
підполковник поліції*

ПРОБЛЕМАТИКА АДМІНІСТРАТИВНО-ЮРИСДИКЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

У сформованому науковому уявленні про зміст поняття «адміністративна юрисдикція» міцно встановилася обґрунтована думка про те, що під цим правовим явищем слід розуміти передбачену законом діяльність з розгляду та дозволу органами публічної влади різноманітних звернень учасників адміністративно-правових відносин, що містять правову суперечку.

При цьому мова йде як про суперечки, пов'язані з некоректною реалізацією безпосередніх адміністративних (управлінських) функцій, що виявляються у «процедурах позасудового врегулювання деліктних і правомірних (неоспорюваних) відносин» [1, с. 5], так і про застосування органами виконавчої та судової влади у передбачених законом випадках заходів адміністративного при- йняття до фізичних та юридичних осіб [3, с. 5-9].

Уживаний термін «юрисдикція» утворений від поєднання латинських слів «jus» і «clicere» і перекладається як вирішення конфлікту або застосування влади, що підлягає встановленим правилам [6, с. 74-75].

По суті, це дозволяє в сучасній науковій літературі ототожнювати юрисдикцію з право-дозвільною діяльністю держави та громадськості [20, 23]. В цьому сенс адміністративна юрисдикція є свого роду правовим «продуктом» публічно-владної діяльності, заснованої на нормах адміністративного та адміністративно-процесуального законодавства України [3].

Така діяльність проявляється у реалізації адміністративно-юрисдикційних проваджень, порушених уповноваженими посадовими особами органів влади у зв'язку з відомими порушеннями встановлюваних державою адміністративно-правових заборон, розпоряджень чи дозволів із

боку найширшого кола учасників досліджуваних правовідносин [4]. Адміністративна юрисдикція поряд з адміністративною юстицією та адміністративними процедурами є невід'ємною частиною адміністративного процесу органів державної влади.

Відмінності адміністративної юрисдикції від двох інших перерахованих вище складових адміністративного процесу виявляються в тому, що адміністративна юстиція передбачає здійснення адміністративного судочинства при розгляді та вирішенні адміністративних справ, які «виникають з адміністративних та інших публічних правовідносин і пов'язані зі здійсненням судового контролю за законністю та обґрунтованістю здійснення державних чи інших публічних повноважень», а адміністративні процедури – не містять правових суперечок адміністративно-регламентовані дії вищевказаних органів влади та утворених ними установ щодо здійснення державних (муніципальних) функцій, зокрема у вигляді надання державних (муніципальних) послуг [2].

Правові основи здійснення адміністративно-юрисдикційних проваджень містяться у нормативних правових актах МВС. Насамперед до таких належать накази, які стверджують: перелік посадових осіб, уповноважених складати протоколи про адміністративні правопорушення та здійснювати адміністративне затримання; порядок прийому, реєстрації та дозволу заяв та повідомлень про адміністративні правопорушення; порядок проведення службової перевірки; організацію розгляду звернень громадян. [3]

Адміністративна юрисдикція поліції МВС – це державно-владна, регулятивна, правозастосовна діяльність, що здійснюється в адміністративно-процесуальній формі, яка полягає у позасудовому або досудовому розгляді справ про адміністративні правопорушення, застосування заходів адміністративно-правового примусу у позасудовому чи судовому порядку, а також вирішення юридичних конфліктів, зумовлених наслідками реалізації посадовими особами органів внутрішніх справ (поліції) своїх службових обов'язків та прав [1, 2].

Ефективність здійснення органами і підрозділами поліції адміністративно-юрисдикційної діяльності, безперечно, залежить від урегульованості у відповідних нормативно-правових актах процедурних моментів застосування заходів впливу, дотримання гарантій прав і свобод людини, правильності проведення юридичної оцінки інформації про правопорушення та аналізу конкретних юридичних фактів.

Адміністративна юрисдикція реалізується у межах трьох відповідних адміністративно-юрисдикційних проваджень, які здійснюються уповноваженими посадовими особами органів внутрішніх справ (поліції).

1. Безпалова, О. І. "Поняття, зміст та особливості адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції." Police activity in Ukraine and European countries: modern standards and unification options: collective monograph.-Riga: Baltija Publishing, 2021.-P. 1-31, 2021.

2. Корнієнко, Максим Вікторович, Алла Георгіївна Пишна, and Анатолій Антонович Десятник. "Адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції." (2021).

3. Ващенко, Світлана Сергіївна. "Завдання адміністративно-юрисдикційної діяльності Національної поліції України." 25 років становлення Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ: славетна історія та горизонти майбутнього: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф.(м. Суми, 21-22 лютого 2020 р.)/МВС України, Сумська філія Харківського національного університету внутрішніх справ.—Суми: Видавничий дім «Ельдорадо», 2020.—С. 73-75, 2020.

4. Котова, Діана Миколаївна. Адміністративно-юрисдикційна діяльність Національної поліції України. Diss. Національний авіаційний університет, 2020.

Тетяна Коломоєць,
*декан юридичного факультету
Запорізького національного
університету,
доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент Національної
академії правових наук, України*

ІНШОМОВНА СПРОМОЖНІСТЬ СПІВРОБІТНИКІВ ЯК «ВИКЛИК ВОЄННОГО ЧАСУ» У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ Й ОСНОВНІ ПРІОРИТЕТИ ФОРМУВАННЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ ПРАКТИКИ

В умовах зміни пріоритетності різновидів діяльності органів публічної влади, із акцентом на їх релевантність викликам часу у період дії правового режиму воєнного стану в Україні, впровадження якого зумовлене зовнішньою збройною агресією, роль і значення їх превентивної діяльності не тільки не зменшується, а й навпаки актуалізується й набуває нового сенсу. Потреба адаптуватися до нових умов здійснення своєї професійної діяльності в цілому й реалізації превентивної функції як складової всього функціонального блоку такої діяльності зокрема вимагає від представників публічної влади активних дій щодо забезпечення своєї спроможності до професійної реалізації у період війни та повоєнної відбудови. Це у повній мірі має значення й по відношенню до правоохоронних органів, в т.ч. й щодо здійснення ними превентивної діяльності та в аспекті забезпечення кадрової спроможності останньої. Ефективність здійснення правоохоронної діяльності правоохоронних органів в цілому і кожного із них зокрема у відповідних умовах існування держави, поряд із іншими чинниками, залежить й від мовної спроможності їх співробітників. Міграція населення, в т.ч. й іноземних громадян на територію України для надання допомоги постраждалим особам, фіксації протиправних діянь агресора й підготовки документів для забезпечення захисту прав України у міжнародних інституціях, активізація співпраці правоохоронних органів з

іноземними партнерами під час здійснення професійної діяльності у відповідний період, посилення співпраці із НАТО і, як наслідок, нагальна потреба в опрацюванні та застосуванні положень значної кількості актів міжнародного та європейського законодавства, в т.ч. й актів іноземною мовою, ознайомлення із позитивною практикою організаційного забезпечення превентивної діяльності правоохоронних органів зарубіжних країн під час закордонних відряджень, міжнародних стажувань та навчань, доступ до міжнародних реєстрів різних баз даних, необхідних для виявлення причин та умов, наслідків вчинення противних діянь, для попередження вчинення таких діянь у майбутньому – все це та багато інших викликів часу зумовлюють потребу набуття співробітниками правоохоронних органів компетентностей іншомовного спілкування професійного спрямування, а отже, компетентностей розуміти, читати, писати, спілкуватися тощо. З огляду на адаптацію положень значної кількості міжнародних та європейських правових стандартів у національну правотворчу діяльність та її результати, потребу опрацювання у зв'язку із цим наявної правозастосовної практики й активного спілкування у зв'язку із цим у іншомовному професійному середовищі, працівники правоохоронних органів мають володіти достатнім рівнем іншомовних компетентностей, які б дозволили забезпечити ефективність (і на цьому варто наголосити) здійснення ними професійної, в т.ч. й превентивної, діяльності. Вирішення цього питання є цілком можливим із умовним виділенням «базових» напрямків можливих дій з боку держави, в т.ч. й із формуванням відповідного правового підґрунтя для цього.

По-перше, забезпечити впровадження «фільтру» іншомовної спроможності особи при вступі її на службу у правоохоронних органах. Це не вимагатиме від держави надмірно витратних дій, якщо, по аналогії із процедурою вступу на державну службу, впровадити вступне випробування (у вигляді тестування) для визначення рівня володіння особою іноземною мовою. Так, дійсно, чинне законодавство передбачає таке випробування лише для вступників на посади категорії «А», проте, з урахуванням визначених новітніх пріоритетів розвитку державної служби і публічної служби в цілому Україні та створених для цього державою передумов та можливостей, цілком обґрунтованим вбачається поширення такого положення й на інші категорії посад державної служби [1], а також й на вступників на службу у правоохоронних органах. Можливі заперечення стосовно того, що така новація спричинить «відтік» осіб, які виявляють бажання «служити» публічним інтересам на посадах в системі правоохоронних органів, навряд чи є достатньо обґрунтованими з огляду на те, що всі без винятку стандарти вищої освіти містять положення про набуття здобувачами іншомовних компетентностей. З огляду на вимоги до вступників на службу у правоохоронних органах щодо наявності у них вищої освіти (різні рівні) й подання документу, що підтверджує її набуття, навряд чи є «критичним» будь-яке зауваження опонентів стосовно доцільності проходження вступного

тестування особою задля з'ясування рівня її іншомовної спроможності для подальшої професійної діяльності. Більше того, під час навчання у закладах вищої освіти, а тим більше, коли мова йде про підготовку здобувачів за спеціальностями 081 Право та 262 Правоохоронна діяльність, іншомовній підготовці увага не просто приділяється, а й забезпечується її безперервність, системність, в т.ч. й із акцентом на специфіку майбутньої професійної діяльності (наприклад, роботи Л. Рябчук, Н. Назаренко, І. Марченко, О. Лопутько, О. Єфімової, Т. Цимбалюк, Н. Ченківської та ін.).

По-друге, забезпечення вдосконалення рівня іншомовної спроможності співробітників правоохоронних органів впродовж всього періоду служби задля усунення «мовного бар'єру» у професійній діяльності, підвищення ефективності своєї професійної діяльності, в т.ч. й «ускладненої іноземним елементом». З огляду на значну підтримку України з боку міжнародної, європейської спільноти у протидії зовнішній збройній агресії, реалізації її євроінтеграційних прагнень у воєнний та повоєнний періоди, що знаходить прояв також і у наданні доступу до різноманітних освітніх мовних платформ, у залученні мовних волонтерів-носіїв мови до підвищення відповідної спроможності українців в цілому та співробітників правоохоронних органів зокрема, виділення іноземними партнерами фінансових ресурсів для можливого професійного стажування безпосередньо у мовному середовищі, варто вести мову про те, що можливостей для підвищення рівня володіння іноземною мовою цілком достатньо для підвищення ефективності своєї професійної діяльності, в т.ч. й «ускладненої іноземним елементом». Більше того, впровадження в якості пріоритетного напрямку підвищення кваліфікації за загальними (сертифікатними) та короткостроковими програмами підвищення кваліфікації для державних службовців (Постанова КМУ від 30.12.2022 року № 1494, наказ НАДСУ від 20.02.2023 року № 22-23) іншомовної підготовки, із можливістю залучення до програм «Ділова англійська мова», «Англійська мова професійного спрямування», «Міжнародна професійна комунікація іноземною мовою» тощо, не передбачає жодних перепон для співробітників правоохоронних органів також безкоштовно вдосконалювати свою іншомовну спроможність, в т.ч. й для превентивної діяльності як складової професійної діяльності в цілому. Можливість доручення до реалізації Проєкту Eng4PublicService з безкоштовного вивчення публічними службовцями англійської мови, а також до Національної екосистеми для вивчення та тестування рівня володіння англійською мовою дозволяє охопити співробітників всіх без винятку правоохоронних органів впродовж нетривалого часу й створити фактично дієвий фундамент для ефективної їх діяльності з «іноземним елементом» як невід'ємної частини їх діяльності у контексті реалізації комплексу загальнодержавних програм, передбачених Планом повоєнної відбудови України, Планом пріоритетних дій Уряду на 2023 рік (розпорядження від 14.03.2023 року № 221-р). Отже, наявні ресурси, дієва підтримка держави

щодо їх використання дозволяють досягти впродовж нетривалого часу позитивних результатів у кардинальному оновленні кадрової іншомовної спроможності правоохоронних органів України у їх професійній, в т.ч. й превентивній, діяльності, із «ускладненням їх зв'язком з іноземним елементом», в умовах реагування на виклики воєнного часу та пріоритизацію превентивної діяльності у період повоєнної відбудови України.

1. Коломоець Т.О., Кримова Д.С. Іншомовна спроможність державних службовців як обов'язкова умова реалізації пріоритетних дій Уряду України у період повоєнної відбудови держави (правовий аспект). *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 3.

Дар'я Кримова

викладач кафедри административного та господарського права Запорізького національного університету

ЗДІЙСНЕННЯ ПРЕВЕНТИВНИХ ЗАХОДІВ ПРАЦІВНИКАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ: ЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

В умовах сьогодення етико-правовий аспект реалізації повноважень працівниками правоохоронних органів набуває неабиякого значення та привертає увагу з огляду на підвищену чутливість населення, в.т. пов'язану зі збройною агресією проти держави та, в результаті, впровадженням правового режиму воєнного стану. Як за звичайних умов існування держави, так і під час дії особливого правового режиму, на діяльність працівників Національної поліції покладається роль з особливим значенням для суспільства в цілому та для окремих осіб, які потребують втручання задля забезпечення приватного інтересу, зокрема. Такою метою є забезпечення публічного порядку, публічної безпеки, охорона прав, свобод та законних інтересів людини, виявлення їх порушення та реагування для притягнення осіб, які вчинили таке правопорушення, до відповідальності, на підставі та в порядку, визначених законом. Як виявлення, припинення правопорушень, заходи реагування на них, так і превентивна діяльність з метою недопущення вчинення таких правопорушень, мають важливе значення для досягнення вищезазначеної мети. Ст. 31 Закону України «Про Національну поліцію» закріплює перелік превентивних заходів, які застосовують працівники Національної поліції у межах своїх повноважень (превентивні поліцейські заходи).

Під час превентивної діяльності, як і при будь-якому іншому виді діяльності, поліцейські повинні неухильно дотримуватися Правил етичної поведінки (далі - Правила), затверджених Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 09.11.2016 р. № 1179, при цьому необхідним є і контроль за

дотриманням етичної поведінки в межах реалізації повноважень з боку керівника органу або підрозділу, в т.ч. із можливою інформаційно-роз'яснювальною роботою серед підлеглих та заохоченням етичної поведінки останніх. Варто зауважити, що етична поведінка поліцейських є однією із запорук формування та зміцнення довіри населення до правоохоронних органів, має неабиякий вплив також і на зміцнення авторитету органу, що виконує функції захисту з боку держави, етична поведінка поліцейських є складовою «загального» образу «гаранта» безпеки, адже довіру населення формує не тільки втілення в працівниках правоохоронних органів прикладу неухильного дотримання повноважень, що покладені на них із складанням Присяги, професійних якостей осіб, які у межах таких повноважень здійснюють діяльність із захисту прав, свобод, законних інтересів людини, забезпечують публічну безпеку і порядок, а й мають «почуття справедливості», є розсудливими, ввічливими, відкритими та володіють комунікативними навичками. Саме дотримання таких вимог, які є лише декількома із переліку правил етичної поведінки поліцейських, і формують такий «загальний» образ.

При цьому відповідно до Правил «за будь-яких обставин і відносно будь-якої людини як у робочий, так і в неробочий час поліцейський зобов'язаний дотримуватися норм професійної етики» [1], тобто чітко передбачено, що «загальний» образ, довіра до Національної поліції в особі її працівників формується не тільки при безпосередньому здійсненні повноважень останніми, а й у неробочий час, коли дотримання правил етичної поведінки працівниками можуть мати вплив на авторитет органу в цілому. При реалізації превентивних заходів поліцейськими правила етичної поведінки умовно можна поділити на три групи. До першої групи можна віднести правила, що стосуються дотримання законодавства (Основного Закону, Законів України та інших нормативно-правових актів, що регулюють діяльність поліцейських, міжнародних договорів), Присяги поліцейського та службових обов'язків, які визначені законодавством. До другої групи – правила поведінки поліцейських, що стосуються окремих дій останніх, як-от: «...поважати і не порушувати права та свободи людини...», «у кожному окремому випадку обирати той захід ..., застосування якого призведе до настання найменш негативних наслідків», «поводитися стримано, доброзичливо, відкрито, уважно і ввічливо...» з акцентом уваги на те, що така поведінка забезпечуватиме збереження авторитету органу серед населення, «контролювати свою поведінку..., не дозволяючи особистим симпатіям або антипатіям, неприязні, недоброму настрою або дружнім почуттям впливати на прийняття рішень та службову поведінку...», «поліцейський ... не повинен допускати застосування насильства чи інших негативних дій щодо членів суспільства, а також, незважаючи на провокації, повинен залишатися об'єктивним» [1].

Третю групу складають правила, що регулюють комунікативну

культуру, культуру ділового мовлення поліцейських, як-от: «...заборонено бути зверхнім, погрожувати, іронізувати, використовувати ненормативну лексику та допускати дискримінацію в будь-якій формі...», «дотримуватися норм ділового мовлення, не допускати використання ненормативної лексики», «контролювати свої почуття та емоції...» [1], під час спілкування із громадськістю Правилами визначено необхідність «надати можливість особі висловити власну думку», «висловлювати вимоги чи зауваження, що стосуються особи, у ввічливій та переконливій формі», «бути тактовним та доброзичливим» [1] тощо, виявляючи тим самим повагу до гідності кожного члена суспільства.

Таким чином, етико-правовий аспект в діяльності працівників Національної поліції в цілому та під час здійснення превентивних поліцейських заходів зокрема відіграє важливу роль у формуванні, підвищенні та збереженні авторитету органу перед населенням, виступає однією із гарантій довіри та передумовою до співпраці з метою досягнення високого рівня правосвідомості суспільства, забезпечення прав, свобод, законних інтересів людини, забезпечення та дотримання публічної безпеки і порядку як за звичайних умов існування держави, так і під час дії особливого правового режиму.

1. Про затвердження Правил етичної поведінки поліцейських: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 09.11.2016 р. № 1179. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1576-16#Text>

Валентина Крижна,
*старший науковий співробітник
наукової лабораторії з проблем
протидії злочинності
Національної академії
внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук,*

Іван Кушнір,
*курсант 4-го курсу навчально-
наукового інституту № 1
Національної академії
внутрішніх справ*

ПРОФІЛАКТИЧНІ ДІЇ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЩОДО НЕЗАКОННОГО ОБІГУ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ

Запобігання злочинам, пов'язаним з незаконним обігом зброї є одним з найбільш важливих завдань, що стоять перед Національною поліцією України. Вочевидь, що в сучасних умовах виникає необхідність ужиття

екстрених, більш дієвих заходів щодо протидії незаконному обігу зброї.

Протидія незаконному обігу зброї займає особливе місце в діяльності правоохоронних органів щодо запобігання злочинам, оскільки вона характеризується подвійною превенцією: окрім припинення незаконних дій зі зброєю, попереджаються також і тяжкі наслідки, які можуть настати в ході противоправного застосування зброї. Найбільшу кількість завдань у цьому напрямі покладено на Національну поліцію.

Правовою основою діяльності підрозділів Національної поліції, пов'язаної з протидією та запобіганням злочинам, у т.ч. і незаконному обігу зброї є Конституція України, закони України «Про Національну поліцію», «Про оперативно-розшукову діяльність», Кримінальний та Кримінальний процесуальний кодекси України тощо.

Так, Законом України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 року до основних повноважень поліції (ст. 23) віднесено здійснення превентивної та профілактичної діяльності, спрямованої на запобігання вчиненню правопорушень; виявлення причин та умов, що сприяють учиненню кримінальних правопорушень, ужиття в межах компетенції заходів для їх усунення [1].

У діяльності щодо запобігання злочинам, пов'язаним з незаконним обігом вогнепальної зброї поліцією доцільно виділити напрями щодо: виявлення обставин, які можуть обумовлювати скоєння злочинів, пов'язаних з незаконним обігом вогнепальної зброї. При цьому, у ситуації, яка склалася в Україні, особливої актуальності та гостроти набувають питання запобігання розкраданню й спрямування в незаконний обіг вогнепальної зброї; запобігання реально можливим (у т.ч. таких, що готуються) злочинам цієї категорії й переходу на злочинний шлях певних осіб; припинення таких злочинів та попередження рецидиву.

До комплексу заходів із запобігання злочинам, пов'язаним з незаконним обігом зброї, відповідно до визначених вище напрямів, слід віднести діяльність спрямовану на: усунення причин та умов, що сприяють скоєнню злочинів; виявлення осіб з криміногенною поведінкою; ужиття заходів, направлених на недопущення подальшого розвитку злочинної діяльності конкретних осіб; припинення злочинів – заходи щодо негайної нейтралізації злочинної діяльності осіб, які безпосередньо розпочали протиправну діяльність, а також заходи з недопущення настання злочинних наслідків; перешкоджання подальшій злочинній діяльності осіб, які скоїли злочини, шляхом повного та своєчасного їх розкриття та ізоляції винних.

Також слід зазначити, що правоохоронні органи посилили роботу щодо недопущення розповсюдження зброї та боєприпасів, зокрема:

– проводять спецоперації з вилучення незаконно утримуваної зброї та боєприпасів, які викрадені та вивезені із району проведення бойових дій, а також встановлюють причетних до цього осіб;

– для перевірки громадян, автотранспорту залучають мобільні групи, які

курсують другорядними дорогами, де відсутні стаціонарні блокпости;

– проводять заходи з виявлення підозрілих осіб у громадському транспорті на станціях метро і затримують підозрілих осіб із сумками або пакунками, в яких може транспортуватися зброя та здійснюють спецоперації з виявлення та вилучення з незаконного обігу зброї;

– діють мобільні групи по боротьби з порушеннями на митниці, до складу яких входять митники, прикордонники та представники поліції [2].

Для з'ясування й усунення причин і умов, що сприяють вчиненню зазначених вище злочинів, необхідно встановлювати джерела придбання зброї і боєприпасів. Зазначимо, що найчастіше причинами та умовами, що сприяють вчиненню розкрадання і незаконному обігу вогнепальної зброї, виступають: 1) надходження зброї із району проведення бойових дій; 2) порушення правил обліку, зберігання і транспортування зброї, боєприпасів і вибухових речовин, контролю за їх використанням (витратою); 3) недоліки у зберіганні і використанні зброї, боєприпасів і вибухових речовин у системі державних, громадських і господарських організацій; 4) порушення правил зберігання зброї громадянами, які володіють нею правомірно, їх недбале ставлення до своїх обов'язків; 5) недосконалість нормативних актів, що регламентують обіг вогнепальної зброї, боєприпасів; 6) неправильний підбір кадрів, що мають відношення до обліку, зберігання і використання зброї на підприємствах, в установах і організаціях, що здійснюють операції зі зброєю та боєприпасами та ін.

Однією з найбільш криміногенних умов, що сприяють вчиненню такого роду злочинів, є порушення правил зберігання і транспортування зброї, боєприпасів і вибухових речовин. Режим зберігання полягає у виконанні низки вимог, що стосуються, зокрема, приміщень, у яких знаходиться зброя. Такі приміщення мають бути ізольовані від усіх інших службових приміщень; мати міцні стіни, стелю, дах, металеві двері, ґрати на вікнах, а також мають відповідним чином охоронятися. Особливо важливе дотримання заходів пожежної безпеки, оскільки при загорянні, у процесі гасіння пожежі важко забезпечити збереженість зброї, а боєприпаси і вибухові речовини мають до того ж велику руйнівну силу. У зв'язку з цим злочинці іноді використовують підпали для заволодіння зброєю.

Аналогічних вимог необхідно дотримуватися під час транспортування зброї і боєприпасів: у розрядженому стані, у спеціально пристосованих для цього транспортних засобах, із відповідним супроводженням, у належному упакуванні, в опломбованому вигляді. Боєкомплект, як і при зберіганні, необхідно розміщувати окремо від зброї. Не слід забувати про протипожежні заходи. Неприпустимо для супроводження і завантажувально-розвантажувальних робіт залучати сторонніх громадян, дозволяти виконання подібних робіт особам, які не пройшли інструктаж щодо правил поведінки з вантажем, заходи безпеки, залучати недисциплінованих працівників, які допускали порушення правил поведінки зі зброєю та ін.

Разом з тим, будь-які операції з вогнепальною зброєю, боєприпасами і вибуховими речовинами мають суворо документуватися. Підприємства, організації (за винятком підвідомчих Міністерству оборони) при отриманні їх зобов'язані одночасно з відповідним оформленням направляти інформацію про цей факт до органу поліції. Експлуатація вогнепальної зброї, витрата боєприпасів до повідомлення про їх придбання є грубим порушенням.

При видачі зі сховища (зі складу) зброї, боєприпасів або вибухових речовин повинні суворо дотримуватися всі норми видачі. Відповідальні за організацію використання зброї, боєприпасів або вибухових речовин зобов'язані стежити за тим, щоб зазначені предмети використовувалися суворо за призначенням. Відхилення від цих вимог може призвести до тяжких наслідків або притягнення до кримінальної відповідальності не тільки колег по роботі, але й інших громадян.

Реалізація громадянам вогнепальної мисливської зброї, боєприпасів до неї може здійснюватися тільки через магазини, що мають відповідні дозволи. Приміщення таких магазинів, як і підприємств, що виготовляють зброю, мають цілком виключати можливість втрати зброї і боєприпасів. З метою обліку реалізованої продукції ведеться спеціальний облік, де робиться запис прізвища, ініціалів, домашньої адреси, номера мисливського квитка покупця, необхідних відомостей про реалізовану зброю — модель, калібр, а також дата її реалізації. Короткий запис про придбану зброю заноситься в мисливський квиток покупця. Органи поліції зобов'язані періодично здійснювати перевірку умов і порядку роботи мисливських магазинів. Реалізація вогнепальної нарізної мисливської зброї в обхід установлених правил неприпустима [3].

Боротьба з незаконним обігом вогнепальної зброї займає особливе місце у попередженні злочинів, оскільки характеризується подвійною превенцією: крім припинення незаконних дій щодо зброї, попереджаються і тяжкі наслідки, які можуть настати при протиправному застосуванні зброї.

Протидія незаконному обігу вогнепальної зброї, бойових припасів та вибухових речовин є актуальною проблемою, яка потребує належної уваги з боку державних інституцій.

1. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

2. Марков В. В. Попередження злочинів: зміст поняття / В. В. Марков // Попередження злочинів суб'єктами оперативно-розшукової діяльності : матеріали наук.-практ. конф. / МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Х. : ХНУВС, 2010. – С. 99– 100.

3. Адміністративна діяльність органів поліції України : підручник / за заг. ред. В. В. Сокурєнка [В. В. Сокурєнка, О. І. Безпалова, О. В. Джафарова та ін.] ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків: ХНУВС, 2017. – 432 с.

Борис Логвиненко,
*д.ю.н., професор, професор кафедри
адміністративного права, процесу
та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ СЛУЖБОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ ЩОДО ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнний стан є надзвичайним адміністративно-правовим режимом, що передбачає особливий порядок діяльності суб'єктів публічної адміністрації. Багато в чому зазначені особливості стосуються дисциплінарної відповідальності поліцейських, що пов'язано з оптимізацією положень Дисциплінарного статуту Національної поліції України (далі – Дисциплінарний статут) в особливий період [1]. Загалом, особливостям проведення службового розслідування в період дії воєнного стану присвячено розділ V Дисциплінарного статуту (статті 26 – 31), яким було доповнено Дисциплінарний статут, згідно із Законом України від 15.03.2022 № 2123-IX.

Відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану», такий стан є особливим правовим режимом, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [2].

Згідно визначених Дисциплінарним статутом умов, службове розслідування призначається та проводиться у формі письмового провадження. У звичайний період, ця вимога прямо не закріплена, про що свідчать положення Дисциплінарного статуту та наказу МВС України від 07.11.2018 № 893 [3]. Так, відповідно до п. 7. Р. V «Проведення службового розслідування дисциплінарною комісією», затвердженого цим наказом Порядку, розгляд справи дисциплінарною комісією проводиться зазвичай у формі письмового провадження. Тобто, письмова форма визначається як найбільш поширена, проте не єдино можлива.

За фактом порушення поліцейським службової дисципліни службове розслідування може проводитись не лише дисциплінарною комісією (стаття

15 Дисциплінарного статуту), а й однією особою, зокрема, безпосередньо уповноваженим керівником (статті 2, 3 Дисциплінарного статуту), який одноособово реалізує передбачені Дисциплінарним статутом повноваження дисциплінарної комісії. Причому, в разі проведення службового розслідування щодо заступників керівника (голови) Національної поліції чи керівників територіальних органів поліції, воно проводиться виключно дисциплінарною комісією. Тобто, для частини керівного складу поліції як суб'єктів дисциплінарної відповідальності, службове розслідування проводиться дисциплінарною комісією у складі не менше трьох осіб. Що стосується інших поліцейських – допускається проведення службового розслідування однією особою [4, с. 182].

Крім цього, слід звернути увагу на відмінний від звичайного (один місяць) термін для проведення службового розслідування, яке має бути завершено протягом 15 календарних днів з дня його призначення уповноваженим керівником. У разі потреби зазначений строк може бути продовжений уповноваженим керівником (особою, яка призначила службове розслідування), але не більш як на 15 календарних днів. Таким чином, максимальний термін проведення службового розслідування порівняно до звичайних умов функціонування поліції скорочується вдвічі – від двох місяців до тридцяти календарних днів.

Важливо, що до строку проведення службового розслідування не зараховується документально підтверджений час перебування поліцейського, стосовно якого проводиться службове розслідування, у відрядженні чи на стаціонарному лікуванні в закладах охорони здоров'я, розташованих на підконтрольних органам державної влади територіях. В умовах воєнного стану з цього переліку виключено відпустку, а лікування – передбачає стаціонарний режим в закладах охорони здоров'я, розташованих на підконтрольних органам державної влади територіях. Принагідно зазначимо, що заклад охорони здоров'я – юридична особа будь-якої форми власності та організаційно-правової форми або її відокремлений підрозділ, що забезпечує медичне обслуговування населення на основі відповідної ліцензії та професійної діяльності медичних (фармацевтичних) працівників. У свою чергу, під стаціонаром можна розуміти чинний лікувальний заклад з постійними місцями (ліжками) для пацієнтів, який має значну перевагу в порівнянні з амбулаторним лікуванням (медичні допомози пацієнтам на прийомі та вдома).

У свою чергу, в разі вчинення іншого дисциплінарного проступку поліцейським, стосовно якого призначено службове розслідування, протягом проведення службового розслідування, обставини його вчинення підлягають перевірці уповноваженою особою під час проведення такого службового розслідування. А у разі, коли службове розслідування проводить безпосередньо керівник, який його призначив, висновок не складається. Натомість, обставини вчинення дисциплінарного проступку відображаються в наказі про притягнення до дисциплінарної відповідальності або в довідці про

відсутність в діях поліцейського ознак дисциплінарного проступку. Наведене сприяє оперативності проведення службового розслідування у період дії воєнного стану (за надзвичайних умов). Причому законодавцем чітко визначено форми документації: 1) висновок за результатами службового розслідування»; 2) наказ про притягнення до дисциплінарної відповідальності; 3) довідка про відсутність в діях поліцейського ознак дисциплінарного проступку.

Строком завершення службового розслідування вважається день затвердження керівником, який призначив службове розслідування (особою, яка його заміщує), висновку за результатами службового розслідування. Водночас, у разі проведення службового розслідування безпосередньо керівником, днем завершення службового розслідування вважається день підписання наказу про притягнення поліцейського до дисциплінарної відповідальності або довідки про відсутність в діях поліцейського дисциплінарного проступку, яка підлягає реєстрації в органі поліції [1].

Таким чином, проведення службового розслідування щодо поліцейських в період воєнного стану має низку особливостей, сутність яких є поєднанням умов особливого періоду та необхідності дотримання прав і свобод учасників дисциплінарного провадження.

1. Про Дисциплінарний статут Національної поліції України: Закон України від 15.03.2018 № 2337-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19#Text> (дата звернення 18.04.2023).

2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення 18.04.2023).

3. Про реалізацію окремих положень Дисциплінарного статуту Національної поліції України: наказ МВС України від 07.11.2018 № 893. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1355-18#n17> (дата звернення 18.04.2023).

4. Логвиненко Борис. Науково-практичний коментар до Дисциплінарного статуту Національної поліції України / Б. Логвиненко. Київ: ВД «ДАКОР» 2022. 218 с.

Сергій Лях,
*старший інспектор відділу
зв'язків з громадськістю
Управління патрульної поліції
в Полтавській області
Департаменту патрульної поліції,
лейтенант поліції*

ПОНЯТТЯ КОМПЛЕКСНОЇ БЕЗПЕКИ ЯК ЗАПОРУКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ

Безпека дорожнього руху є одним із найбільш актуальних та важливих питань сучасного суспільства. Щорічно тисячі людей по всьому світу стають жертвами дорожньо-транспортних пригод, що негативно впливає на соціально-економічний розвиток країн та здоров'я людей. Прикро, але Україна не є винятком з цього правила – рівень дорожньо-транспортного травматизму у державі рік у рік залишається стабільно високим. Втім є країни, яким вдалося суттєво вплинути на динаміку цього негативного явища у бік зменшення кількості ДТП та мінімізації небезпеки їх наслідків. Слід наголосити, що у більшості держав одним із провідних суб'єктів політики покращення стану БДР є поліція. В Україні Національна поліція відповідає за забезпечення порядку і безпеки на дорогах, є одним з провідних суб'єктів контролю у сфері БДР. Але невтішна кількість ДТП на дорогах свідчить про необхідність удосконалення діяльності поліції та держави в цілому у цій сфері, докладання зусиль у пошуках нових стратегій підвищення рівня БДР та впровадження дієвих і актуальних технологій і заходів, навіть в умовах воєнного часу. Стан опрацювання цієї проблематики. Наведена тематика неодноразово ставала наріжним каменем у дослідженнях багатьох науковців. Серед останніх робіт можна навести публікації К. Бенци [5], Е. Деркача [6], Н. Воронюка [7], С. Лопатіна [8], А. Червінчука, Є. Пилипенко, О. Мердової та Р. Пилипіва тощо. Проте, зважаючи на подальше існування проблеми забезпечення БДР в Україні, ефективні практики діяльності поліції інших країн світу в цій сфері не втрачатимуть актуальності для української поліцейстики й до тепер.

Значна кількість нормативних правових актів стратегічного планування визначають забезпечення безпеки правовідносини, що розглядаються як один з найважливіших векторів подальшого розвитку України. Сучасні показники стану безпеки дорожнього руху орієнтують на пошук та вироблення нових, більш ефективних способів та заходів забезпечення безпеки у структурі державної політики забезпечення безпеки дорожнього руху, спрямованих на скорочення дорожньо-транспортного травматизму. Представники вітчизняної науки розробляють поняття, особливості та відмінні ознаки правових категорій, пов'язаних із забезпеченням безпеки дорожнього руху [1].

У наукових дослідженнях, присвячених теорії безпеки, все частіше з'являється термін «комплексна безпека», який вживається з позицій змісту принципу безпеки, принципу управління.

Комплексний підхід до забезпечення безпеки дорожнього руху виявляється у тому, що забезпечення безпеки в сфері, що розглядається, є не окремим периферійним завданням, а комплексом завдань і орієнтирів усіх суб'єктів, пов'язаних з досягненням єдиного результату – мінімізації негативних наслідків аварійності. І справді, самостійно тому чи іншому органу виконавчої влади, іншому державному органу, громадським об'єднанням та соціальним структурам вирішити завдання забезпечення безпеки дорожнього руху неможливо.

Своєю чергою, зміст комплексності забезпечення безпеки дорожнього руху включає захищеність учасників дорожнього руху (водій, пасажир, пішохід), об'єктів транспортної інфраструктури (дільниці автомобільних доріг, тунелі, естакади, мости, пункти сервісу та соціального обслуговування осіб, залучених у дорожньому русі тощо), власності населення та довкілля шляхом реалізації сукупності організаційно-правових, інженерно-технологічних, соціальних, економічних та інших заходів, що проводяться в рамках реалізації єдиної державної політики у розглянутому напрямку.

Безпека дорожнього руху – це комплексне завдання, у вирішенні якого важлива організація діяльності профільних відомств, усіх рівнів влади та суб'єктів господарювання [2].

Питання безпеки дорожнього руху на сьогодні стало питанням та проблематикою загальнодержавного питання. Так, за даними Департаменту патрульної поліції України за 2022 рік на дорогах України сталося 18 628 ДТП із постраждалими, в яких загинула 2 791 особа та 23 145 осіб отримали травми [9].

Аналіз статистичних даних та теоретичних понять безпеки дорожнього руху дозволяє дійти висновку про те, що за своєю суттю вона є ступенем захищеності учасників процесу дорожнього руху від аварій та їх наслідків, тобто захищеність від певного виду загроз, пов'язаних із рухом транспортних засобів та переміщенням вантажів

Безпека дорожнього руху залежить від багатьох причин. Забезпечення зазначеної безпеки повною мірою залежить від політики, що проводиться державою у сфері безпеки дорожнього руху, а також сучасних тенденцій, що складаються з аварійності в конкретних регіонах [3].

Всі фактори, що впливають на дорожній рух та його безпеку, умовно поділяються на три частини, що взаємодіють: водій, автомобіль, дорога. Об'єднання трьох складових у єдиний ряд «водій – автомобіль – дорога» дозволяє оптимізувати дорожній рух у комплексі, забезпечити взаємну відповідність його окремих елементів. Необхідне вивчення та вдосконалення кожного компоненту цієї системи, домагаючись максимальної ефективності його функціонування при взаємодії з іншими частинами.

Вітчизняні експерти-науковці в сфері безпеки дорожнього руху,

вважають, що перспективні напрями комплексного вирішення проблем БДР в нашій країні наступні: 1) активне використання поліцейськими усіх доступних сучасних ІТ-технологій та засобів комунікації з населенням задля: а) популяризації свідомого дотримання громадянами ПДР, прояву поваги до інших учасників дорожнього руху; б) постійного інформування суспільства про вимоги чинного законодавства з питань юридичної відповідальності та участі у дорожньому русі; в) своєчасного повідомлення учасників про умови дорожнього руху тощо; 2) продовження практики поширення вже апробованих в Україні сучасних технологій відеоспостереження, контролю швидкості, розпізнавання номерних знаків тощо; 3) моніторинг та ініціювання в нашій державі впровадження новітніх технологій підвищення безпеки транспортних засобів, контролю дотримання водіями вимог ПДР; автоматичного оповіщення учасників про умови дорожнього руху, екстреного надання невідкладної медичної допомоги постраждалим у ДТП. В контексті цього напрямку Національна поліція мусить виступати замовником та ініціатором наукових розробок, спільно з інвесторами створювати експериментальні проекти запровадження цих технологій в державі; 4) ініціювання підготовки інженерних та технологічних проектів відновлення та розвитку інфраструктури з урахуванням питань БДР. Поки триває російська агресія, загальні потреби для відбудови України остаточно визначити важко. Проте, вже зараз потрібно закладати раціональні методики організації безпечного дорожнього руху у плани відбудови міст та автомобільних доріг [4].

Отже, питання забезпечення безпеки дорожнього руху є комплексним питанням яке включає низку заходів, а саме законодавче регулювання та його вдосконалення, ефективна взаємодія між поліцейськими, водіями та іншими зацікавленими установами й організаціями, а також формування чіткого стратегічного плану та цілей.

1. Личенко І. Поняття та ознаки адміністративно-правового забезпечення екологічної безпеки в Україні. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки. 2017. № 876. С. 163–169.
2. Гуржій, Тарас Олександрович. "Актуальні проблеми державного контролю у сфері безпеки дорожнього руху." АПП 2012: 78.
3. Шека, Юрій Юрійович. "До питання про класифікацію принципів адміністративної діяльності поліції України." Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених, курсантів та студентів в умовах воєнного стану: тези доп. Всеук. наук.-практ. конф.(м. Харків, 22 черв. 2022 р.).Харків: ХНУВС, 2022.–С. 492-495, 2022.
4. Веселов М.Ю., Цуркан О.П., Волкова Д.М. Комплексний підхід у забезпеченні поліцією безпеки дорожнього руху: сучасний європейський досвід. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». С.222-227 DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.02.37>.
5. Бенца К.К. Профілактика адміністративних правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху: світовий досвід та перспективи його використання в Україні : дис. д-ра філософії за спеціальністю 081 «Право». ДВНЗ «Ужгородський національний університет». Ужгород, 2023. 216 с.

6. Деркач Е.М. Щодо врахування європейських перспектив у правовому забезпеченні транспортної політики України. *Право і суспільство*. 2017. № 4. С. 76–83.
7. Воронюк Н.П. Досвід Швеції та Норвегії у залученні органів місцевого самоврядування до забезпечення безпеки дорожнього руху. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 1. С. 263–266. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-1/62>.
8. Лопатін С.В. Міжнародно-правові стандарти та досвід європейських країн у сфері правового регулювання безпеки дорожнього руху. *Прикарпатський юридичний вісник*. Вип. 1(16). Т. 2. 2017. С. 270–275. 227.
9. Статистика ДТП в Україні за період з 01.01.2022 по 31.12.2022. Офіційний сайт Департаменту патрульної поліції України. URL: <https://patrolpolice.gov.ua/statystyka>.

Маргарита Максимова

викладач кафедри адміністративного права та процесу Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Іван Іваненко

здобувач вищої освіти 2 курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності

ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДРОЗДІЛІВ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ ЩОДО НЕДОПУЩЕННЯ ВЧИНЕННЯ НЕПОВНОЛІТНІМИ ОСОБАМИ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Зауважимо на тому, що одним із повноважень поліції є профілактика (превенція) правопорушень, що полягає в цілеспрямованій діяльності підрозділів та служб поліції з метою виявлення, усунення та зниження негативного впливу чинників, що зумовлюють вчинення кримінальних та адміністративних правопорушень, формування позитивного середовища соціалізації та певного коригування поведінки осіб (у тому числі маються на увазі і діти), схильних до вчинення правопорушень.

Відповідно до статті 1 Закону України «Про Національну поліцію», поліція виступає центральним органом виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки та порядку [1]. Доцільним є зазначити, що Закон України «Про Національну поліцію» певним чином оперує двома подібними категоріями, в саме «профілактика» та «превенція». Зокрема і в Положенні про Національну поліцію серед функцій поліції визначено провадження превентивної та профілактичної діяльності, спрямованої на запобігання вчиненню правопорушень [2].

Звернемо увагу на те, що сьогоднішні соціально-економічні умови, а також умови виховання в сім'ї, негативний вплив навколишнього середовища тісно пов'язані і причинами протиправної поведінки неповнолітніх, що має свою специфіку та пов'язана із особливостями їх вікового, фізичного та психологічного розвитку, незавершеністю морального становлення, правовою незрілістю тощо. Саме тому, важливу роль відіграють державні органи та соціальні інститути, які безпосередньо займаються проблемами молоді та на які покладається забезпечення можливостей для повного і всебічного розвитку неповнолітньої особи, підвищення культурного, освітнього та професійного рівня, їх права на соціальний статус у суспільстві, діяльність яких певним чином регулюється як міжнародно-правовими актами, так і правовими нормами нашої держави [3, с. 81]. Так, першим напрямом превентивної діяльності поліції саме у сфері ювенальної превенції визначено здійснення профілактичної діяльності, спрямованої на запобігання вчиненню дітьми кримінальних та адміністративних правопорушень, виявлення причин і умов, які цьому сприяють, вжиття в межах своєї компетенції заходів для їх усунення.

У свою чергу, в юридичній літературі певним чином виокремлюються основні цілі системи профілактики правопорушень серед дітей, до яких належать: 1) діяльність, спрямовану на виявлення і усунення (нейтралізацію) причин та умов вчинення дітьми правопорушень; 2) корекцію особи неповнолітнього правопорушника; 3) обмеження дії негативних соціальних явищ та процесів, які не є причинами вчинення неповнолітніми правопорушень, але взаємопов'язані з ними; 4) нейтралізацію негативного впливу мікросередовища (сім'ї, друзів, колективу та інше) на формування особи неповнолітнього та на мотивацію його поведінки [4, с. 21].

Зауважимо, що загально-профілактичні заходи у дитячих колективах, зазвичай проводяться у формі лекції, бесіди, пояснення та навіть диспуту, інспектор ювенальної превенції може виступати в ролі впливового вихователя, авторитетна думка якого з великою ймовірністю буде взята до уваги вихованцями різного віку. Тобто, якщо казати іншими словами, то виховна роль поліцейського у формуванні законослухняного молодого покоління є беззаперечною, але ж, для ефективного проведення заходів загальної профілактики з дітьми, окрім досвіду та знань у сфері правоохоронної діяльності, ювенальному поліцейському необхідні не тільки теоретичні знання, а також і практичні знання саме з педагогічних дисциплін.

Відповідно до положень Закону України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» чітко визначено поняття соціальної роботи з дітьми та молоддю, що передбачає діяльність уповноважених органів, підприємств, організацій та установ незалежно від їх підпорядкування та форми власності та окремих громадян, яка спрямована на створення соціальних умов життєдіяльності, гармонійного та різнобічного розвитку дітей та молоді, захисту їх конституційних прав, свобод та законних інтересів, задоволення культурних та духовних потреб [5].

Щодо іншого способу запобігання вчиненню правопорушень дітьми, можемо зазначити, що він передбачає навчання неповнолітніх розпізнавати правопорушення, реагувати на нього шляхом медіації. В даному випадку неповнолітні самостійно можуть стати медіаторами, які безпосередньо допомагають сторонам конфлікту налагодити процес комунікації, а також вирішити нагальний конфлікт. Крім цього, процес запобігання вчиненню дітьми правопорушень сам по собі реалізується у випадках девіантної поведінки дитини. Наприклад, проект «Пошук дітей», визначається однією із найефективніших інноваційних форм діяльності ювенальної превенції.

Отже, можна зробити висновок, що діяльність підрозділів ювенальної превенції, безпосередньо направлена на забезпечення захисту прав та свобод дітей, має різноманітну функціональну спрямованість, що поєднує в собі не тільки заходи та методи профілактики вчинення правопорушень неповнолітніми, а також і забезпечую допомогу дітям. Зауважимо на тому, що задля підвищення ефективності вищевикладених методик, доцільним є використовувати їх в певній комбінації, що поєднували би в собі традиційну роз'яснювальну роботу з досягненнями сучасної техніки, інформатизації та телекомунікації, що в подальшому нададуть більш позитивний кінцевий результат.

-
1. Про затвердження Положення про Національну поліцію: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.11.2015 року №877. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-%D0%BF#n9> (дата звернення 15.04.2023)
 2. Парханов Г.Р. Превентивна діяльність поліції у сфері ювенальної превенції. Науковий вісник Харківського державного університету, 2018. 80-84 с.
 3. Поволоцька С.Г. Діяльність органів внутрішній справ по профілактиці правопорушень серед неповнолітніх (адміністративно-управлінське дослідження): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2005. 214 с.
 4. Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю: Закон України від 21.06.2001 №2558-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2558-14#Text> (дата звернення 15.04.2023)
 5. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 року №580-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення 15.04.2023)

Маргарита Максимова,
*викладач кафедри адміністративного
права, процесу та адміністративної
діяльності*

Денис Харченко,
*здобувач вищої освіти II курсу
факультету підготовки фахівців
підрозділів кримінальної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

ДОТРИМАННЯ ОРГАНАМИ ТА ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ПРАВА ЛЮДИНИ НА ЗАХИСТ

Органи та підрозділи Національної поліції повинні дотримуватися прав людини на захист у своїй роботі. Поліцейські повинні розуміти, що їхня робота здебільшого пов'язана з охороною прав та свобод людини, і вони повинні діяти з повагою та розумінням до прав людини у всіх своїх діях та рішеннях. Національна поліція має бути добре навченою в галузі прав людини та міжнародних стандартів прав людини, а також мати ефективні механізми внутрішнього контролю та відповідальності за порушення прав людини. Воно включає забезпечення дотримання прав людини при здійсненні оперативно-розшукових заходів, затриманні та утриманні під вартою осіб, контролі за додержанням правил поведінки поліцейських під час виконання своїх службових обов'язків [с. 13-15].

Наприклад, при затриманні особи поліцейські повинні діяти відповідно до закону та забезпечувати безпеку затриманої особи, уникати надмірної сили та жорстокого поводження з нею. Також, особа, яка затримана поліцією, має право на захист своїх прав та інтересів, зокрема, право на звернення до адвоката. Крім того, поліція повинна дотримуватися принципів прозорості та відкритості в своїй діяльності, регулярно інформувати громадськість про свою роботу, зокрема, про результати проведення розслідувань та заходів, що були прийняті для забезпечення захисту прав людини. У разі порушення прав людини поліцією, особа має право на захист та відшкодування завданих шкідливих наслідків. Зокрема, такі порушення можуть включати незаконне затримання, використання надмірної сили під час затримання, жорстоке поводження з особою, порушення процесуальних гарантій, тощо [с. 249-252].

Особа, яка вважає, що її права були порушені поліцією, може звернутися до суду або інших компетентних органів захисту прав людини. Наприклад, до органу внутрішньої служби поліції або до органу прокуратури. Також можна звернутися до уповноваженого органу з прав людини, якщо він є в к У разі

задоволення скарги на порушення прав людини, суд або інший компетентний орган може призначити відшкодування завданих шкідливих наслідків. Це може включати компенсацію матеріальної та моральної шкоди, яка була завдана особі, а також понесених витрат на її захист [с. 73-78].

Одже, отримання доступу до справедливого та ефективного правосуддя, захист від насильства та дискримінації, свобода вираження та збирання інформації - це лише кілька прав людини, які мають бути захищені та забезпечені Національною поліцією. Тому, дотримання прав людини має бути ключовою складовою для органів та підрозділів Національної поліції, які мають робити все можливе, щоб захистити та забезпечити права людини відповідно до закону та міжнародних стандартів. Дотримання прав людини є важливою вимогою для належного функціонування правопорядку та демократичної держави.

1. Швець Д. В. Захист прав і свобод людини та громадянина - пріоритет діяльності національної поліції України. 2017. С. 13-15.
2. Циганко А. А. Захист прав і свобод людини і громадянина органами Національної поліції як елемент Національної безпеки. 2019. С. 249-252.
3. Кононець В. П., Циб І. С. Національна поліція, як основний суб'єкт забезпечення охорони прав і свобод людини. 2016. С. 73-78.

Ольга Мердова,
*завідувач кафедри адміністративно-
правових дисциплін факультету №2
Донецького державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент*

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ДІЛНИЧНИХ ОФІЦЕРІВ ПОЛІЦІЇ НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ

Повномасштабні військові дії російської федерації проти України, які розпочалися з 24 лютого 2022 року, обумовили консолідацію зусиль всіх без виключення органів державної влади щодо збереження державної незалежності та територіальної цілісності України, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки. Наслідком такої ситуації стало введення правового режиму воєнного стану в Україні, що спричинило зміни в діяльності органів публічного адміністрування, у тому числі і Національної поліції України, та обумовило запровадження та забезпечення специфічних заходів в їх діяльності, наділення їх додатковими повноваженнями, виконання неспецифічних для певних органів функцій тощо [1, с. 200]. Особливих змін зазнала діяльність органів і підрозділів Національної поліції України на деокупованих територіях та територіях найбільш наближених до зони бойових

дій, яка обумовлена виконанням спеціальних службових завдань, не виключенням є і підрозділи дільничних офіцерів поліції, діяльність яких є найбільш наближеною до населення і спрямована на створення безпекового середовища на території обслуговування.

Зазначимо, що чинне законодавство під терміном «спеціальні службові завдання» визначає завдання, що виконуються територіальними (у тому числі - міжрегіональними) органами Національної поліції України, їх структурними і відокремленими підрозділами при реагуванні на надзвичайні ситуації, проведенні аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, відпрацюванні та уведенні в дію планів реагування на надзвичайні ситуації та/або при виконанні визначених законодавством України службових завдань у випадку уведення правового режиму воєнного чи надзвичайного стану, а також виконанні завдань територіальної оборони та цивільного захисту в особливий період [2]. Однак, на жаль, жоден нормативно-правовий акт на сьогодні не розкриває змісту таких завдань, у тому числі і з урахуванням специфіки діяльності конкретного підрозділу поліції та територій, на яких реалізується поліцейська діяльність (деокуповані території чи території найбільш наближені до зони бойових дій).

За словами міністра внутрішніх справ України Ігоря Клименка «МВС напрацювало ефективний алгоритм роботи на деокупованих територіях». Що стосується діяльності поліції на деокупованих територіях, то за його словами працівниками поліції здійснюється оперативне і гуманітарне розмінування, стабілізаційні заходи і підсилена робота правоохоронних структур системи МВС [3].

Слід відзначити, що на сьогоднішній день термін «стабілізаційні дії» чи «стабілізаційні заходи» не є законодавчо визначеним, хоча активно використовується для визначення завдань діяльності поліції на деокупованих територіях.

Як зазначається в офіційних джерелах «Ключова мета стабілізаційних заходів – відновлення правопорядку та гуманітарної логістики в населених пунктах, звільнених від російських військ. Завдання поліцейських спільно зі Збройними Силами України та іншими правоохоронцями сил оборони – повернути місцевому населенню, яке перебувало під тимчасовою окупацією РФ, відчуття безпеки та стабільності» [4].

З огляду на це, ми пропонуємо стабілізаційні заходи поліції на деокупованих територіях визначати як форму поліцейської діяльності, яка являє собою сукупність узгоджених та взаємозв'язаних за метою, завданнями, місцем і часом одночасних або послідовних заходів, які реалізуються органами і підрозділами поліції в межах визначеного функціоналу у взаємодії з органами публічного адміністрування, зокрема, військовими адміністраціями населених пунктів, та іншими правоохоронними органами для стабілізації оперативної обстановки на деокупованій території.

Діяльність дільничних офіцерів поліції на деокупованих територіях є

різноплановою і працівники зазначених підрозділів можуть залучатися до проведення таких заходів:

- виявлення осіб, що військовослужбовцями російської федерації та переховуються на території де окупованих територій, колаборантів та осіб, які вчиняли чи продовжують вчиняти різного роду правопорушення;
- документування воєнних та інших злочинів у складі слідчо-оперативних груп та спеціальних поліцейських мобільних груп;
- відновлення й забезпечення публічної безпеки та порядку шляхом демонстрації поліцейської присутності на таких територіях;
- участь в інших заходах, визначених керівництвом територіальних органів поліції.

Окремо слід зупинитися на особливостях діяльності дільничних офіцерів поліції на деокупованих територіях при реалізації ними заходів із відпрацювання житлового сектору у складі спільних груп з працівниками кримінального розшуку та представниками Служби безпеки України у формі поквартирного та подворового обходу, який є головним робочим інструментом, який дозволяє виявити значну частину воєнних злочинів, отримати необхідну оперативну інформацію, яка має значення для реалізації поліцейських завдань та функцій.

Під час реалізації зазначеного заходу дільничні офіцери поліції в обов'язковому порядку здійснюють такі дії:

- забезпечують здійснення верифікації населення, яке залишилося проживати на деокупованій території, визначають їх потреби в наданні необхідної допомоги;
- проводять перевірку документів у населення, що посвідчують їх особу, встановлюють осіб, документи яких втрачено чи знищено;
- проводять опитування осіб з метою з'ясування їх життєдіяльності під час окупації, життєдіяльності сусідів, знайомих, отримання інформації про колабораційну діяльність таких осіб, а також інформації про розташування у населеному пункті військовослужбовців країни агресора з метою подальшого встановлення доказів їх воєнних злочинів тощо;
- за добровільною згодою осіб здійснюють перевірку їх мобільних пристроїв на предмет наявності в них інформації, що може свідчити про наявність колабораційної діяльності.

Окремим напрямком діяльності дільничних офіцерів поліції, на нашу думку, є встановлення місця перебування/проживання осіб, відносно яких дільничними офіцерами поліції до окупації територій здійснювався превентивний (профілактичний) облік та адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі. Це пояснюється тим, що у випадку залишення таких осіб на деокупованих територіях дільничні офіцери поліції у найкоротші терміни повинні відновити реалізацію комплексу організаційно-практичних заходів із запобігання, фіксації та припинення правопорушень, контролю за поведінкою осіб із метою недопущення повторного вчинення

ними правопорушень, дотриманням установлених законодавством тимчасових обмежень та виконанням покладених зобов'язань; у випадку відсутності таких осіб, вживаються заходи щодо встановлення місця їх перебування, оскільки відповідно до положень чинних нормативно-правових актів «У разі зміни постійного місця проживання особи, стосовно якої працівниками поліції проводяться превентивні заходи, до підрозділу поліції за територіальністю у стислі строки надсилається відповідна інформація. Забороняється зняття з обліку особи, яка перебуває на превентивному (профілактичному) обліку та переїхала на нове місце проживання, без надходження з відповідного ТВП підтвердної інформації про поставлення її на профілактичний облік у зазначеному місці» [5].

Слід відзначити, що на деокупованих територіях реалізацію передбачених законодавством повноважень дільничні офіцери поліції здійснюють у тісній співпраці з працівниками інших підрозділів, як приклад, участь в організації заходів із добровільної здачі зброї та боєприпасів, участь у чергуваннях на стаціонарних та мобільних блокпостах тощо.

Підсумовуючи зазначимо, що функціонал підрозділів дільничних офіцерів поліції та пріоритети їх діяльності значно змінилися, і такий напрямок їх діяльності як профілактика правопорушень відійшли на вторинний план, що обумовлено необхідністю реагування на безпекові виклики обумовлені правовим режимом воєнного стану.

1. Мердова О.М., Мердов С.П. Участь Національної поліції України у забезпеченні та здійсненні заходів правового режиму воєнного стану. *Правовий часопис Донбасу*. 2022. №4(81). Ч. 2. С. 200-205.

2. Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії територіальних органів поліції та міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України під час реагування на надзвичайні ситуації, у випадку уведення правового режиму воєнного чи надзвичайного стану: наказ МВС України від 31 жовтня 2016 року №1129. *Офіційний вісник України*. 2017. №14. Ст. 400.

3. Ігор Клименко: МВС напрацювало ефективний алгоритм роботи на деокупованих територіях / Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/igor-klymenko-mvs-napratsiuvalo-efektyvnyi-alhorytm-roboty-na-deokupovanykh-terytoriakh> (дата звернення 06.12.2023).

4. Поліція збільшила кількість нарядів на вулицях, - Ігор Клименко / Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/politsiia-zbilshyla-kilkist-nariadiv-na-vulytsiakh-igor-klymenko> (дата звернення 06.12.2023)

5. Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад: наказ МВС України від 28 липня 2017 року № 650. *Офіційний вісник України*. 2017. № 70. Ст. 2136 (у редакції наказу Міністерства внутрішніх справ України від 18 травня 2022 року №301).

Роман Миронюк

*професор, кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор*

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ ДОРОЖНЬОГО РУХУ

Важливої уваги заслуговує статус військовослужбовців як суб'єктів адміністративної відповідальності. На військовослужбовців покладено важливе завдання оборони держави, тому і підвищенні вимоги ставлять до цієї категорії службовців. Актуальною залишається проблема притягнення військовослужбовців за вчинення адміністративних правопорушень на території проведення військових дій. Рівень суспільної небезпеки та шкідливих наслідків негативно впливає на стан військової дисципліни, що, своєю чергою, відображається на боєготовності та боєздатності військових підрозділів і частин Збройних Сил України та прирівняних до них військових формувань. Серед примусових заходів, спрямованих на зміцнення законності і правопорядку у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях законодавством України передбачено адміністративну відповідальність за військові адміністративні правопорушення. Адміністративна відповідальність військовослужбовців - це форма юридичної відповідальності за правопорушення, яке не пов'язане з виконанням службових обов'язків військовослужбовцями та не є кримінально караним. Вона розповсюджується також на військовозобов'язаних у період проходження ними військових зборів. Адміністративні стягнення накладаються органами Національної поліції України, державними інспекціями, виконавчими комітетами, адміністративними комісіями, судами. У пункті 45 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України вказано: «За вчинення адміністративних правопорушень військовослужбовці несуть дисциплінарну відповідальність за цим Статутом, за винятком випадків, передбачених Кодексом України про адміністративні правопорушення». Це не є доречним, оскільки статутом не передбачається перелік адміністративних правопорушень. Пункт 75 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України передбачає, що начальники гарнізонів, старші морські начальники та начальники органів управління Військової служби правопорядку Збройних Сил України в гарнізонах мають право накладати дисциплінарні стягнення на військовослужбовців у таких випадках [1]: а) правопорушення пов'язане з порушенням правил гарнізонної

або вартової служби; б) порушення публічного порядку або військової дисципліни вчинене за межами розташування військової частини; в) правопорушення вчинене під час перебування у відпустці, відрядженні, на лікуванні, на гауптвахті Служби правопорядку. Отже, єдиною фактичною підставою притягнення військовослужбовців до адміністративної відповідальності є вчинення ними адміністративного проступку. На сьогодні масовий характер мають випадки грубого порушення військової дисципліни. Зокрема, набуло поширення вживання алкогольних напоїв у місцях розташування бойових підрозділів і районах проведення антитерористичної операції військовослужбовцями Збройних Сил України, які призвані під час часткової мобілізації. Така ситуація негативно впливає на обороноздатність держави й авторитет Збройних Сил України. Тому, з метою посилення відповідальності військовослужбовців за порушення військової дисципліни, для забезпечення правопорядку та військової дисципліни у Збройних Силах України, був прийнятий Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності військовослужбовців, надання командирам додаткових прав та покладення обов'язків в особливий період» [2]. В 2015 році КУпАП уперше запроваджено адміністративну відповідальність за вчинення військових адміністративних правопорушень, КУпАП доповнено Главою 13-Б «Військові адміністративні правопорушення». Законом України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей несення військової служби в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці» від 13 грудня 2022 року № 2839-ІХ цю главу було значно оновлено, в тому числі щодо посилення відповідальності військовослужбовців [3]. Зокрема, запроваджено відповідальність за відмову від виконання наказу або інших законних вимог командира (начальника), самовільне залишення військової частини або місця служби, необережне знищення або пошкодження військового майна, зловживання військовою службовою особою владою або службовим становищем, перевищення військовою службовою особою влади чи службових повноважень, недбале ставлення до військової служби, бездіяльність військової влади, порушення правил несення бойового чергування, порушення правил несення прикордонної служби, порушення правил поведіння зі зброєю, а також речовинами і предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточення, розпивання пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв військовослужбовцями. Стаття 24 КУпАП установлює систему стягнень за вчинення адміністративних правопорушень. Однак не всі з передбачених цією статтею адміністративних стягнень можуть застосовуватися до військовослужбовців, а саме: громадські роботи, виправні роботи, суспільнокорисні роботи, штрафні бали, адміністративний арешт та видворення за межі України; а до військовослужбовців строкової служби - водіїв транспортних засобів Збройних Сил України або інших утворених

відповідно до законів України військових формувань у разі порушення правил дорожнього руху, крім того, - штраф. Поряд із цим, згідно зі змінами до чинного законодавства, до військовослужбовців за вчинення військових адміністративних правопорушень може бути застосовано такий вид стягнення, як арешт з утриманням на гауптвахті [4]. Відповідно до ст. 32-1 КУпАП, «арешт з утриманням на гауптвахті встановлюється і застосовується лише у виключних випадках за окремі види військових адміністративних правопорушень на строк до десяти діб. Арешт з утриманням на гауптвахті призначається районним, районним у місті, міським чи міськрайонним судом (суддею). Арешт з утриманням на гауптвахті не може застосовуватися до військовослужбовців жінок». Це покарання відбувається на гауптвахтах Служби правопорядку в спеціальних приміщеннях, які обладнано в органах управління Служби правопорядку з метою виконання покарання для військовослужбовців чоловіків. З наведеного насамперед вбачається, що адміністративна відповідальність настає за порушення, які не стосуються службової діяльності, а дисциплінарна відповідальність - за порушення, пов'язані з виконанням службових обов'язків. Вирішення всіх проблем, пов'язаних із застосуванням відповідальності за адміністративне правопорушення, можливе лише у випадку прийняти 168 нового Кодексу про адміністративні проступки, оскільки внесення змін до чинного Кодексу про адміністративні правопорушення не вважається за доцільне. Новий Кодекс про адміністративні проступки повинен закріпити нові концептуальні положення щодо адміністративної відповідальності.

Статею 15 КУпАП «Відповідальність військовослужбовців та інших осіб, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів, за вчинення адміністративних правопорушень» визначено особливості відповідальності військовослужбовців за вчинення адміністративних правопорушень, у тому числі за порушення правил дорожнього руху. Зокрема визначено, що військовослужбовці, військовозобов'язані та резервісти під час проходження зборів несуть відповідальність за адміністративні правопорушення за дисциплінарними статутами.

За порушення правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху зазначені особи несуть адміністративну відповідальність на загальних підставах. В той же час до зазначених осіб не може бути застосовано громадські роботи, виправні роботи, адміністративний арешт.

Однак слід враховувати, що при порушенні правил дорожнього руху водіями транспортних засобів Збройних Сил України або інших утворених відповідно до законів України військових формувань штраф як адміністративне стягнення до них не застосовується.

Відповідно до статті 235-1 КУпАП матеріали справи про вчинені водіями військових транспортних засобів - військовослужбовцями, військовозобов'язаними та резервістами під час проходження зборів, а також працівниками Збройних Сил України під час виконання ними службових

обов'язків правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху, а саме: передбачені частинами першою, четвертою і п'ятою статті 121, статтею 121¹, частинами першою, другою, третьою і четвертою статті 122, частиною першою статті 123, статтями 124 - 126, статтею 132 КУпАП розглядає військова інспекція безпеки дорожнього руху Військової служби правопорядку у Збройних Силах України

Від імені військової інспекції безпеки дорожнього руху Військової служби правопорядку у Збройних Силах України розглядати справи про адміністративні правопорушення мають посадові особи військової інспекції безпеки дорожнього руху Військової служби правопорядку у Збройних Силах України.

Посадова особа військової інспекції безпеки дорожнього руху Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, розглянувши справу про зазначені у частині першій цієї статті правопорушення, може накладати на винних адміністративне стягнення у вигляді попередження або передати матеріали про ці правопорушення відповідним командирам (начальникам) для вирішення питання про притягнення винних до відповідальності згідно з Дисциплінарним статутом Збройних Сил України.

Протоколи про вчинені водіями військових транспортних засобів - військовослужбовцями, військовозобов'язаними та резервістами під час проходження зборів, а також працівниками Збройних Сил України під час виконання ними службових обов'язків порушення правил дорожнього руху, за які може бути накладено адміністративне стягнення у вигляді позбавлення права керування транспортним засобом, передаються військовим інспектором безпеки дорожнього руху Військової служби правопорядку у Збройних Силах України до суду.

Матеріали про вчинені військовослужбовцями, військовозобов'язаними та резервістами під час проходження зборів, а також працівниками Збройних Сил України під час виконання ними службових обов'язків правопорушення, передбачені статтями 80, 126, 128, 128-1, частинами першою і другою статті 129 і статтею 140 цього Кодексу, передаються військовою інспекцією безпеки дорожнього руху Військової служби правопорядку у Збройних Силах України відповідним командирам (начальникам) для вирішення питання про притягнення винних до дисциплінарної відповідальності.

1. Про Дисциплінарний статут Збройних Сил України: Закон України від 24 березня 1999 року № 551-XIV. Відомості Верховної Ради України. 1999. № 22-23. Ст.197.

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності військовослужбовців та деяких інших осіб: Закон України від 16 березня 2017 року № 1952-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2017. № 17. Ст.205.

3. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей несення військової служби в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці: Закон України від 13 грудня 2022 року № 2839-IX. Офіційний вісник України від 07.02.2023. № 13, Стор. 13. Ст. 763.

4. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. Відомості Верховної Ради. 1984, додаток до № 51. Ст.1122.

Ростислав Молчанов,
*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри адміністративного
права, процесу та адміністративної
діяльності Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ*

ПРОБЛЕМАТИКА ЗАКОНОДАВЧОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА ЛЮДИНИ НА МИРНІ ЗІБРАННЯ

Право людини на мирні зібрання потребує невідкладного законодавчого врегулювання. Перш за все це врегулювання необхідно для надання органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування часу на вжиття відповідних заходів щодо належного забезпечення реалізації цього права. Разом з цим, при встановленні певного порядку проведення мирних зібрань та інших масових заходів створить можливість офіційно визначати коло відповідальних осіб у разі створення посадовими особами органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування перешкод щодо реалізації права людини на мирні зібрання.

У посібнику «Права людини і забезпечення правопорядку під час публічних зібрань. Керівництво» [2] Бюро ОБСЄ з демократичних інститутів і прав людини зазначає: «Держава завжди має прагнути сприяти проведенню публічних зібрань у бажаний для їх організаторів спосіб (з точки зору часу, місця і порядку проведення), захищати ці зібрання, а також забезпечувати відсутність перешкод для поширення в суспільстві інформації про заплановані зібрання».

Обмеження права на мирні зібрання можливе лише в інтересах національної безпеки та громадського порядку, з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей. Право на свободу мирних зібрань закріплене в статті 39 Конституції України [1].

Таким чином, органи державної влади або місцевого самоврядування мають вжити низку підготовчих заходів для чого потрібен певний час. В залежності від масштабу проведення мирного зібрання до підготовчих заходів можливо віднести проведення робочих нарад за участю організатора проведення заходу та зацікавлених служб з метою з'ясування цілей та порядку його проведення, необхідності залучення додаткових служб, підготовки та видання відповідних розпорядчих документів. Як приклад, у разі проведення пішої ходи за певним маршрутом, органу місцевого самоврядування необхідно: здійснити аналіз наявності перешкод за маршрутом руху (наявність будь яких ремонтно-відновлювальних робіт тощо); вирішити питання щодо

обмеження руху транспорту (в тому числі і громадського) за маршрутом руху, а за відсутності такої можливості – його повного перекриття, для чого необхідно видати певне розпорядження. В свою чергу органу Національної поліції України потрібно розробити маршрути відведення транспорту та забезпечити безпеку дорожнього руху, як на маршруті руху, так і на прилеглий до нього території.

Частиною 3 статті 24 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [3] передбачено, що: «органи місцевого самоврядування та їх посадові особи діють лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, передбачені Конституцією і законами України, та керуються у своїй діяльності Конституцією і законами України, актами Президента України, Кабінету Міністрів України, а в Автономній Республіці Крим також нормативно-правовими актами Верховної Ради і Ради міністрів Автономної Республіки Крим, прийнятими у межах їхньої компетенції». Відповідно до підпункту 3 пункту «б» частини 1 статті 38 зазначеного Закону «вирішення відповідно до закону питань про проведення зборів, мітингів, маніфестацій і демонстрацій, спортивних, видовищних та інших масових заходів; здійснення контролю за забезпеченням при їх проведенні громадського порядку» віднесено до делегованих повноважень виконавчих органів та органів місцевого самоврядування.

Слід також звернути увагу на положення статті 280 Кодексу адміністративного судочинства України, якою встановлено особливості провадження у справах за адміністративними позовами органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування про обмеження щодо реалізації права на свободу мирних зібрань. Після отримання повідомлення про проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій тощо органи виконавчої влади чи місцевого самоврядування мають право звернутися до суду із позовною заявою про заборону таких заходів чи про встановлення іншого обмеження права на свободу мирних зібрань (щодо місця чи часу їх проведення тощо). Орган виконавчої влади чи орган місцевого самоврядування повинен обґрунтувати необхідність обмеження щодо реалізації права на свободу мирних зібрань у демократичному суспільстві та пропорційність запропонованого у позові способу обмеження. Якщо позовна заява не відповідає вимогам статті 160 Кодексу адміністративного судочинства України, суд залишає її без руху та надає строк для усунення недоліків, але не більш ніж 12 годин. Відповідно до частини 4 статті 280 зазначеного Кодексу позовна заява, яка надійшла пізніше ніж за 24 години до часу проведення спірних заходів, залишається без розгляду [4].

Враховуючи викладене, можемо дійти висновку, що у разі надходження повідомлення про проведення заходу, який загрожує національній безпеці та громадській безпеці, менш ніж за 24 години до його проведення, орган державної влади або орган місцевого самоврядування не має законодавчої можливості звернутися з позовною заявою до суду, з метою обмеження

зазначеного заходу. Певна кількість організаторів проведення заходів, з метою безперешкодного проведення зібрань, навмисно надають повідомлення про його проведення менш ніж за годину до початку акції.

Аналіз викладеного дозволяє стверджувати, що належне законодавче врегулювання чинне законодавство у сфері забезпечення права людини на мирне зібрання починаючи з 2016 року відсутнє, що в свою чергу сприяє неможливості притягнення до адміністративної відповідальності за порушення порядку проведення масових заходів. Органи виконавчої влади або органи місцевого самоврядування позбавлені можливості належного забезпечення реалізації права людини на мирне зібрання (часові обмеження), а також щодо захисту прав і свобод інших людей (за умови наявності загрози національній безпеці та громадського порядку).

З метою законодавчого врегулювання суспільних відносин у сфері реалізації права людини на мирні зібрання, належного забезпечення органами виконавчої влади або органами місцевого самоврядування, а також забезпечення публічного (громадського) порядку під час їх проведення необхідно підготувати та прийняти відповідні нормативно-правові акти України, як це прямо передбачено Конституцією України.

-
- 1- Конституція України від 28 червня 1996 року. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
 - 2- Посібник «Права людини і забезпечення правопорядку під час публічних зібрань. Керівництво», опубліковано БДПІЛ ОБСЄ 2017р., ISBN 978-92-9234-959-2; www.osce.org/odihr
 - 3- Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1997, № 24, ст. 170. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/280/97-%D0%B2%D1%80>
 - 4- Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 року № 2747-IV. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2005, № 35-36, № 37, ст. 446). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>

Данило Нарубін,
*курсант 2 курсу факультету
підготовки фахівців для
підрозділів кримінальної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Роман Миронюк,
*доктор юридичного наук, професор,
професор кафедри
адміністративного права, процесу
та адміністративної діяльності
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ,
м. Дніпро, Україна)*

АДМІНІСТРАТИВНО-ЮРИСДИКЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ ДИСЦИПЛІНАРНИХ СТЯГНЕНЬ ТА ЗАОХОЧЕНЬ У НАЦІОНАЛЬНІЙ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Наразі в Україні реформуються майже всі сфери суспільного життя громадян. Даний процес обумовлений наявністю старого та в деяких моментах неточного національного законодавства, яке не відповідає сучасним інтересам і потребам суспільства. Дані реформи також характерні для правоохоронної системи України, яка має бути вдосконалена шляхом визначення правового регулювання конкретних правоохоронних органів, формування їх організаційної структури, засад, форм і методів їх діяльності. Застосування дисциплінарних стягнень та заохочень до поліцейських – це пов'язані та доповнюючі одна одну частини загального інституту дисциплінарного провадження в Національній поліції України. Актуальність даного питання обумовлена специфікою предмета дисциплінарно-правових відносин, підстав їх виникнення та суб'єктного складу.

О.В. Кузьменко стверджує, що теорія адміністративно-юрисдикційної діяльності в органах Національної поліції поділяє адміністративні провадження за критерієм існування чи відсутності в них конфлікту на такі види: конфліктні й неконфліктні. Неконфліктні види адміністративних проваджень: дозвільне провадження, нормотворче провадження, контрольне провадження, реєстраційне провадження та атестаційне провадження. Конфліктними ж видами адміністративних проваджень є дисциплінарне провадження, провадження щодо адміністративних деліктів і провадження щодо розгляду заяв та скарг [1, с. 226].

У зв'язку з цим варто вести мову про поділ адміністративних

проваджень в залежності від конфлікту. Вирішення конфлікту у сфері реалізації публічних інтересів потребує уповноваженого органу та спеціальної форми (провадження). Такі види проваджень не є домінуючими у сфері діяльності публічної адміністрації. Основу їх функціонування становить реалізація публічних інтересів, яка виражається у вигляді вирішення індивідуальних справ безконфліктного характеру [1, с. 213].

До того ж О.В. Кузьменко підкреслює універсальність здійснення дисциплінарного провадження, адже воно може відбуватися як у конфліктній, так і в неконфліктній формі. Індивідуальна справа, розгляд якої почався за результатами виявлення дисциплінарного проступку, здійснюється у порядку розгляду дисциплінарного провадження, що має ознаки конфліктної форми (застосування дисциплінарного стягнення). Якщо ж підставою розгляду індивідуальної справи стала вимога реалізації публічного інтересу, то таке провадження здійснюється у неконфліктній формі (застосування заохочення) [1].

Н.В. Медведенко стверджує, що дисциплінарне провадження в Національній поліції – це регламентована нормативно-правовими актами діяльність уповноважених осіб органу Національної поліції України, у процесі якої встановлюються підстави й вирішуються питання про застосування передбачених законодавством заходів дисциплінарного впливу до поліцейських, державних службовців та інших співробітників Національної поліції України. Доречно зазначити, що Н.В. Медведенко під заходами дисциплінарного впливу вбачає застосування заходів стягнення, заохочення, а також інших заходів виховного впливу (виховна бесіда, осуд, похвала, преміювання тощо) [2, с. 211].

Дисциплінарним статутом Національної поліції України встановлена дисциплінарна відповідальність за порушення службової дисципліни будь-яким поліцейським, незалежно від займаної посади. Аналіз положень даного нормативно-правового акта дає змогу визначити заохочення як засіб підтримання службової дисципліни поліцейського, який передбачає відзначення його за успішне виконання своїх обов'язків і за інші заслуги перед державою й суспільством [3]. Заохочення – це важливий засіб виховання поліцейських і зміцнення їх службової дисципліни. Воно сприяє свідомому ставленню посадової особи до справи, розвитку ініціативи, сміливості й рішучості, мобілізує переборення труднощів. Заохочення кращих працівників позитивно впливає на службово-трудова відносини в колективі, викликаючи у кожного службовця бажання наслідувати такий приклад [4].

Отже, можна зробити висновок, що застосування дисциплінарних стягнень і заохочень – це взаємопов'язані й взаємодоповнюючі сторони здійснення дисциплінарного провадження в органах Національної поліції України. Особливість застосування дисциплінарних стягнень і заохочень щодо поліцейських обумовлена тим, що вони виникають із підстав, визначених вимогами Дисциплінарного статуту Національної поліції України, здійснюється суб'єктивним складом і щодо предмету, передбачених тим же

нормативно-правовим актом. Дослідження даного питання є дуже актуальним у сучасних вимогах, адже регламентація даного процесу прямо впливає на ефективність діяльності поліцейських і профілактики їх можливої протиправної поведінки.

1. Кузьменко О. В. Адміністративний процес у парадигмі права : дис. доктора юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2006. 404 с. (дата звернення: 21.08.2022).
2. Медведенко Н.В. Правові та організаційні засади дисциплінарного провадження в органах Національної поліції України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Одеса, 2018. 256 с. (дата звернення: 21.08.2022).
3. Про Дисциплінарний статут Національної поліції України: Закон України від 15.03.2018. № 2337-VIII. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19#Text>, с. 97. (дата звернення: 21.08.2022).
4. Гарган С., Фролова Є. Заохочення як спосіб забезпечення службової дисципліни на прикладі Національної поліції України. Матеріали конференцій МЦНД. – 2022. - № 13.05.2022: Хмельницький, України. С. 167-169. (дата звернення: 21.08.2022).

Олександра Нестерцова-Собакарь,
*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільно-правових
дисциплін Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ*

ЗМІСТ ТА ЗНАЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ ТА ПОРЯДКУ

За сучасних умов критерії забезпечення громадського порядку та громадської безпеки кардинально змінюються. Неодноразово наголошувалося, що працівниками блоку підрозділів превентивної діяльності (передусім, дільничні офіцери поліції, працівники патрульної поліції, ювенальної превенції, дозвільної системи) є офіцерами «першого контакту», які, з одного боку, формують уявлення про правоохоронні органи в цілому, а з іншого - мають потенціал для найбільш тісної взаємодії з населенням щодо профілактики правопорушень.

Тому в теперішніх умовах побудови України як демократично-правової держави нагальним завданням становлення державності є гарантування національної та громадської безпеки. Його важливість набуває особливого значення на сучасному етапі, коли з низки причин різко зросли загрози національним інтересам нашої держави. У зв'язку з цим, дослідження питань розуміння поняття та змісту громадського порядку та громадської безпеки в Україні є надзвичайно актуальним, зокрема, у контексті створення ефективного механізму гарантування національної безпеки.

Система громадського порядку та громадської безпеки не може обмежуватися визначенням лише суб'єктів їх забезпечення. Тому, поза увагою вчених залишилися такі важливі питання, що стосуються визначення завдань суб'єктів забезпечення громадського порядку та безпеки, принципів їх діяльності, класифікації правопорушень та засоби забезпечення. Таким чином, система громадського порядку та безпеки включає в себе такі елементи, як: зміст; систему суб'єктів їх забезпечення; завдання та принципи діяльності.

Громадський порядок переважно розглядається як урегульована правовими й іншими соціальними нормами система суспільних відносин, що забезпечує захист прав і свобод громадян, їхнього життя й здоров'я, поважання честі та людської гідності, дотримання норм суспільної моралі [1, с. 356]; як система суспільних відносин, урегульована правовими та іншими соціальними нормами, яка забезпечує захист прав і свобод громадян, їх життя і здоров'я, повагу до честі та людської гідності, дотримання норм суспільної моралі [2, с. 639]; як стан упорядкованості соціальними нормами (нормами права, моралі, корпоративними правами, нормами-звичаями) системи суспільних відносин і їх дотримання [3, с. 492].

Розрізняють громадський порядок в широкому розумінні як політико-правову категорію і громадський порядок у вузькому розумінні як предмет конкретної охоронної діяльності [4, с. 38].

Отже, громадський порядок – це урегульована правовими та іншими соціальними нормами система суспільних відносин, що забезпечує захист прав і свобод громадян, їх життя і здоров'я, повагу честі та людської гідності, дотримання норм суспільної моралі та являється ключовим елементом правопорядку [5]. Що ж до громадської безпеки (у вузькому, юридичному сенсі), то, на наш погляд, громадський порядок є ширшим явищем, адже забезпечення та підтримка громадської безпеки відбувається згідно із вимогами норм права, а отже, є складовою правопорядку. Належний рівень громадської безпеки та громадського порядку є однією з необхідних умов зміцнення суспільного і державного ладу [6]. Вони покликані протистояти деструктивним та руйнівним явищам і тенденціям у суспільстві, спрямовані на посилення організації суспільної поведінки згідно з вимогами норм права, забезпечення безпеки та охорони життя і здоров'я людини, усіх форм власності, суспільних і державних інтересів тощо. З огляду на значення таких суспільно-правових явищ, як громадська безпека та порядок, очевидно, що жоден орган, навіть вся система правоохоронних органів, не в змозі гарантувати та забезпечити їх самотужки. Досягнення реальних позитивних результатів у цьому напрямку стає можливим за наявності активної співпраці щодо забезпечення громадської безпеки і громадського порядку між органами внутрішніх справ та іншими державними органами і органами місцевої влади на усіх рівнях владної ієрархії.

Змістом громадського порядку є система суспільних відносин, які складаються внаслідок дотримання та здійснення норм права, моралі, інших

соціальних норм. Але головними серед засобів регулювання відносин у сфері громадського порядку необхідно визначити правові норми, за допомогою яких держава встановлює загальні засади забезпечення громадського порядку, обов'язкові правила поведінки, запроваджує заборони на здійснення певних дій, встановлює відповідальність за правопорушення, визначає завдання, функції, повноваження, форми та методи діяльності державних органів, установ, місцевого самоврядування, службових осіб та об'єднань громадян з охорони громадського порядку.

Громадський порядок – це обумовлена потребами суспільства система врегульованих соціальними нормами відносин, що складаються в громадських місцях у процесі спілкування людей, яка має на меті забезпечення сприятливої обстановки для функціонування суспільного життя, нормальних умов праці та відпочинку людей, діяльності державних органів, підприємств, установ і організацій [7, с. 15].

Основним призначенням цієї діяльності є здійснення боротьби з різного роду посяганнями на суспільні відносини, які складають зміст громадського порядку, запобігання шкідливим наслідкам стихійних сил природи й інших подібних явищ, а також сприяння становленню та розвитку суспільних відносин, зміцнення громадського порядку в країні. Охорона громадського порядку здійснюється різними організаційними і правовими способами, в ряді яких важливе місце належить цивільно-правовим, кримінально-правовим і адміністративно-правовим.

Адміністративно-правова охорона громадського порядку представляє собою виконавчо-розпорядницьку діяльність органів державного управління, що складаються зі встановлених обов'язкових правил поведінки, створення необхідних умов для їх виконання, а також здійснення адміністративного нагляду і прийняття заходів впливу.

Охорона громадського порядку складається не тільки з запобігання правопорушенням і притягнення до відповідальності винних, а головне – у створенні обставин, за яких через дії чи бездіяльність окремих осіб не виникало б перешкод в здійсненні встановлених у законах обов'язків, в задоволенні їх інтересів, потреб, забезпеченні необхідних умов для спокійної праці і відпочинку людей.

Складовою частиною охорони громадського порядку є забезпечення громадської безпеки, яка передбачає суворе дотримання правил поведінки зі зброєю, боєприпасами, вибуховими, сильнодіючими отруйними, а також радіоактивними речовинами, правил дорожнього руху, правил техніки безпеки на підприємствах, будівництві, науково-дослідних установах. Відмінною особливістю громадської безпеки є мета, яка обумовлює суть і зміст суспільних відносин, характер норм, які регулюють ці відносини: охорони життя і здоров'я людей, їх майна, охорони суспільного надбання.

Отже, охорона громадського порядку – це сфера адміністративно-політичної діяльності держави, призвана створювати нормальні умови для

спілкування людей як в процесі виробництва матеріальних благ, так і в задоволенні ними різних матеріальних і духовних потреб. Сутність цієї діяльності складається, по-перше, у забезпеченні розвитку відносин у галузі громадського порядку відповідно до вимог конкретного історичного періоду, створенні максимально сприятливих умов у цій сфері для вирішення економічних і політичних завдань, у забезпеченні реальних гарантій здійснення суб'єктивних прав і виконання обов'язків кожним громадянином; по-друге, у рішучій боротьбі із зазіханнями з боку окремих осіб на встановлений порядок, у попередженні і припиненні таких зазіхань, у проведенні роботи з виправлення і перевиховання осіб, що вчинили антигромадські дії, і, нарешті, по-третє, у боротьбі зі шкідливими наслідками стихійних лих, з руйнівними діями стихійних сил природи.

-
1. Юридична енциклопедія : в 6 т. / за ред. Ю.С. Шемшученка. К. : «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 1998-2004. Т. 1: А-Г. 1998. 672 с.
 2. Нагребельний В. П. Громадський порядок / В.П. Нагребельний // Юрид. енциклопедія. Т. 1. К., 1988. 639 с.
 3. Скакун О.Ф. Теорія держави і права : [підручник] / О.Ф. Скакун ; пер. з рос. Х. : Консум, 2001. 656 с.
 4. Лошицький М.В. Адміністративно-правові відносини у сфері охорони громадського порядку : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / Лошицький Михайло Васильович. К., 2002. 181 с.
 5. Еропкин М.И. Управление в области охраны общественного порядка. / М.И. Еропкин. М.: Юридическая литература, 1965. 215 с.
 6. Еропкин М.И., Попов Л.Л. Административно-правовая охрана общественного порядка / М.И. Еропкин, Л.Л. Попов. Л: Лениздат, 1973. 328 с.
 7. Корнієнко М.В. Управління силами і засобами ОВС при ускладненні оперативної обстановки в сфері охорони громадського порядку: автореф. дис... канд. юрид. наук 12.00.07 / Національна юридична академія України ім. Я. Мудрого. Х., 2000. 22 с.

Олексій Макрушин,
*курсант 1-го курсу ННІ права
та підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції*

Каріна Пісоцька,
*доцент кафедри адміністративного
права процесу та адміністративної
діяльності Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ,
доктор філософії в галузі права*

ПРИНЦИП ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Одним із основних принципів діяльності поліції під час виконання визначених законом завдань є принцип дотримання прав і свобод людини, зміст якого становлять нормативні положення, відповідно до яких поліція під час виконання своїх обов'язків забезпечує дотримання права і свободи людини, гарантовані Конституцією та законами України. а також міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Обмеження прав і свобод людини допускається лише на підставах і в порядку, визначених Конституцією та законами України, у разі нагальної необхідності та в межах, необхідних для виконання працівниками міліції покладених на них обов'язків, шляхом вжиття заходів, що обмежують права людини. . і свободи, але ці заходи повинні бути негайно припинені, якщо мета застосування цих заходів була досягнута або якщо більше немає причин для їх застосування, важливо зазначити, що поліції за будь-яких обставин заборонено сприяти, здійснювати, підбурювання або потурання будь-якій формі жорстоких, нелюдських або тортур, або таких дій, які принижують людську гідність.

Права і свободи людини є необхідною фундаментальною умовою змісту діяльності поліції, тому здійснення професійної правоохоронної діяльності неможливе без урахування принципу дотримання прав і свобод людини, гарантованого Конституцією, законами. та міжнародними договорами України.

Дуже гостро постають проблемні теоретичні питання щодо розуміння дотримання прав і свобод людини, гарантованих Конституцією, законами та міжнародними договорами України, в професійній діяльності поліції задля як усунення, так і недопущення порушень прав і свобод людини.

Західноєвропейські вчені, зокрема Аннеке Оссе (Anneke Osse),

констатують, що діяльність поліції і захист прав людини є динамічною сферою досліджень, що постійно розвивається. Останніми роками правозахисне співтовариство розширило сферу своєї уваги, охопивши не лише дії держави та її суб'єктів як порушників прав людини, але й позитивні зобов'язання держави в цій сфері. На основі цього поліцію можна розглядати як структуру, що має захищати права людини [2].

Теоретичні напрацювання в Україні, а саме у сфері проблеми, також характеризуються низкою наукових здобутків, зокрема системою поглядів, виражених у вигляді різноманітних досліджень, проведених за різними галузями юридичної науки.

Значним внеском в аналіз наукових доробок у сфері дотримання прав людини є праця С.І. Мінченка «Теоретико-правові засади забезпечення прав людини в оперативно-розшуковій діяльності оперативних підрозділів МВС України», у якій автор дійшов висновку, що вжиті державними органами України заходи щодо приведення законодавства у відповідність до міжнародних стандартів гарантування прав громадян у різних сферах правоохоронної діяльності можуть принести реальні результати лише за умови створення ефективного механізму та умов для їх реалізації.

З огляду на важливість якісного нормативно-правового регулювання оперативно-розшукової діяльності і конституційний принцип верховенства права необхідно враховувати специфіку правових відносин, що виникають у процесі оперативно-розшукової діяльності правоохоронних органів України. Крім того, посилилась динаміка збільшення кількості вжиття оперативно-розшукових заходів, що тимчасово обмежують права та свободи громадян, під час здійснення яких існують випадки порушень прав і свобод громадян [3, с. 42].

В.О. Негодченко у своїй монографічній роботі «Забезпечення прав та свобод людини органами внутрішніх справ України» стверджує, що в сучасних умовах ефективного забезпечення прав і свобод людини в поліцейській діяльності правоохоронних органів потребує концептуально нових підходів, які вимагають кардинальних змін в організаційно-правових засадах функціонування органів внутрішніх справ, зокрема гуманізації діяльності поліції. Підвищення їх авторитету, побудова відносин між поліцією та населенням на засадах партнерства, удосконалення форм, методів і засобів забезпечення прав і свобод людини тощо. Необхідність суттєвого підвищення ефективності діяльності органів внутрішніх справ у цій сфері потребує ґрунтовного й послідовного наукового аналізу її організаційно-правових засад [4, с. 416].

Таким чином, в Українській державі утверджуються нові спеціальні принципи правоохоронної діяльності, які є основними умовами взаємовідносин особи та держави. У зв'язку з цим діяльність поліції в Україні має ґрунтуватися на системі принципів, процедурних і правових стандартів, прямо чи опосередковано спрямованих на забезпечення дотримання прав людини.

1. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> ;
2. Оссе А. Принципы деятельности полиции : методическое пособие по правам человека / пер. на рус. Н.В. Ишевой, М.О. Кузнецовой, О.С. Шарп. URL: <https://www.amnesty.org.ua/category/osvita/?sort=date-asc>
3. Мінченко С.І. Теоретико-правові засади забезпечення прав людини в оперативно-розшуковій діяльності оперативних підрозділів МВС України : монографія. Київ : ІНТЕРСЕРВІС, 2012. 348 с
4. Негодченко О.В. Забезпечення прав та свобод людини органами внутрішніх справ України : монографія. Дніпропетровськ : Поліграфіст, 2002. 416 с.

Роман Опацький,
*доцент кафедри адміністративного
права, процесу та адміністративної
діяльності Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент*

ПРОБЛЕМИ ВИЛУЧЕННЯ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ У ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

З перший днів війни росії проти України Сили оборони відчували гостру нестачу швидких, маневрених та прохідних транспортних засобів пересування для нанесення раптових ударів по лініям комунікацій та логістиці ворога. Одним із способів вирішення такої проблеми стала можливість вилучення для потреб Збройних сил України транспортних засобів придатних для виконання поставлених завдань.

Отож, згідно з частиною 4 статті 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» майно громадян справді може бути примусово відчужене на потреби держави [1].

24 лютого 2022 року Указом Президента України «Про введення воєнного стану у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України» [2] по всій території України було введено воєнний стан, що дало старт механізму залучення можливих сил та засобів для подолання загрози національним та територіальним інтересам держави.

В той же час процес відчуження є складним та багатограним процесом.

Національне законодавство розрізняє дві форми вилучення автотранспорту. Доречно розглянути ці форми, оскільки в залежності від форми вилучення змінюється правовий статус автомобільного транспорту та процесуальний порядок його відчуження.

Відповідно до Постанови Кабінету міністрів України від 28 грудня 2000 р.

№ 1921 «Про затвердження Положення про військово-транспортний обов'язок» яки передбачає, що військово-транспортний обов'язок виконується в особливий період - шляхом передачі підприємствами, установами та організаціями, а також громадянами транспортних засобів і техніки для задоволення потреб військових формувань відповідно до визначених завдань [3].

При виконанні військово-транспортного обов'язку власник автомобіля не змінюється [4]. При такому відчуженні автомобільний транспорт залишається на балансі підприємства (у власності громадянина) і лише потрапляє у фактичне використання і розпорядження центрів територіального комплектування.

У разі виникнення необхідності залучення автомобільного транспорту Міністерство оборони України подає Кабінетові Міністрів України погоджені із заінтересованими обласними держадміністраціями пропозиції щодо лімітів вилучення транспортних засобів і техніки та погоджені із заінтересованими центральними органами виконавчої влади пропозиції щодо відсоткових норм вилучення за галузями національної економіки [4].

Відразу при аналізі зазначеного нормативного акту стає не зрозумілим, які саме моделі та типи транспортних засобів. Саме в цьому форматі доречним було б в самій зазначеній постанові передбачити розподіл транспортних засобів за цільовим призначенням: легкові автомобілі; середні вантажні автомобілі, масою 3,5 - 7,5 тонн; повноцінні вантажні автомобілі, фури з максимальною масою автомобіля понад 7,5 тонни; невеликі автобуси (мікроавтобуси) місткістю 17 пасажирів з урахуванням водія (водій + 16 пасажирів); автобусами, що перевозять більше 16 пасажирів, за винятком водія; трактори та тягачі [5].

У випадку перебування транспортного засобу в зоні безпосереднього проведення воєнних дій, військово командування Збройних сил України або окремо визначені підрозділи.

Власник транспортного засобу має право на компенсацію витрат понесених внаслідок виконання військово-транспортного обов'язку. Для отримання компенсації власник майна подає заяву про відшкодування понесених витрат до органу, який виконував вилучення майна. Компенсація відбувається протягом 5 бюджетних періодів по закінченню воєнного стану. Таким чином, власник транспортного засобу може отримати компенсацію за примусово вилучене майно протягом наступних 5 років після скасування правового режиму воєнного стану [5].

Друга форма примусового відчуження транспортного засобу це відчуження з переходом права власності на таке майно.

Відповідно до Закону України «Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану» [6] уповноважені органи мають право примусово відчужувати або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного стану.

Рішення про вилучення майна, тому числі й транспорту, приймає

військове командування, погодженим відповідно з Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласною, районною, Київською чи Севастопольською міською державною адміністрацією або виконавчим органом відповідної місцевої ради [6].

На підтвердження зазначеної позиції цікавим є рішення суду, де відповідно до Постанови Восьмого апеляційного адміністративного суду по справі № 380/8259/22 пров. № А/857/13072/22 від 21 грудня 2022 року залишено без задоволення позовну заяву щодо визнання протиправними дії Львівського районного територіального центру комплектування та соціальної підтримки Львівської області і Львівської районної військової адміністрації, які полягають у тому, що Львівським районним територіальним центром комплектування та соціальної підтримки Львівської області, за погодженням з Львівською районною військовою адміністрацією, видано лист №1438 від 01.03.2022 року, який містить пропозицію до Львівської митниці незаконно відчужити належний громадянину Республіки Польща ОСОБА_1 (ОСОБА_2) транспортний засіб марки OPEL VIVARO, реєстраційний номер НОМЕР_1, VIN-код НОМЕР_2 [7].

Поряд з оплатним вилученням транспортного засобу чи вилучення транспортного засобу як виконання військово-транспортного обов'язку, на практиці, з початку відкритої збройної агресії відносно України, почали вилучатися автомобілі у осіб, які керують транспортними засобами у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, здійснюється примусове відчуження транспортних засобів. Так, наприклад, протягом місяця на Рівненщині було вилучено 65 автомобілів, на Полтавщині – 80, на Хмельниччині – 51. [8].

Кваліфікуючою підставою примусового вилучення автомобільного транспорту є перебування водія в стані передбаченого Інструкцією «Про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції» затвердженої спільним Наказом МВС та МОЗ України від 09.11.2015 року № 1452/735 [9].

Водночас, факту керування транспортним засобом в стані в стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння не достатньо для примусового вилучення майна, оскільки таке рішення, відповідно до наказу військової адміністрації, як то наприклад Наказ Волинської обласної військової адміністрації від 26.03.2022 року № 66 «Про використання транспортних засобів для потреб Збройних сил України та інших збройних формувань» [10], відповідно до якого Уповноваженим підрозділам Головного управління Національної поліції в області спільно з обласним територіальним центром комплектування та соціальної підтримки при виявленні у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння приймати в установленому законодавством порядку надано право приймати рішення про вилучення (відчуження) транспортного засобу для потреб Збройних сил

України та інших збройних формувань.

Дана норма є цікавою та подекуди необхідною для протидії порушенням в сфері безпеки дорожнього руху, проте, на наш погляд, вона дещо суперечить принципу презумпції невинуватості, оскільки позбавляє особу права на судовий захист. Окрім того, вище зазначена Інструкція передбачає можливість огляду на стан сп'яніння у спеціалізованих закладах Міністерства охорони здоров'я України. В той же час, ч. 3 статті 130 КУпАП передбачає такий вид стягнення на порушника, як конфіскація транспортного засобу, який є у приватній власності порушника [11].

Таким чином Волинської обласної військової адміністрації від 26.03.2022 року № 66 виходить за межі чинного законодавства з наступних причин: примусове вилучення автомобільного транспорту можливе на підставі рішення військової адміністрації за лише погодженням з відповідним органом виконавчої влади відповідного рівня. Як вийнято, примусове вилучення майна можливе військовою адміністрацією без погодження з виконавчою владою лише в зоні бойових дій. Територія бойових дій на законодавчому рівні визначається тридцяти кілометровою від лінії бойових зіткнень. Метою такого вилучення може бути сприяння силам оборони, а також недопущення потрапляння матеріальних цінностей ворогові. Обов'язково вилучення такого майна здійснюється на платні основі. Оплата може проводитися в момент вилучення, а якщо не дозволяють обставини, то після припинення дії правового режиму воєнного стану [12].

Доречно зазначити, що складний період державотворення, протидія відкритій збройній агресії росії не є підставою для порушення прав людини, в тому числі і права власності. Водночас дотримання чинного законодавства сприятиме згуртованості суспільства та подоланню агресії.

1. Про правовий режим воєнного стану. Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 28, ст.250

2. Про введення воєнного стану у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України: Указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 64. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>

3. Про затвердження Положення про військово-транспортний обов'язок. Постанови Кабінету міністрів України від 28 грудня 2000 р. № 1921. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1921-2000-%D0%BF#n10>

4. Конфіскація авто у воєнний час. URL: <https://www.malyk.com.ua/news/publication/vyluchennya-transportnyh-zasobiv#:~:text=>

5. Про Правила дорожнього руху. Постанови Кабінету міністрів України від 10 жовтня 2001 р. № 1306. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-%D0%BF#Text>

6. Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану: Закон України 17 травня 2012 року № 4765-VI. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2013. № 15. ст.99. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4765-17#Text>

7. Постанова Восьмого апеляційного адміністративного суду по справі № 380/8259/22 пров. № А/857/13072/22 від 21 грудня 2022 року.

8. Пилипенко Є.О., Атаманенко Ю.Ю. Стан сп'яніння водія як підстава для примусового відчуження транспортного засобу під час воєнного стану. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету, 2022. Серія Право. Випуск 70. С. 340-345. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998-2012-%D0%BF#Text>

9. Інструкція про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції : наказ МВС та МОЗ України від 09.11.2015 р. № 1452/735. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1413-15#Text>

10. Про використання транспортних засобів для потреб Збройних сил України та інших збройних формувань : наказ Волинської обласної військової адміністрації від 26.03.2022 р. № 66. URL: <https://espreso.tv/na-volini-upyanikh-za-kermom-viluchatimut-avto-y-viddavativmut-zsu>

11. Кодекс України про адміністративні правопорушення. Постанова Верховної Ради Української РСР № 8074-10 від 07.12.84, ВВР 1984, додаток до № 51, ст.1123. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

12. Деякі питання здійснення повної компенсації за майно, примусово відчужене в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану: Постанова Кабінету міністрів України від 31 жовтня 2012 р. № 998. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998-2012-%D0%BF#Text>

Каріна Пісоцька,
*доктор філософії в галузі права,
доцент кафедри адміністративного
права, процесу та адміністративної
діяльності Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ*

ПРОФІЛАКТИКА АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ ДІТЬМИ У СФЕРІ НЕЗАКОННОГО ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ РЕЧОВИН

Наслідком обігу наркотиків в суспільстві та вживання наркотиків серед дітей є розвиток наркоманії. Так, згідно Закону України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними» наркоманія – це психічний розлад, зумовлений залежністю від наркотичного засобу або психотропної речовини внаслідок зловживання цим засобом або цією речовиною [2].

Дані статистики в Україні щодо вживання неповнолітніми наркотиків свідчать, що частка підлітків, які вживали хоча б один раз в житті які-небудь наркотичні речовини, складає 18%. В той же час 8,7% підлітків вживали марихуану, а 9,2% – вживали інгалянти, вживання двох і більше наркотичних речовин серед усіх опитаних склала 4,2% [6].

Також негативним наслідком наркоманії є невиліковні хвороби. Так в Україні вживання наркотиків, які відносяться до групи високого ризику, в основному, пов'язане з ін'єкційним способом введення опіатів, виготовлених в «домашніх» умовах, (розчин екстракту опію («ширка»)) та стимуляторів амфетамінового ряду. Внутрішньовенне ведення наркотичних речовин призводить до ризику інфікування ВІЛ-інфекцією, гепатитом В та С, сифілісом через використання однієї голки декількома особами. За даними офіційного сайту ДУ «ЦГЗ» станом на 1 січня 2022 року в Україні зафіксовано 15 366 (у 2020 році – 15 659) нових ВІЛ-інфікованих осіб, 4 150 випадків СНІДу та 1 925 смертей, зумовлених СНІДом, серед громадян України та 35 випадків ВІЛ-інфекції серед іноземців [6]. Згідно звіту МОЗ України, за оцінними даними, на кінець 2021 року в країні проживало 245 000 ВІЛ-позитивних людей. Станом на 01.10.2022 у закладах охорони здоров'я під медичним наглядом перебували 155 722 людини, які живуть з ВІЛ, або 376,0 на 100 000 населення [1].

В 2021 році в Україні були прийняті рішення відносно 94 осіб (всього 6063 справи), а саме застосовані заходи впливу до неповнолітніх у віці від 16 до 18 років, передбачених статтею 24-1 КУпАП (зобов'язання публічно або в іншій формі попросити вибачення у потерпілого; попередження; догана або сувора догана; передача неповнолітнього під нагляд батькам або особам, які їх замінюють, чи під нагляд педагогічному або трудовому колективу за їх згодою, а також окремим громадянам на їх прохання) у справах про адміністративні правопорушення, пов'язані із незаконним виробництвом, придбанням, зберіганням, перевезенням, пересиланням наркотичних засобів або психотропних речовин без мети збуту в невеликих розмірах (ст.44 КУпАП) [6].

Отже як бачимо із такої невтішної статистики, обіг наркотиків серед підлітків є причиною таких негативних явищ серед молоді як наркоманія, інфікування, адміністративна відповідальність та інше. Тому важливою умовою попередження даних негативних проявів у середовищі є профілактичні заходи та протидія.

На сьогодні, підрозділи Національної поліції України є одним з основних суб'єктів в сфері протидії наркоманії стосовно дітей. Спеціально уповноважені поліцейські мають завдання щодо протидії незаконному обігу наркотиків, виявлення, недопущення вчинення та розкриття відповідних злочинів, проведення оперативно-розшукових заходів та профілактичної роботи з населенням, в тому числі і неповнолітніх.

Функції та завдання, які покладаються на підрозділи поліції в цій сфері.

У своєму дисертаційному дослідженні «адміністративно-правові засади діяльності Національної поліції України щодо запобігання та протидії наркоманії на регіональному рівні» Галюк А. В. визначив основні превентивні заходи, що здійснюються територіальними органами поліції у сфері протидії незаконному обігу наркотиків, а саме:

1) виявлення та встановлення осіб, які вживають наркотичні засоби та психотропні речовини у немедичних цілях, і повідомлення закладів охорони здоров'я про таких осіб для їх обов'язкового обстеження і лікування;

2) перевірка документів;

3) поверхова перевірка та огляд;

4) поліцейське піклування;

5) профілактичні бесіди з окремими категоріями населення щодо недопущення вживання наркотиків та засудження фактів незаконного вживання наркотиків;

6) здійснення контролю за особами, щодо яких встановлено адміністративний нагляд, підставою для якого було рішення суду про засудження особи до позбавлення волі за злочини, пов'язані з незаконним обігом наркотиків;

7) перевірка водіїв на стан наркотичного сп'яніння;

8) анулювання дозволів на придбання, зберігання і носіння зброї та боєприпасів, виданих громадянам, які зловживають наркотичними засобами у немедичних цілях;

9) проведення спеціальних операцій щодо виявлення причин та умов поширення незаконного обігу наркотиків, а також встановлення причетних до цього осіб [7].

Ще одні автори, що досліджували дану проблематику зазначають, що адміністративно-попереджувальні заходи щодо профілактики обігу наркотиків поділяються на заходи: загальної дії; індивідуальної дії. Основна суть адміністративно-правових заходів загальної дії полягає у здійсненні працівниками поліції різноманітного комплексу заходів щодо загальної маси населення та полягає у мобілізації всіх членів суспільства для боротьби з такими явищами об'єктивної дійсності, які за певних умов створюють можливість переходу окремих індивідів на антигромадські позиції. Адміністративно-правові заходи індивідуальної дії полягають у проведенні працівниками поліції різноманітних заходів індивідуального характеру у сфері профілактики незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів. До таких заходів відноситься індивідуальна профілактична робота працівників поліції з особами, які можуть вчиняти адміністративні правопорушення на ґрунті наркоманії. Як правило, вони проводять профілактичні бесіди з особами, які допускають немедичне вживання наркотичних засобів та психотропних речовин на ранній стадії, в яких це ще не переросло в хворобу.

1. Епідемічна ситуація з ВІЛ-інфекції в Україні станом на 01.10.2022. (n.d.). Статистика з ВІЛ/сиду. Центр громадського здоров'я МОЗ України. Retrieved March 20, 2023, from <https://phc.org.ua/kontrol-zakhvoryuvan/vilnid/statistika-z-vilnidu>.

2. Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними. Закон України від 15.02.1995 № 62/95-ВР <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/62/95-%D0%B2%D1%80#Text>

3. Dembo, R. *et al.* Impact of implementation interventions to improve substance use service delivery on recidivism among justice-involved youth. *Health Justice* 11, 12 (2023). <https://doi.org/10.1186/s40352-023-00210-3>.
4. Hogan, Sean R. (2004) "Review of Handbook of Drug Abuse Prevention: Theory Science and Practice. Zili Sloboda & William J. Bukowski (Eds). Reviewed by Sean R. Hogan.," *The Journal of Sociology & Social Welfare*: Vol. 31 : Iss. 2 , Article 14. Available at: <https://scholarworks.wmich.edu/jssw/vol31/iss2/14>.
5. D. Hallfors, D. Godette, Will the 'Principles of Effectiveness' improve prevention practice? Early findings from a diffusion study, *Health Education Research*, Volume 17, Issue 4, August 2002, Pages 461–470, <https://doi.org/10.1093/her/17.4.461>.
6. ЗВІТ щодо наркотичної та алкогольної ситуації в Україні за 2022 рік (за даними 2021 року). <https://cmhmda.org.ua/wp-content/uploads/2023/01/zvit-shhodo-narkotychnoyi-ta-alkogolnoyi-sytuacziyi-v-ukrayini-2022.pdf>
7. Галюк Андрій Володимирович. Адміністративно-правові засади діяльності Національної поліції України щодо запобігання та протидії наркоманії на регіональному рівні. Спеціальність 12.00.07 дисертації на здобуття кандидата юридичних наук. Харків – 2019.
8. Пісоцька К. О. Поняття методу в діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України. Актуальні проблеми ювенальної деліктології : матеріали Всеукр. наук.-практ. семінару (м. Дніпро, 5 листоп. 2021 р.). Дніпро : ДДУВС, 2022. С. 165–168.
9. Opatsky R. M. Identifying priorities in the formulation and implementation of a national doctrine of juvenile policy in Ukraine. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2021. № 1 (110). С. 143–147.
10. Миронюк Р.В. Окремі напрямки оптимізації системи суб'єктів адміністративно-деліктної юрисдикції. *Форум права*. 2012. № 1. С. 635–638.

Микола Потіп,

*д.ю.н., доцент, професор кафедри
цивільного, господарського*

*та екологічного права Національного
технічного університету «Дніпровська
політехніка», м. Дніпро, Україна*

РЕАЛІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРАВ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ТА ПСИХОЕМОЦІЙНЕ ВИГОРАННЯ: ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Згідно положень ч. 1 ст. 17 Закону України «Про Національну поліцію» поліцейським є громадянин України, який склав Присягу поліцейського, проходить службу в поліції і якому присвоєно спеціальне звання поліції. Таким чином базовим правовим статусом поліцейського є статус громадянина України, який визначає основні права та законні інтереси людини.

Специфічною особливістю діяльності працівника Національної поліції, вважають М.М. Новіков та І.М. Погрібний є її максимальна регламентованість як нормативно-правовими актами, так і професійними традиціями, а також

увяленнями суспільства про «ідеального поліцейського» та відповідними суспільними очікуваннями. Відповідно, підкорення встановленим обмеженням може викликати суперечності з боку внутрішнього «я», подолання яких можливе лише за наявності стійких переконань, які формуються на підставі належно сформованих ціннісних орієнтацій [1, с. 68].

Права особи, що складають зміст її правового статусу розуміються П.М. Рабіновичем як «певні можливості людини, які необхідні для задоволення потреб її існування та розвитку в конкретно-історичних умовах, об'єктивно визначаються досягнутим рівнем розвитку суспільства і забезпечені обов'язками інших суб'єктів» [2, с. 12]. О.В. Петришин обґрунтовує, права особи є нормативними можливостями, що є необхідними для існування і розвитку особи, при цьому вони є невід'ємними, та їх реалізація повинна відповідати засадам юридичної рівності та загальнодоступності, корелюватися із загальноновизнаними міжнародними стандартами захисту та охорони [3, с. 447].

Відповідно до положень чинної Конституції України закріплюються керівні засади реалізації прав та свобод людини (ст. ст. 21-24) [4]. Виходячи з того, що згідно Закону України «Про Національну поліцію» поліцейським є громадянин України, то усі визначені Конституцією права громадянина належать і працівникові поліції. Такими правами є право на життя, здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку (ст. 3,4); невідчужуваність та непорушність, невичерпність прав людини (ст. 21, 22); невід'ємне право на життя право на захист свого життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань (ст. 27) [4]. Відповідно до положень Міжнародного пакта про економічні, соціальні та культурні права визначаються право людини на працю (ст. 6), права кожного на сприятливі і справедливі умови праці (ст. 7), право на соціальне забезпечення, включаючи соціальне страхування (ст. 9), право кожного на гідний рівень життя (ст. 11), освіту (ст. 13) та ін. [5].

Однією з істотних ознак правового статусу поліцейського є те, що реалізація його прав і обов'язків не пов'язана з часом і місцем безпосередньої службової діяльності. Характерно, що під службовою діяльністю розуміється не тільки виконання посадових обов'язків та наказів і розпоряджень керівника, але й інші дії щодо захисту життя, здоров'я та гідності особи, охорони громадського порядку та громадської безпеки. Під час виконання службових обов'язків поліцейський перебуває під захистом держави. За протиправні дії або бездіяльність при виконанні службових обов'язків, несумлінне виконання службових обов'язків він несе відповідальність відповідно до чинного законодавства [6, с. 151].

Важливою гарантією правового статусу є заборона на використання наданих співробітнику прав для виконання обов'язків, які не закріплені за ним законом. Загалом статус поліцейських, гарантії та процедури його реалізації, механізм проходження служби мають досить розгорнуту регламентацію,

наголошує І.А. Іваниця [7, с. 39].

С. Гріффіні і Т. Бернард пояснюють використання правоохоронцями надмірної сили теорією гніву, вказуючи на те, що поліцейські відчують хронічне фізіологічне збудження, подібне до стресу, що призводить до того, що вони частіше бачать загрози і реагують на ці загрози, ніж інші люди (стресові ситуації призводять до неправильного тлумачення подразників як загрозливих, а отже, і до агресивної реакції) [8, с. 5]. На думку цих авторів, така поведінка є наслідком соціальної ізоляції, а також відчуття стресу (що може призвести до вигорання), ризику та потенційної загрози, що відчують правоохоронці у своїй роботі [1, с. 68].

К. Серон стверджує, що у взаємодії з громадянами поліцейським заборонено використовувати непотрібну силу, зловживати своїм авторитетом, розмовляти або використовувати образливу мову. Здебільшого громадяни очікують, що правоохоронці поведуться професійно. Незважаючи на певну свободу дій на «вуличному рівні», образливу мову і загрозливу поведінку (наприклад, поклавши руку на пістолет) можна сприймати як неправомірну поведінку, слабку підготовленість або зловживання владою [9]. Усі зазначені можливі порушення у діяльності співробітників поліції є результатом слабого розвитку морально-психологічної стійкості [10].

З.Р. Кісіль та Р.В. Кісіль наголошують на специфіці діяльності поліцейських, оскільки в ній присутня велика кількість ситуацій з високою негативно-емоційною насиченістю і когнітивною складністю міжособистісного спілкування, а це вимагає від поліцейського значних зусиль для встановлення довірливих відносин та вміння керувати емоційною напруженістю ділового спілкування з об'єктами професійної комунікації. Особливі умови професійної діяльності працівників Національної поліції України полягають у ризиконебезпечному характері діяльності з непередбачуваними наслідками (поранення, травмування), спілкування з асоціальними елементами, постійне психічне і фізичне перевантаження, – що нерідко зумовлює порушення у психічній діяльності працівників поліції, появу посттравматичних розладів, схильність до девіантної поведінки й професійної деформації, зростання конфліктності, агресивності тощо.

Загальною ознакою і причиною синдрому «емоційного вигорання» працівників Національної поліції України, на думку З.Р. Кісіль та Р.В. Кісіль, є так званий внутрішній конфлікт між професійними та кваліфікаційними вимогами Міністерства, привабливістю роботи, особистими сподіваннями і реальними можливостями поліцейського. Ці вчені визначають, що синдром «емоційного вигорання» – це: реакція організму та психіки поліцейського на тривалий вплив стресів середньої інтенсивності, що обумовлені його професійною діяльністю; результат некерованого довготривалого стресу; психічний стан, який характеризується виникненням відчуттів емоційної спустошеності та втоми, викликаних професійною діяльністю, і поєднує в собі

емоційну виснаженість, деперсоналізацію і редукцію професійних досягнень; різновид та передумова професійної деформації особистості [11, с. 111].

В Україні цей перелік розширюється за рахунок обставин, що свідчать про системне порушення суб'єктивних особистих прав поліцейських. На практиці ігнорування суб'єктивних приватних та суб'єктивних публічних прав працівників поліції приводить до, наприклад, так званих «тихих страйків», публічних виступів працівників поліції із висловленням незадоволення рівнем заробітної плати, умовами роботи, недостатнім матеріальним забезпеченням потреб служби [12].

Діяльність працівників Національної поліції України є важливим складником процесів, що пронизують суспільне життя. Вона є частиною правоохоронної функції держави, запорукою захисту прав і свобод людини, підтримки демократичного режиму української державності. Основою успіху будь-якої професійної діяльності, яка охоплює певне коло людей, є не тільки чітке розуміння сутності та призначення виконуваної роботи, але й наявність сталих внутрішніх переконань щодо ролі обраної професії для підтримання загальнолюдських цінностей та власного місця (позиції) в ній [1, с. 68].

Отже, З.Р. Кісіль та Р.В. Кісіль роблять такі висновки: 1) зміст та умови здійснення професійної діяльності працівників поліції, особливості покладених на них завдань визначають характер функціонального стану організму правоохоронця і, як наслідок, ефективність професійної діяльності; 2) значний рівень стрес-факторів, їх надмірний вплив та тривалість можуть спричинити емоційне вигорання, зокрема й професійні деформації; 3) емоційне вигорання, перш за все є процесом динамічним, який виникає внаслідок тривалих стресів в умовах нестачі контролю та керування поліцейським власним функціональним станом; 4) виникнення та розвиток у працівника поліції емоційного вигорання зумовлено комплексом взаємопов'язаних детермінант, а саме: професійних, організаційних та особистісних, які безпосередньо пов'язані зі специфікою правоохоронної діяльності [11, с. 119].

З одного боку суспільство очікує від працівників поліції поведінки ідеального громадянина та людини, що готова пожертвувати своїми особистими інтересами заради інших, з іншого боку такі суспільні очікування та підвищені вимоги до морально-етичної поведінки створюють постійне напруження у працівників поліції. Тому забезпечення реалізації соціальних та економічних прав поліцейських, їх повне фінансування є гарантією нормального психоемоційного стану поліцейських, зниження рівня корупції, адекватної мотивації, стабільності штату, зростання професійності, підвищення рівня довіри громадян до поліції.

1. Новіков М.М., Погрібний І.М. Роль ціннісних орієнтирів особи у формування аксіологічного виміру діяльності працівників національної поліції. Юридичний бюлетень. № 16. 2020. С. 68-73. URL: <http://www.lawbulletin.oduvs.od.ua/archive/2020/16/10.pdf>

2. Рабінович П.М. Основоположні права людини: соціально-антропна сутність,

змістовна класифікація. Вісник Національної академії правових наук України. 2013. № 2 (73). С. 10–16.

3. Загальна теорія держави і права: підруч. для студ. юрид. вищих навч.закл. / М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін.; за ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України М. В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України О. В. Петришина. Х.: Право, 2011. 584 с.

4. Конституція України від 28 червня 1996 року. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

5. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права: прийнято 16 грудня 1966 р. Генеральною Асамблеєю ООН. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text

6. Адміністративна діяльність поліції у питаннях та відповідях : навчальний посібник. Київ : Видавництво «Центр учбової літератури», 2016. 196 с.

7. Іваниця А.В. Державна служба в Національній поліції України. Юридичний бюлетень. № 7, ч.2, 2018. С. 33-40. URL: http://www.lawbulletin.oduvs.od.ua/archive/2018/7_2018/part_2/7.pdf С. 39

8. Griffin S., Bernard T.. Angry aggression among police officers. Police Quarterly , 2003. No 6(1). P. 3–21.

9. Seron, C., Pereira, J., Kovath, J. (2004). Judging police misconduct: ‘Street-Level’ versus professional policing. Law & Society Review.м 38 (4). 665–710.

10. Ярещенко О.В. Умови розвитку морально-психологічної стійкості співробітників Національної поліції України. Науковий вісник Херсонського державного університету. №3. 2019. С. 193-198. URL: <http://pj.journal.kspu.edu/index.php/pj/article/view/497/465> С. 194-195.

11. Кісіль З.Р., Кісіль Р.В. Особливості феномену синдрому емоційного вигорання у працівників Національної поліції України. Соціально-правові студії. 2019. Випуск 4 (6). С. 111-123. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/2794/1/17.pdf> С. 111.

12. Штекель М. «Тихі страйки», побори і низька зарплата в поліції: чим це загрожує Україні? 06 січня 2022, 17:21 URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/mala-zarplata-politseyski-strayky/31642306.html>

Світлана Рижкова,
*старший викладач кафедри
адміністративного права, процесу
та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

ВЗАЄМОДІЯ ПОЛІЦІЇ ТА ГРОМАДИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Через повномасштабне військове вторгнення рф на територію суверенної держави Україна, всі державні та недержавні інституції об'єдналися заради спільної мети – перемоги українського народу над

ворогом. Важливим аспектом є консолідація всього українського суспільства, розуміння національної самоідентичності. На тлі воєнних дій, поступово змінюється та трансформується рівень правосвідомості громадян. Підвищився волонтерський рух, рівень патріотизму та розуміння того, щоб від кожного в суспільстві залежить результат та наближення нашої перемоги.

В умовах воєнного стану органи та підрозділи Національної поліції працюють в посиленому режимі. Окрім основних завдань та функціональних обов'язків передбачених Законом України «Про Національну поліцію України», нормативно-правовими актами МВС, які регламентують діяльність окремих підрозділів НПУ, поліцейські виконують не властиві до воєнного стану завдання[1,с.66]. Мова йде про евакуацію населення з територій, де ведуться активні бойові дії, забезпечення населення гуманітарною допомогою, тощо. Проактивна поліцейська діяльність на території громад є ефективним заходом профілактики та дозволяє належно реагувати на факти вчинення правопорушень.

Разом з тим, є проблемні питання у забезпеченні безпекового середовища в громадах. Наприклад, за трьома і більше громадами закріплений один поліцейський офіцер громади, об'єктивно в силу зазначених чинників неможливо якісно відпрацювати поліцейську дільницю. Актуальним питанням залишається належна взаємодія поліції з представниками громадськості в громадах, та влади у залученні всіх представників до спільної профілактичної діяльності.

Позитивним прикладом взаємодії поліції та населення є запроваджена спільна ініціатива, як «Сусідська варта», яка також показала свою ефективність в нових умовах воєнного стану. Громадська приймальня УГСПЛ в м. Одесі підготувала звіт «Впровадження «Community Policing» в умовах війни та воєнного стану», який на прикладі Одеської області визначає процес розвитку підходу «Community Policing» в умовах війни та формулює рекомендації щодо перспектив подальшої співпраці громади з поліцією, зробила висновок про трансформацію груп «сусідської варти» на прикладі Татарбунарської громади Одеської області. Окрім чисельного зростання, там було формалізовано співпрацю груп «сусідської варти» з органами безпеки та правопорядку. Окрім звичної профілактики та повідомлення про правопорушення поліцію чи ТрО, групи «сусідської варти» займаються енергетичною безпекою, роботою систем оповіщення та упорядковують укриття[2].

Умови воєнного стану створюють надзвичайні умови для взаємодії поліції та громади. На перший план виходять питання безпеки, організація охорони громадського порядку, запобігання вчиненню правопорушень на території громади. При цьому важливо, щоб поліція взаємодіяла з громадою та сприймала її як партнера у забезпеченні безпеки. Важливим в зазначеному контексті є проведення інформаційно-просвітницької роботи серед населення, співпраця з громадськими організаціями, міжнародними партнерами в

питаннях залучення ресурсів для спільних проєктів в сфері безпеки. Важливим є проведення спільних тренінгів з поліцією, громадськістю та місцевою владою щодо питань розуміння принципів Community Policing у підході залучення громадськості та поліції до відновлення та розвитку постраждалих громад.

Отже, на підставі вищезазначеного, взаємодія поліції та громади є ключовим фактором у забезпеченні безпеки в умовах воєнного стану. Важливо, щоб обидві сторони розуміли свої обов'язки та відповідальність, та спрямували свої зусилля на забезпечення безпекового середовища та захисту життя та здоров'я людей.

1. Рижкова С. А. Особливості профілактичної роботи дільничних офіцерів поліції в умовах воєнного стану//Матеріали регіонального круглого столу Організаційно-правове забезпечення підрозділів превентивної діяльності Національної поліції: (м. Дніпро, 4 червня 2021 року).Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2021.

2. Як впроваджується «Community Policing» в умовах війни: дослідження <https://www.helsinki.org.ua/publications/yak-vprovadzhuetsia-community-policing-v-umovakh-viyny-doslidzhennia/>

Наталія Уварова
*професор кафедри
цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент*

ПРЕВЕНЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ ОХОРОНИ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

Сьогодні вітчизняна сфера охорони праці зазнає деструктивної дії численних стрес-чинників, серед яких можна виділити такі як: втрата робочої сили через міграцію населення у зв'язку із збройною агресією російської федерації; скорочення робочих місць, обумовлене економічними факторами; тимчасова окупація частини українських територій та багато іншого.

Чутливість сфери охорони праці пов'язана із тим, що відносини, які складаються між роботодавцем та робітником багато в чому не є публічними, доступними для загалу. В зв'язку із цим зростає роль належної організації охорони праці, яка є важливою складовою діяльності органів публічної адміністрації в Україні.

Потрібно наголосити, що національне законодавство у сфері охорони праці містить численні правила, стандарти й норми, яких повинні дотримуватися підприємства, установи та організації, залежно від виду

діяльності або виробництва, якими вони займаються. Крім того, існують єдині критерії, які є загальнообов'язковими.

Національне законодавство у сфері охорони праці складає три рівні: конституційний, легіслативний (закони) та підзаконний. При цьому всі компоненти в межах перерахованих рівнів утворюють собою єдину систему взаємозв'язаних нормативно-правових актів, головною метою яких виступає збереження здоров'я та працездатності людини.

Так, у статті 43 Конституції України визначене право на належні, безпечні і здорові умови праці. Крім того, положення статті 46 гарантують забезпечення громадян у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності [1].

На легіслативному рівні основним документом виступає Закон України «Про охорону праці», яким визначено основні положення щодо реалізації конституційного права працівників на охорону їх життя і здоров'я у процесі трудової діяльності, на належні, безпечні і здорові умови праці, регулює за участю відповідних органів державної влади відносини між роботодавцем і працівником з питань безпеки, гігієни праці та виробничого середовища і встановлює єдиний порядок організації охорони праці в Україні [2].

Крім того, необхідно відмітити Кодекс законів про працю України (КЗпП), який врегульовує трудові відносини всіх працівників, сприяючи зростанню продуктивності праці, поліпшенню якості роботи, підвищенню ефективності суспільного виробництва і піднесенню на цій основі матеріального і культурного рівня життя працівників, зміцненню трудової дисципліни і поступовому перетворенню праці на благо суспільства в першу життєву потребу кожної працездатної людини [3].

Зупинимось також на Законі України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування», яким визначено правові, фінансові та організаційні засади загальнообов'язкового державного соціального страхування, гарантії працюючим громадянам щодо їх соціального захисту у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, вагітністю та пологами, у разі нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання, охорони їхнього життя та здоров'я [4].

На підзаконному рівні важливо вказати на Постанову Кабінету Міністрів України від 27.06.2003 № 994 «Про затвердження переліку заходів та засобів з охорони праці», якою затверджено відповідний перелік [5].

Зауважимо, що розлога система нормативно-правових актів, вимагає наявності правового інструментарію для своєчасного запобігання і припинення правопорушень у сфері охорони праці в Україні. Таким чином зростає значення превенції у сфері охорони праці, яка не лише спрямована на недопущення вчинення правопорушень, а й передбачає створення належних умов для такого запобігання.

Однією з поширених форм превенції адміністративних правопорушень у сфері охорони праці слід вважати контроль за дотриманням законодавства в

цій сфері. Для цього суб'єктами владних повноважень можуть бути використані різноманітні методи і засоби контролю, включаючи планові та позапланові перевірки в підприємствах, установах, організаціях.

Важливу роль у превенції адміністративних правопорушень у сфері охорони праці відіграє систематичне підвищення кваліфікації та спеціалізація працівників у питаннях охорони праці та безпеки робіт.

На нормативному рівні до заходів превенції адміністративних правопорушень у сфері охорони праці можна віднести приведення у відповідність до законодавства і впровадження внутрішніх правил, стандартів і норм охорони праці.

На психологічному рівні превенції адміністративних правопорушень сприятиме створення позитивної атмосфери в колективі та поширення культури охорони праці.

Водночас, ведучі мову про превенцію адміністративних правопорушень у сфері охорони праці важливо наголосити на напрямках удосконалення відповідної діяльності, а саме.

1) розробка і впровадження універсального механізму виявлення та запобігання порушень, що передбачатиме встановлення системи повідомлень про порушення правил охорони праці, яке дозволить працівникам та громадським інституціям просто і оперативно повідомляти про виявлені порушення;

2) забезпечення доступу до інформації про порушення в сфері охорони праці як для працівників, так і для суб'єктів владних повноважень громадськості;

3) фінансова підтримка підприємств, установ та організацій щодо впровадження сучасних технологій і обладнання для охорони праці;

4) навчання і підвищення кваліфікації спеціалістів у сфері охорони праці за кращими європейськими практиками у очній та дистанційній формах.

Вважаємо, що поступове впровадження зазначених нами напрямків дозволить поліпшити якість превенції адміністративних правопорушень у сфері охорони праці та сприятиме швидкому відновленню людського і економічного потенціалу України у переможний повоєнний час.

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 15.04.2023).

2. Про охорону праці: Закон України від 14.10.1992 № 2694-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text> (дата звернення 15.04.2023).

3. Кодекс законів про працю України: Закон України від 10.12.1971 № 322-VIII <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення 15.04.2023).

4. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 23.09.1999 № 1105-XIV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#Text> (дата звернення 15.04.2023).

5. Про затвердження переліку заходів та засобів з охорони праці: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.06.2003 № 994 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994-2003-%D0%BF#Text> (дата звернення 15.04.2023).

Володимир Уваров,
*професор кафедри
кримінально-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор,
Заслужений юрист України*

ДО ПРОБЛЕМИ СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «ПРЕВЕНЦІЯ» ТА «ПРОФІЛАКТИКА» В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Багато в чому ефективність функціонування того чи іншого органу влади залежить від належного нормативно-правового забезпечення. Правореалізація і застосування права зокрема, вимагають не лише наявності норм, а й узгоджених алгоритмів їхньої взаємодії для всебічного регулювання суспільних відносин. Водночас, варто наголосити на узгодженні законодавчої термінології, або ж уніфікації національного законодавства, які суттєвою мірою впливають на ефективність правового регулювання.

В зазначеному аспекті представляє собою інтерес розмежування понять «превенція» та «профілактика» в діяльності органів Національної поліції України (далі – поліції). Так, Законом України «Про Національну поліцію» одночасно використовуються два вищенаведених поняття – «профілактика» і «превенція». Зокрема, пунктом 1) частини 1 статті 23 «Основні повноваження поліції» закріплено, що поліція відповідно до покладених на неї завдань здійснює превентивну та профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень [1]. У свою чергу, терміносполучення, що включають поняття «профілактика» зустрічаються в тексті Закону два рази, тоді як конструкції з поняттям «превентивний» – 8 разів [1].

Як бачимо, наведені поняття не використовуються синонімічно, що обумовлює необхідність їхнього розмежування в діяльності поліції.

Відповідно до тлумачного словника сучасної української мови, профілактика є: 1) заходами, що запобігають виникненню й поширенню хвороб, сприяють охороні здоров'я населення; 2) сукупність заходів, які запобігають передчасним поломкам і спрацюванню машин, механізмів і т. ін., відвертають аварії на виробництві, транспорті тощо [2, с. 1177]. Також, поняття превенція означає запобігання, попередження [2, с. 1104]. Тлумачення досліджуваних понять дозволяє стверджувати про їхню подібність, причому об'єднувальним терміном для обох із них є поняття «запобігання».

Варто відмітити, що національне законодавство не містить визначення поняття «превенція», натомість «профілактика» використовується, переважно, у медико-правовому аспекті. разом із тим, у статті 3 «Профілактика

правопорушень серед дітей» Закону України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей», під профілактикою правопорушень серед дітей розуміється діяльність органів і служб у справах дітей, спеціальних установ для дітей, спрямовану на виявлення та усунення причин і умов, що сприяють вчиненню дітьми правопорушень, а також позитивний вплив на поведінку окремих дітей на території України, в її окремому регіоні, в сім'ї, на підприємстві, в установі чи організації незалежно від форм власності, за місцем проживання [3].

Превенцію можна вважати системою заходів, спрямованих на запобігання вчиненню правопорушень. Превентивні поліцейські заходи можуть носити різну форму і зміст (стаття 31 «Превентивні поліцейські заходи» Закону України «Про Національну поліцію») [1]. Водночас, профілактику можна ототожнювати із комплексом заходів, спрямованих на створення умов для запобігання вчиненню правопорушень. Вважаємо, що зазначені заходи можуть носити як загальний (створення умов для запобігання правопорушенням) так і індивідуальний характер (профілактична робота з піднаглядними особами).

Якщо ж вести мову про наукові підходи до визначення «профілактики» та «превенції», тут так само не існує узгодженої позиції щодо їхнього змісту і значення. Незважаючи на спорідненість наведених понять, спробуємо їх диференціювати приймаючи за критерій поділу діяльність поліції.

По-перше, превенція та профілактика мають спільну мету, яка полягає у мінімізації та запобіганні вчиненню правопорушень.

По-друге, зміст превенції та профілактики полягає не лише в реагуванні на факт правопорушення, а й у своєчасній відповіді на їх вчинення, а також правовому вихованні осіб, які вчинили протиправні діяння в дусі поваги до законів та недопущення вчинення ними нових правопорушень.

По-третє, незважаючи на тісний взаємозв'язок між поняттями «превенція» та «профілактика», зазначені поняття відрізняються формою і змістом.

У підсумку варто вказати про те, що науковій спільноті слід зосередитись не лише на розмежуванні понять «превенція» та «профілактика», а на змісті, формах і методах відповідних складових поліцейської діяльності. Це дозволить виробити узагальнене розуміння досліджуваних понять та сприятиме створенню узгодженої практики правозастосування в діяльності поліції.

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення 15.04.2023).

2. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.

3. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей: Закон України від 24.01.1995 № 20/95-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/20/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 15.04.2023).

Андрій Собакарь,
*доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри адміністративного
права, процесу та адміністративної
діяльності Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ*

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ ВЗАЄМОДІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ З ГРОМАДСЬКІСТЮ НА ЗАСАДАХ ПАРТНЕРСТВА

Працівники поліції, які працюють безпосередньо з населенням, повинні мати стратегію та керуватися чіткими правилами розвитку взаємодії з громадськістю, державними відомствами та органами місцевого самоврядування. Передусім ідеться як про налагодження зовнішньої комунікації, так і про необхідність створення належної внутрішньої системи обміну інформацією, збору даних, складання звітності, процедури проведення інформаційних нарад і аналізу результатів реалізованих заходів (проектів) тощо [1, с. 20]. Тобто, у самих працівників має бути сформоване уявлення про необхідність, важливість та доцільність налагодження взаємодії з метою співпраці, а не протистояння з населенням.

До основних питань, які необхідно врахувати поліцейським, що працюють із населенням, належать:

1. Аналіз проблем безпеки, які можна вирішити у взаємодії з населенням.
2. Визначення соціальних груп населення та пріоритетів у роботі з цими групами.
3. Розробка програм (напрямоків роботи) взаємодії з населенням, де будуть враховані інтереси різних соціальних груп.
4. Процедури визначення необхідності та пріоритетності реалізації цих програм у конкретних громадах.
5. Визначення найефективніших методів, способів та форм вирішення проблем безпеки у взаємодії з населенням.
6. Визначення кола партнерів серед державних та місцевих інституцій задля реалізації ініціатив.
7. Спільна розробка плану заходів із залученням партнерів.
8. Вироблення процедур аналізу ефективності реалізованих проектів, зокрема оцінки їхньої відповідності запитам конкретних громад у сфері безпеки [2, с. 45].

Вважаємо, що даний перелік не є вичерпним, оскільки для налагодження ефективної комунікації з громадськістю нашої поліції ще потрібно довго працювати, підвищувати рівень довіри населення, формувати світогляд

громадян по-іншому, мабуть, навіть варто сказати, у світлі європейських цінностей. Ідеально було б привчати громадян до закордонної моделі співпраці, коли за будь-якого неправомірного прояву діяльності, громадяни одразу телефонують до поліції з метою перевірки даної ситуації. Тому багато кримінальних правопорушень присікаються ще на етапі замаху чи навіть готування. Ми вважаємо, що така співпраця дійсно є ефективною та приносить гарний результат.

Тому набір і підготовка ефективних поліцейських груп, які працюють безпосередньо з населенням, вимагає ретельного планування. Цей процес може включати такі заходи: поліцейські групи мають формувати співробітники, які мають належний досвід, з дотриманням належного гендерного балансу. При прийнятті рішення про призначення слід враховувати навички, знання і вміння викликати довіру, необхідні для ефективного налагодження відносин з населенням, особливо з вразливими групами. Зокрема, обов'язковим є належний рівень знань національного законодавства та міжнародних стандартів з прав людини й основоположних свобод.

До особливих навичок поліцейського чи поліцейської належить знання декількох мов (обов'язково – мов меншин, якщо такі проживають на певній території), навички медіації та вирішення конфліктів (комунікативні навички), вміння організовувати та проводити зустрічі, навички ведення діалогу, включно з умінням розповідати і слухати. Як було зазначено вище, побудова партнерства між поліцією і суспільством є складним і багатограним процесом [2, с. 46].

Але ми вважаємо, що це є можливим, а маючи надію на краще, варто спробувати змінити відносини, що склались між поліцією та населенням наразі. Часто громадяни з острахом відносяться до поліцейських, бо самі стикались з корупційними міліціонерами раніше чи бачили по телевізору кіно про поганих поліцейських, що лише мають на меті покарати винного, а не розібратися в ситуації. З появою поліції варто викоринити даний стереотип та рухатися в напрямі збільшення рівня довіри до поліцейського та зміни його образу у свідомості громадян.

Неможливо вичерпно описати процедуру його реалізації та надати конкретний алгоритм. Вимоги, умови та можливості впровадження стратегічних цілей «Community policing» змінюються і будуть змінюватися в залежності від місцевих особливостей регіону, криміногенної ситуації, а також бажання самих громад і органів влади стати партнерами та знаходити власні шляхи розв'язання проблем безпеки та запобігання правопорушенням. Звісно, для того, щоб поліція була більш доступною для населення, потрібно створити зразкові поліцейські відділки, обладнані приймальнями для громадян, у яких вони можуть повідомити про свої проблеми, звернутися з проханнями або подати скаргу [2, с. 47].

Тому важливим є всебічне ознайомлення всіх співробітників з концепцією роботи поліції з населенням за місцем проживання (презентації,

семінари, конференції).

На різних майданчиках необхідно організовувати дискусії між співробітниками про нові критерії оцінки роботи поліції, які підкреслюватимуть важливість превентивних заходів.

Оскільки філософія поліцейської діяльності «Community policing» передбачає суттєві зміни в культурі і завданнях звичної роботи правоохоронців, можуть виникнути випадки протидії цим змінами і помилкової інтерпретації нової концепції. У цьому контексті експерти громадянського суспільства неодноразово звертали увагу на те, що трапляються випадки, коли: поліцейські виявляють скептицизм, оскільки нові вимоги асоціюються з «нереалістичними завданнями»; через брак стратегії, завдань і плану роботи поліції з населенням працівники не розуміють необхідність роботи у цьому напрямку, зокрема не розуміють, як нові методи взаємодії з населенням можуть допомогти їм у повсякденній роботі.

Практика показала, що уникнути таких ситуацій можна, якщо буде якісна підготовка поліцейських, яка полягатиме в детальному роз'ясненні того, як модель «Community policing» може допомогти поліцейським службам у запобіганні та зниженні рівня злочинності, тим самим посилюючи довіру населення до правоохоронця. З огляду на це, важливим аспектом у підвищенні рівня довіри до поліції та підтримання довірливих відносин із поліцією є і внутрішньосистемна робота в органах поліції.

Програма навчання повинна включати щонайменше такі питання:

1. Впровадження концепції «Community policing: актуальність, перспективи та виклики для різних регіонів України».
2. Розробка та оцінка ефективності реалізації ініціатив «Community policing».
3. Способи та методи комплексного аналізу проблем безпеки.
4. З'ясування думки населення і використання цих даних у плануванні роботи поліції.
5. Взаємодія між керівниками територіальних органів поліції й органів місцевого самоврядування (розподіл компетенцій і роль місцевого самоврядування в забезпеченні громадського порядку і безпеки).
6. Значення превентивної роботи в діяльності поліції.
7. Діяльність поліції в багатонаціональному суспільстві. Навички, необхідні для роботи в етнічно різноманітній громаді.
8. Механізми взаємодії та комунікації між поліцією і населенням.
9. Діалог та вирішення конфліктних ситуацій [2, с. 49].

Впровадження системи «Community policing» в діяльність сучасних правоохоронних органів має передбачати не лише ряд заходів щодо контакту поліції із населенням. Ця концепція передбачає довгострокове будівництво свідомого та сталого уявлення поліцейських до своєї діяльності як такої, яка повинна забезпечити максимально дружнє ставлення громадян до поліції. Зрозуміло, що особливістю діяльності поліції є професійна деградація, що

цілком пов'язана із постійним баченням того негативу в суспільних відносинах, що найчастіше не сприймається населенням, спілкуванням із особами, які свідомо бажають бути антисоціальною частиною суспільства, однак першочергово концепція має бути спрямована на «перенаправлення» свідомості правоохоронців із карального спрямування на забезпечувальне служіння суспільству. Тоді діяння, що обмежують права громадян з боку поліцейських населенням сприйматимуться як необхідний захід державного впливу на суспільство, а не як свавілля поліції.

Діяльність поліції, заснована на співпраці з населенням, громадою та громадянами і спрямована на попередження правопорушень і злочинів, є нагальною потребою сьогодення. Одним із способів вирішення цього завдання є вдосконалення взаємодії поліції з населенням, що є запорукою довіри населення до поліції. Впровадження в діяльність поліції новітніх форм взаємодії має бути спрямоване на покращення співробітництва поліції та громадськості, підвищення ефективності роботи поліції. Головними у цьому аспекті є ініціатива, бажання змін і чітке розуміння керівниками поліції та поліцейськими того, що налагоджена взаємодія поліції в усіх напрямках діяльності є запорукою відтворення довіри населення до поліції, зниження рівня правопорушень і злочинів. Тому органи Національної поліції України зобов'язані постійно взаємодіяти з населенням на засадах партнерства, здійснювати інформаційну взаємодію з іншими органами державної влади України, органами правопорядку іноземних держав і міжнародними організаціями, керівниками органів місцевого самоврядування, а також відпрацьовувати взаємодію керівників територіальних органів Національної поліції між собою та взаємодію поліції з громадськістю.

1. Логвиненко Б. О., Кравченко І. С. Взаємодія поліції та суспільства на засадах партнерства в діяльності підрозділів превентивної діяльності: Методичні рекомендації. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 20 с. URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/2425/1/%D0%9C%D0%95%D0%A2%D0%9E%D0%94%D0%98%D0%A7%D0%9A%D0%90%20VZAEMODIJA.pdf>

2. Уляна Шадська. Безпека громади: пошук спільних рішень. *Експертний центр з прав людини*. 2018. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/350/Bezpeka_Hromad.pdf

Богдан Скрипник,
*курсант 1-ого курсу ННППФПНП
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Каріна Пісоцька,
*доцент кафедри адміністративного
права, процесу та адміністративної
діяльності Дніпропетровського
державного університету внутрішніх
справ, доктор філософії в галузі права*

ДОСВІД АМЕРИКИ В СФЕРІ ПРОТИДІЇ НАРКОМАНІЇ СЕРЕД ДІТЕЙ ПІДРОЗДІЛАМИ ПОЛІЦІЇ

Проблема наркоманії серед підлітків – одна з найбільших соціальних проблем сучасного світу. Країни розробляють програми та стратегії, які повинні допомогти зберегти молодь від залежності від наркотиків. Відмінним прикладом ефективної боротьби з цією проблемою є досвід США в сфері протидії наркоманії серед дітей та підлітків.

Цілком доцільно ознайомитись з організацією протидії незаконним обігом наркотиків у США, де саме в цій країні однієї з перших було створено спеціалізовані правоохоронні органи з протидії незаконному обігу наркотиків. Для початку відмітимо, що до правових підстав створення спеціалізованих підрозділів по боротьбі з незаконним обігом наркотиків у США можна віднести активну участь країни у виробленні заходів міжнародного контролю за наркотиками і вживанням заходів проти наркоманії на міжнародному рівні. Зокрема, США були ініціатором проведення Шанхайської опіумної комісії, засідання якої проходили 5–26 лютого 1909 р. у м. Шанхаї. До її складу входили представники 13 країн: Росії, США, Австро-Угорщини, Німеччини, Англії, Франції, Китаю, Італії, Японії, Нідерландів, Персії, Португалії і Сіаму. Конвенція передбачала, що «Держави, що зобов'язуються, повинні докласти всіх можливих зусиль для здійснення контролю, у тому числі й силового, всіх осіб, що виробляють, імпортують, продають, розповсюджують, та експортують морфій, кокаїн та їх похідні, а також для обліку будівель, в яких ці особи містять подібні виробництва та торгові місця» [1].

США приймали активну участь у проведенні Міжнародної конференції з опіуму, яка проходила у м. Гаага (Королівство Нідерланди) з 1 грудня 1911 р. по 23 січня 1912 р., де взяли участь представники 12 країн (ті ж, що й у м. Шанхай, але без Австро-Угорщини). За результатами роботи була розроблена і прийнята Міжнародна опіумна конвенція, або Гаазька конвенція, – перша міжнародна угода про контроль за обігом наркотиків. Конвенція містить низку положень щодо загальних питань виробництва та розповсюдження інекційних

наркотиків (медичний опіум, морфій, кокаїн і т. д.), в яких передбачено використання їх тільки «в медичних та інших розумних цілях». Крім того, сторони взяли на себе зобов'язання застосувати правове регулювання виробництва і торгівлі щодо морфіну, кокаїну, медичного опіуму, героїну та їх похідних [1].

Таким чином США взяли на себе обов'язок бути світовим лідером у протидії незаконному обігу наркотиків, що спонукало уряд цієї країни створити спеціалізований підрозділ по боротьбі з незаконним обігом наркотиків ще на початку ХХ століття. Цьому спонукало також наступні причини.

Таким чином через становлення США лідером у боротьбі з наркозлочинністю виникла необхідність в розроблені нормативних актів, який б надавав можливості протидіяти організованим злочинним угрупованням, їх надприбутками і одночасно створювати відповідні правоохоронні органи, які повинні були забезпечити протидію наркозлочинності, організовані форми якої тільки почали формуватися на той час. Разом з тим законодавці США, а разом з ними і правосуддя, пішли зовсім несподіваним шляхом. Посилаючись на положення XVI поправки до Конституції США про те, що будь який прибуток незалежно від його походження має бути обкладений податком, вони вирішили не боротися або забороняти доходи сумнівного походження, а обкласти їх податком. Цю поправку до Конституції було прийнято у 1913 році, її зміст був наступний: «Конгресові надається право накладати та збирати податки з прибутків, хоч би з якого джерела вони походили, незалежно від їх розподілу поміж окремими штатами й безвідносно до будь-яких переписів чи обліків населення» [2, с. 243].

Одна з головних складових програми боротьби з наркотиками в США - це співпраця поліції з громадськими організаціями. Поліцейські починають з освіти та інформування громади про небезпеку наркотиків та те, як звернути увагу на ознаки залежності. Активну участь у благодійних фондах, освітніх програмах та донесення своїх поглядів до місцевих органів влади приймають добровольчі групи та організації [3].

Американські поліцейські також проводять профілактичні заняття з дітьми та підлітками, розказуючи їм про небезпеку наркотиків та їх наслідки. При цьому, поліція показує професійну підготовку, навички, використовуючи моделювання в умовах віртуальної реальності. Поліція активно співпрацює з школами, братерствами та іншими дільницями громадського життя, що дозволяє налагодити більш довірливі відносини з молоддю.

Зокрема, в США працює ряд програм, таких як D.A.R.E, M.A.D.D та інші проекти, які допомагають поліції та іншим організаціям у боротьбі з наркотиками серед неповнолітніх. Програма D.A.R.E була розроблена спеціально для школярів та студентів та прагне не лише донести до них інформацію про наркотики, але й навчити дітей принципам соціального поведінки, управління емоціями та інші навички [4].

Узагальнюючи, можна сказати, що досвід США в сфері протидії наркоманії серед дітей підрозділами поліції є вельми цікавим та показовим. В роботі з дітьми, поліція виконує функції не лише контролю за дотриманням закону, а й освіти та профілактики. Головне у боротьбі з наркотиками - це волевиявлення та активна участь з боку держави та громади, які розуміють, що лише взаємодією у різних напрямках можна домогтися успіху.

1. Романюк В. О. Конвенція про опіум 1912. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. Київ : «Укр. енцикл.», 1998. Т. 3. URL: https://leksika.com.ua/10800723/legal/konventsiya_pro_opium_1912 (дата звернення 13.05.2023).
2. Безногих В. С. Боротьба з нелегальними доходами в США: Від Аль Капоне до Патріотичного Акту. Часопис Київського університету права. 2011. № 2. С. 243–247
3. The Pharmaceutical era. Volume LIII. January to December, 1920. New York. URL: <https://archive.org/details/pharmaceuticaler53newyuoft> (дата звернення 13.05.2023).
4. Records of the Drug Enforcement Administration [DEA]. URL: <https://www.archives.gov/research/guide-fed-records/groups/170.html#170.3> (дата звернення 13.05.2023).
5. Пісоцька К. О. Поняття методу в діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України. Актуальні проблеми ювенальної деліктології : матеріали Всеукр. наук.-практ. семінару (м. Дніпро, 5 листоп. 2021 р.). Дніпро : ДДУВС, 2022. С. 165–168.
6. Opatsky R. M. Identifying priorities in the formulation and implementation of a national doctrine of juvenile policy in Ukraine. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2021. № 1 (110). С. 143–147.
7. Миронюк Р.В. Окремі напрямки оптимізації системи суб'єктів адміністративно деліктної юрисдикції. Форум права. 2012. № 1. С. 635–638.
8. Leheza, Y., Karina Pisotska, Oleksandr Dubenko, Oleksandr Dakhno, & Artur Sotskyi. (2023). The Essence of the Principles of Ukrainian Law in Modern Jurisprudence. *Revista Jurídica Portucalense*, 342–363. DOI: 389 [https://doi.org/10.34625/issn.2183-2705\(32\)2022.ic-15](https://doi.org/10.34625/issn.2183-2705(32)2022.ic-15).

Анна Сухарєва,
*доцент кафедри
адміністративної діяльності поліції
Одеського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент*

ПОЛІЦЕЙСЬКЕ ПІКЛУВАННЯ ЯК ПРЕВЕНТИВНИЙ ПОЛІЦЕЙСЬКИЙ ЗАХІД ЩОДО ДІТЕЙ

Забезпечення законних інтересів та прав дітей є пріоритетним напрямком діяльності будь-якої розвинутої, правової держави. Кожна держава світу розробляє, приймає та впроваджує у життя такі нормативно-правові акти, які б у повному обсязі захищали економічні, соціальні, природні (невід'ємні), матеріальні права неповнолітньої особи.

Система заходів захисту українських дітей розміщена в ст. 4 Закону України «Про охорону дитинства» та включає: гарантування гідних умов для здоров'я, освіти, безпеки, виховання, психологічного, фізичного, духовного, соціального та інтелектуального розвитку дітей [1].

Особливу роль у захисті прав та інтересів дітей займають працівники Національної поліції України, як представники правоохоронних органів нашої держави, діяльність яких спрямована на запобігання вчиненню правопорушень з боку дітей, а також дітьми та проявам небезпеки відносно них.

Вважаємо, що прорив у сфері захисту прав неповнолітніх відбувся з прийняттям законодавчим органом влади нашої держави нове положення щодо діяльності Національної поліції України, а саме запровадження у практичну діяльність нового, раніше не відомого поліцейського заходу – поліцейське піклування, де особливим суб'єктом є діти.

Підтримуємо точку зору Зеленського Є.С., що неповнолітні є найбільш уразливими з тих, до кого може застосовуватися поліцейське піклування, адже права і свободи дітей є однією з найбільших соціальних цінностей будь-якої країни світу. На міжнародному рівні кожна країна несе відповідальність за забезпечення необхідного захисту та піклування про благополуччя дитини, враховуючи права та обов'язки її батьків, опікунів чи інших юридично відповідальних осіб [2; с.3].

Згідно ст. 6 Сімейного кодексу України неповнолітньою вважається дитина у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років [3]. Застосування такого превентивного заходу до неповнолітньої особи має певні особливості. Головною відмінністю є те, що поліцейський негайно повинен довести до відома батьків або усиновителів, опікунів, піклувальників, орган опіки чи піклування про місце де перебуває дитина. Застосовуючи поліцейське

підклування щодо неповнолітньої особи, поліцейський повинен так само як і до повнолітньої особи пояснити їй її права. Звичайно ж якщо особа малолітня (наприклад віком до 10 років), їй важко зрозуміти прописані законодавством її права. Тому головним завданням працівника поліції є здійснити усе, щоб права людини не були порушені, забезпечити дотримання прав і свобод неповнолітньої особи. Важливо щоб працівник поліції володів психологічними прийомами у спілкуванні з неповнолітньою особою, зміг зрозуміти її потреби, мав бажання та змогу допомогти у їх задоволенні.

Однак на практиці виникають ускладнення пов'язані з тим, що для неповнолітніх віком до 10 років такі пояснення будуть незрозумілим, тому завданням поліції є спілкування з дітьми за допомогою різних психологічних прийомів для того щоб забезпечити дотримання прав і свобод дитини.

Крім того, працівники поліції мають з'ясувати, чого неповнолітні віком до 16 років перебувають без нагляду, та вжити відповідних заходів до винних (повідомити орган опіки та піклування, про адміністративні чи кримінальні злочини щодо неповнолітніх тощо). Тобто в усіх діях щодо неповнолітніх працівники поліції повинні дбати про їхні інтереси та забезпечувати всі гарантовані законом права та свободи.

Заходи, що вживаються поліцейськими у процесі поліцейського піклування щодо неповнолітніх, включають надання медичної, юридичної, психологічної, побутової та матеріальної допомоги з урахуванням конкретних ситуацій.

У спілкуванні з підлітками працівники поліції повинні використовувати психологічні прийоми, спрямовані на підтримку психіко-емоційного здоров'я неповнолітнього (наприклад, заспокоїти його; створити атмосферу надійності та впевненості в оточенні та власних діях для подолання цих проблем; розмовляти, зрозумілою для дитини мовою), тому що психіка дітей не є стабільною та обставини, в яких опинилася неповнолітня особа, можуть спонукати до виникнення психологічних травм різної тяжкості. Під час здійснення заходів поліцейського піклування щодо неповнолітніх дуже важливо демонструвати ініціативу у вирішенні різного роду питань в міру можливості поліцейського (наприклад, за необхідності надати одяг, їжу, лікарські засоби тощо) [4].

Працівники поліції обов'язково повинні звернути увагу на те, чи є у дитини тілесні ушкодження (синці, гематоми, рани, забиття, шрами, набряки, переломи, вивихи тощо).

Мінка Т.П., Миронюк Р.В., Глуховерий В.А., зазначили, що до неповнолітніх віком до 16 років, які потребують поліцейського піклування, слід віднести такі категорії дітей:

- 1) діти-сироти (діти, батьки яких померли);
- 2) діти, позбавлені батьківського піклування (діти батьки, яких позбавленні батьківських прав, визнані безвісно зниклими або неіснуючими, оголошенні померлими, відбувають покарання у в'язниці або тримання під

вартою під час слідства, які знаходяться у розшуку, а також діти, які покинуті, діти, батьки яких невідомі та діти, які є безпритульними);

3) діти-інваліди (діти, функції організму, яких обмежені через хворобу, травму або вроджені вади психічного чи фізичного розвитку, що призводять до тривалих порушень життєдіяльності та потребують додаткової соціальної допомоги та захисту);

4) діти-біженці (діти, які не є громадянами України, через обґрунтований страх бути переслідуваними за расою, вірою, національністю, громадянством, належністю до певної соціальної групи чи політичними переконаннями, не можуть бути у своїй країні. Діти, які потребують додаткового захисту відповідно до конвенції про статус біженців 1951 р.);

5) діти, які потребують тимчасового захисту (діти-іноземці, особи без громадянства, які проживають на території країни, яка має спільні кордони з Україною та, які змушені шукати захисту в Україні внаслідок зовнішньої агресії, окупації, війни, стихійного чи техногенного лиха);

б) дітей, які потребують тимчасового захисту (діти, які є іноземцями та особами без громадянства, які постійно проживають на території країни, що має спільний кордон з Україною, які масово вимушені шукати захисту [5, с. 145-146].

Однак, Закон України «Про Національну поліцію України» не визначає конкретний статус дитини відносно якої встановлюється поліцейське піклування. Згідно ст.41 ч. 1 п.1 «поліцейське піклування може здійснюватися щодо неповнолітньої особи віком до 16 років, яка залишилася без догляду» [6].

Зовнішніми ознаками дитини, що є без догляду, може виступати її складний психічний та емоційний стани, пов'язані віком дитини, відсутністю батьків чи інших дорослих осіб, які опікуються дитиною. Ці ознаки можуть свідчити про події, коли дитина знаходиться у скрутних життєвих обставинах, знаходиться без опіки чи є безпритульною тощо.

Алгоритм дій працівника поліції, який знайшов без догляду дитину:

- встановити вік дитини;- розмовляти з дитиною спокійно і проявляти впевненість; -за потреби надавати домедичну допомогу або викликати швидку допомогу; - чітко і зрозуміло пояснити дитині причину застосування поліцейського піклування; - роз'яснити дитині її права; - дізнайтеся чи перебуває неповнолітня особа на профілактичних обліках в поліції; - негайно повідомити батьків дитини, опікунів, піклувальників або органи опіки про місце знаходження неповнолітнього; - опитати дитину про події.

Під час проведення опитування працівник поліції зобов'язаний дотримуватись вимог, які передбачені статтею 33 Закону, а саме:

1) проведення опитування неповнолітніх допускається тільки за участю батьків (одного з них), іншого законного представника або педагога; 2) перед проведенням опитування особи поліцейський роз'яснює їй підстави та мету застосування поліцейського піклування, якщо це не перешкодить виконанню поліцією покладених на неї повноважень.

Під час застосування даного заходу працівнику поліції забороняється застосовувати спеціальні засоби до малолітніх осіб, крім випадків вчинення ними групового нападу, що реально загрожує життю і здоров'ю людей, працівників поліції або збройного нападу чи збройного опору.

Аналізуючи законодавство України, зміст матеріалів енциклопедії та різних джерел, можна зробити наступні висновки, щодо поліцейського піклування відносно неповнолітніх віком до 16 років:

- це превентивний захід, тобто захід попередження адміністративних та кримінальних правопорушень, який не передбачає застосування санкцій;

- це різновид поліцейського заходу, тобто захід, що відображає волю держави, посиляючись на повноваження поліції та використовується виключно поліцейськими (суб'єкти цього заходу);

- це сукупність заходів піклування (медичного, правового, психологічного, побутового, матеріального характеру) про неповнолітню особу;

- спеціальний об'єкт - неповнолітні віком до 16 років, які не залишилися без опіки;

- поліцейське піклування відносно неповнолітніх полягає у захисті прав і свобод останніх, тобто всі дії поліції мають відповідати інтересам неповнолітніх;

- наслідком застосування поліцейського піклування щодо неповнолітніх є передача їх батькам або усиновителям, опікунам тощо.

-
1. Про охорону дитинства: Закон України від 26 квітня 2001 року № 30, ст.142. *Верховна Рада України. Законодавство України.* <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text> (дата звернення: 7 квітня 2023 року)
 2. Зеленський Є.С. Поліцейське піклування щодо неповнолітніх осіб: зміст та порядок застосування. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2015. Серія право. Вип. 35. Част. I. Том 2. С. 117-121.
 3. Сімейний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14> (дата звернення: 7 квітня 2023 року)
 4. Поліцейське піклування щодо неповнолітніх осіб: зміст та порядок застосування : http://studcon.org/policey_ske-pikluvannya-shchodo-nerovnovolitnih-osib-zmist-ta-poryadok-zastosuvannya-police-care-minors.
 5. Науково-практичний коментар розділу IV «Повноваження поліції» та розділу V «Поліцейські заходи» Закону України «Про Національну поліцію»; Т. П. Мінка, Р. В. Миронюк, В. А. Глуховець та ін. ; за заг. ред. Т. П. Мінки. Харків: Право, 2016. 178 с.
 6. Про Національну поліцію України: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 7 квітня 2023 року).

Анна Сухарєва,
*доцент кафедри
адміністративної діяльності поліції
Одеського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент*

Олег Воловик,
*курсант 3-го курсу
Херсонського факультету ОДУВС*

ВЗАЄМОДІЯ ПІДРОЗДІЛІВ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ З ОРГАНАМИ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Питання захисту прав дітей стоять на першому місці, як нашої країни так і багатьох закордонних держав світу. Робота державних органів щодо забезпечення прав та свобод дитини в Україні є пріоритетом, адже діти – найбільш незахищена категорія людей, вони залежать від рішень дорослих, непоодинокі випадки, коли вони не можуть самотійно звернутися по допомогу внаслідок порушення їх прав, оскільки не мають навичок та розуміння щодо захисту своїх інтересів, найчастіше діти самотійно переживають душевні та фізичні страждання. Особливо гострою є проблема щодо захисту прав дітей під час воєнного стану.

Особливу роль в захисті прав та інтересів дітей займають працівники Національної поліції України, як представники правоохоронних органів нашої держави, діяльність яких спрямована на запобігання вчиненню правопорушень відносно дітей, а також дітьми, проявам небезпеки відносно них, забезпечення формування безпекового простору та правової свідомості у дитячому середовищі. В системі Національної поліції основним суб'єктом, який виконує повноваження з захисту прав та інтересів у дитячому середовищі є підрозділи ювенальної превенції (надалі ЮП).

Метою роботи виступає дослідження взаємодії підрозділів ювенальної поліції з органами досудового розслідування Національної поліції України з метою ефективного захисту прав дітей.

Нормативно-правовою базою щодо діяльності підрозділів ювенальної превенції та їх взаємодії з органами досудового розслідування Національної поліції України виступають наказ МВС від 19.12.2017 №1044 «Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України», наказ МВС від 20.05.2020 №405 «Про затвердження положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів національної поліції України», наказ МВС від 06.07.2017 № 570 «Про організацію діяльності слідчих підрозділів національної поліції»

України», наказ МВС від 07.07.2017 №575 «Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні».

Так, при виявленні будь-якого кримінального правопорушення за участю дітей відповідна інформація заноситься до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Власне, з цього моменту починається стадія кримінального провадження – досудове розслідування. Зокрема, одним із завдань ювенальної превенції є здійснення у межах компетенції досудового розслідування кримінальних проступків у формі дізнання [2], відповідно однією з основних функцій дізнання виступає організація взаємодії підрозділів дізнання з іншими підрозділами Національної поліції [3].

Вважаємо за необхідне деталізувати взаємодію ЮП з органами досудового розслідування згідно нормативно-правового забезпечення. Так, Наказ МВС від 06.07.2017 № 570 «Про організацію діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України» визначає наступні актуальні положення такої співпраці [4]:

1. виявлення причин і умов, які сприяють учиненню кримінальних правопорушень, і вжиття через відповідні органи заходів щодо їх усунення;
2. забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності слідчих органів Національної поліції;
3. забезпечення відшкодування фізичним і юридичним особам шкоди, заподіяної кримінальними правопорушеннями;
4. здійснення заходів щодо виявлення та документування правопорушень стосовно дітей, у тому числі в результаті військової агресії;
5. здійснюють оперативний виїзд на місце пригоди для документування військових злочинів;
6. вживають заходів згідно КПК України щодо оголошення у розшук безвісти зниклих дітей, в тому числі на окупованих територіях;
7. обмін інформацією з іншими підрозділами Національної поліції та представниками державної влади щодо кримінальних правопорушень скоєних під час військової агресії Російської Федерації відносно дітей, або в їх присутності [4].

Підтримуємо точку зору Кашпур А.С., що взаємодія ювенальних підрозділів та дізнання передбачає регулярний обмін матеріалами про осіб і місця, що становлять оперативний інтерес. У процесі здійснення такої форми взаємодії працівники відділів ювенальної превенції обмінюються матеріалами про осіб, раніше засуджених, не працюючих, неповнолітніх із неблагополучних сімей, осіб, котрі зловживають алкогольними напоями, вживають наркотичні засоби, про місця їх можливої концентрації [6, с.210].

Відповідно до розділу 1.7 Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної

поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні, затвердженої наказом МВС України від 07.07.2017 №575, обов'язки з розкриття кримінальних правопорушень виконують органи досудового розслідування, підрозділи кримінальної поліції, міжрегіональні територіальні органи Національної поліції та їх територіальні (відокремлені) підрозділи. Інші органи та підрозділи поліції забезпечують здійснення заходів, спрямованих на отримання інформації про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, а також події і факти, які можуть сприяти їх розкриттю та досудовому розслідуванню, у межах своєї компетенції. В той же час, наголошується про обмеженість повноважень останніх змістом доручення слідчого, яке містить конкретний перелік слідчих (розшукових) дій чи негласних слідчих (розшукових) дій, які потрібно виконати; інші відомості, необхідні для виконання цих дій, та визначений термін його виконання [1].

Розділ II Інструкції з організації взаємодії передбачає алгоритм дій органів досудового розслідування та інших органів і підрозділів Національної поліції України при надходженні до органу, підрозділу поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення. Зокрема, передбачає дії на місці події слідчого, працівника оперативного підрозділу, інспектора-криміналіста (або техника-криміналіста), дільничного офіцера поліції (або поліцейського патрульної поліції) та кінолога. Проте, слід зазначити, що у випадку вчинення кримінального правопорушення за участю малолітньої або неповнолітньої особи, працівники ювенальної превенції будуть включені до складу групи для подальшої взаємодії підрозділів.

Таким чином, беручи до уваги викладене, можна сформулювати наступні висновки:

1. слідчий (дознавач) є центральною фігурою під час розкриття та розслідування кримінальних проваджень, однак взаємодія з органами ЮП є вкрай важливою, оскільки саме працівники ЮП володіють вміннями та навичками спілкування з неповнолітніми;

2. підрозділи ювенальної превенції виступають провідними у сфері профілактики та запобігання вчинення неповнолітніми та малолітніми особами кримінальних і адміністративних правопорушень, аналізу причин їх вчинення;

3. в процесі взаємодії ювенальної поліції та органів досудового розслідування, перші відповідають за надання актуальної інформації про дітей, звільнених за рішенням суду від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру без поміщення до школи або професійного училища соціальної реабілітації для дітей, які потребують особливих умов виховання, дітей, яким оголошено про підозру в учиненні кримінального правопорушення, дітей, які не досягли 18 років і вчинили домашнє насильство в будь-якій формі [5, с.234];

4. особливо гостро питання ефективної взаємодії стоїть на фоні збройної агресії Російської Федерації, оскільки масове порушення прав дітей

відбувається на окупованих територіях. Захистити права дитини є вкрай неможливе, це пов'язано з тим, що ні дитина, ні її законний представник не мають змоги звернутися до органів державної влади щодо захисту її порушених прав, так як під час окупації жодна гілка державної влади не має можливості виконувати свої повноваження на належному правовому рівні.

1. Інструкція з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні: Наказ МВС від 07.07.2017 №575. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17#Text>.

2. Про затвердження інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції національної поліції України: Наказ МВС від 19.12.2017 №1044. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0686-18#n118>.

3. Про затвердження положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів національної поліції України: Наказ МВС від 20.05.2020 №405 від <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0491-20#Text>.

4. Про організацію діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України. Наказ МВС від 06.07.2017 № 570 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0918-17#Text>

5. Заворіна О.П., Особливості взаємодії органів досудового розслідування з оперативними підрозділами Національної поліції в кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх, Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ, випуск №2, Львів, 2020, с. 228-338.

6. Кашпур А.С., Організаційно-тактичні засади взаємодії дізнавача у процесі розслідування кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми, Нове українське право, випуск №6, Київ, 2021, с.207-213.

Анна Сухарєва

*к.ю.н., доцент, доцент кафедри
адміністративної діяльності поліції
Одеського державного
університету внутрішніх справ*

Юлія Шелегон

*курсант 2-го курсу
Одеського державного
університету внутрішніх справ*

ПЕРВИННА ПРОФІЛАКТИКА СЕРЕД НЕПОВНОЛІТНІХ

Первинна профілактика серед неповнолітніх - це система заходів та дій, спрямованих на запобігання виникненню проблем у поведінці та здоров'ї дітей та підлітків. Її основною метою є формування здорового способу життя, профілактика наркоманії, алкоголізму, тютюнопаління, захист від насильства та булінгу, розвиток позитивної соціальної адаптації та попередження

девіантної поведінки серед молодого покоління, а також створення безпечного та здорового життєвого середовища для них.

Профілактичні заходи спрямовані на формування у дітей позитивних цінностей, соціальних навичок та навичок поведінки, що забезпечують їхню безпеку та здоров'я. Зокрема, такі заходи допомагають збільшити рівень самооцінки, розвивати емоційну стабільність та соціальну адаптацію дітей та підлітків, зменшити ризик розвитку шкідливих звичок (наприклад, куріння, алкогольного споживання, вживання наркотиків) та відсутності відчуття власної безпеки [1; с. 67].

Крім того, метою первинної профілактики є залучення дітей та підлітків до позитивних соціальних процесів, таких як спорт, культурні заходи, волонтерська діяльність тощо. Це сприяє розвитку в них соціальних навичок та почуття громадянської свідомості. Отже, мета первинної профілактики серед неповнолітніх полягає у забезпеченні безпеки та здоров'я дітей та підлітків, зменшенні ризику протиправної поведінки серед них та залученні їх до позитивних соціальних процесів.

Серед вчених, які в тій чи іншій мірі досліджували питання первинної профілактики серед неповнолітніх необхідно відзначити таких як: Андрєєнкова В.Л., Дубровська Є.В., Зеленський Є.С., Журавель Т.В., Ковальова О.В., Сухарева А.О., Цюман Т.П. та ін. Однак, наведені дослідження або частково розкривають проблеми та первинної профілактики серед дітей або не враховують положення оновленого законодавства у цій сфері.

Важливою складовою первинної профілактики є робота з різними категоріями дітей та підлітків, які мають різні ризики, зокрема:

1. дітей та підлітків з соціально-економічно вразливих сімей;
2. дітей та підлітків з проблемами в поведінці (агресивність, булінг, злочинність тощо);
3. дітей та підлітків, які мають проблеми зі здоров'ям (наркоманія, алкоголізм, тютюнопаління тощо);
4. дітей та підлітків з особливими потребами та дітей з інвалідністю [3; с.165].

Профілактичні заходи проводяться на різних рівнях: на рівні сім'ї, школи, громади та держави. Наприклад, в сім'ї важливо створити сприятливе середовище для розвитку дитини, підтримувати її інтереси та брати активну участь в її житті [7; с.118]. У школі можуть бути проведені тренінги, заняття з психологом, інформаційні кампанії з профілактики наркоманії, алкоголізму, тютюнопаління та інших шкідливих звичок [2; с.134]. У громаді можуть діяти клуби інтересів, спортивні секції, гуртки, які допоможуть залучити дітей та підлітків до активного та корисного дозвілля. У державі проводяться законодавчі заходи, спрямовані на захист дітей та підлітків від насильства, здійснюється контроль за рекламою, яка може сприяти наркоманії, алкоголізму та тютюнопалінню [8; с.204].

Важливо також зазначити, що первинна профілактика серед неповнолітніх повинна бути комплексною та мультисекторною, тобто включати різні галузі життєдіяльності, які мають вплив на здоров'я та поведінку дітей та підлітків [5; с.230]. Наприклад, такі сектори як охорона здоров'я, освіта, соціальний захист, культура, спорт та інші повинні співпрацювати між собою та об'єднувати зусилля для досягнення спільної мети - формування здорового та гармонійного розвитку дітей та підлітків [6; с.243].

Суб'єктами, які здійснюють первинну профілактику серед неповнолітніх, можуть бути різні установи та організації, зокрема:

1. державні органи, зокрема поліція, яка забезпечує захист громадського порядку та боротьбу зі злочинністю серед неповнолітніх;
2. освітні заклади, які проводять виховну та просвітницьку роботу серед учнів;
3. медичні установи, які здійснюють профілактику шкідливих звичок та забезпечують фізичне та психічне здоров'я дітей та підлітків;
4. молодіжні організації, спрямовані на соціалізацію та виховання молоді.

Поліцейські можуть проводити просвітницькі бесіди у школах та інших навчальних закладах з метою попередження випадків булінгу, наркоманії, роз'яснення неповнолітнім наслідки вчинення правопорушень, види юридичної відповідальності останніх а також формувати знання щодо правової культури серед неповнолітніх.

Освітні заклади, зокрема школи, в обов'язковому порядку здійснюють первинну профілактику серед неповнолітніх. Це проявляється у проведенні занять з основ здорового способу життя, психологічних тренінгів, лекцій з превенції наркоманії та шкідливих звичок. В свою чергу, медичні установи здійснюють первинну профілактику серед неповнолітніх шляхом проведення медичних оглядів та консультацій з питань здоров'я, виявлення та корекції захворювань та девіантної поведінки [4; с.115]. Молодіжні організації забезпечують первинну профілактику серед неповнолітніх шляхом проведення різноманітних заходів та застосування виховних методів.

Працівники поліції відіграють важливу роль у проведенні первинної профілактики серед неповнолітніх. Оскільки поліція має безпосередній доступ до дітей та підлітків через школи, молодіжні клуби та інші соціальні установи, вони можуть виявляти ризикові ситуації та запобігати виникненню проблем поведінки. Важливо забезпечити надійний захист прав та інтересів дітей та підлітків, в тому числі від дії насильства, злочинів проти статевої недоторканності та експлуатації. Поліція повинна забезпечувати повагу до прав дітей та підлітків та дотримуватись принципів недискримінації, діяти у відповідності до міжнародних та національних законодавчих актів у галузі захисту прав дітей [10; с.113].

Позитивною практикою проведення первинної профілактики у дитячому

середовищі є співпраця поліцейських з іншими соціальними установами, такими як школи, медичні заклади та громадські організації, для проведення комплексної роботи з профілактики серед неповнолітніх. Таке партнерство дозволяє об'єднати зусилля різних фахівців та ресурсів з метою досягнення спільної мети - забезпечення здоров'я та безпеки дітей та підлітків [9; с.123].

На нашу думку, поліція повинна періодично проводити превентивні заходи серед неповнолітніх, які перебувають у складних життєвих обставинах, під опікою держави, діти з багатодітних сімей, діти з інвалідністю та інші. В рамках таких заходів можна залучати до індивідуальних консультацій соціальних працівників, психологів та інших фахівців, які можуть надавати допомогу у вирішенні проблем, з якими зіткнулися діти.

З урахуванням вищезазначеного пропонуємо науковій спільноті наступні висновки:

1. первинна профілактика – це комплекс заходів, що мають інформаційно-роз'яснювальний, просвітницький характер;
2. мета – підвищення обізнаності з певних питань, формування цінності здоров'я та відповідних якостей особистості, а також навичок, що допоможуть їй відмовитися від певних стандартів поведінки та негативних звичок;
3. первинна профілактика серед неповнолітніх є особливим, пріоритетним, актуальним напрямком діяльності підрозділів Національної поліції;
4. заходи первинної профілактики можуть проводитись на базі загальноосвітніх навчальних закладів, громадських організацій, які працюють з дітьми та учнівською молоддю, соціальних служб тощо.

-
1. Топчий І. О., Сідлецька О. В. Превентивна робота з молоддю: навчально-методичний посібник. - К.: Видавничий дім "Слово", 2016. - 127 с.
 2. Баскакова Н. В. Психологічна допомога дітям в умовах соціального ризику: навчальний посібник. - К.: Либідь, 2012. - 148 с.
 3. Сорокіна О. В., Кобець А. А. Профілактика в умовах ризику: навчальний посібник. - К.: АртЕк, 2014. - 203 с.
 4. Громова О. І. Психологічні аспекти профілактики девіантної поведінки неповнолітніх. - К.: Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. –165 с.
 5. Кілочницька І. В. Профілактика правопорушень серед дітей та підлітків: навчальний посібник. - К.: Видавництво "Атіка", 2019. - 278с.
 6. Дубасенюк О. В., Сірополко В. В. Профілактика правопорушень серед неповнолітніх: теорія та практика: навчальний посібник. - К.: Видавничий дім "Ін Юре", 2020. - 318с.
 7. Карпенко О. В. Профілактика правопорушень серед неповнолітніх у системі соціального захисту: навчальний посібник. - К.: Національний центр соціально-психологічної реабілітації дітей та молоді, 2018. - 182 с.
 8. Слободяник О.О. Організаційно-педагогічні умови профілактики соціально негативної поведінки неповнолітніх: монографія. - К.: Видавничий дім "Ін Юре", 2017. - 254 с.
 9. Федотова Н. В., Литвиненко Т. В. Профілактика правопорушень серед неповнолітніх: навчальний посібник. - К.: Видавничий дім "Альтернативи", 2019.- 345 с.
 10. Шарабун О. В. Профілактика правопорушень серед неповнолітніх у системі правоохоронних органів: монографія. - К.: Видавництво НАУ, 2017. - 156 с.

Марина Титаренко,
*викладач кафедри адміністративного
та господарського права Запорізького
національного університету*

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Специфічні особливості комунікації правоохоронців, передбачають спілкування з різними категоріями громадян, з правопорушниками, злочинцями, потерпілими, свідками, це є невід'ємною складовою їх професійної діяльності. Тому їх вміння та навички діяти у складних службово-професійних ситуаціях, в тому числі непередбачуваних умовах, які часто бувають пов'язані з необхідністю правильної та ефективної комунікації, пришвидшеного прийняття рішень, орієнтації в складних, незвичних ситуаціях, затриманням правопорушників і злочинців, збереженням життя людей та власного життя.

Кожен працівник правоохоронних органів наділений певними індивідуальними психологічними особливостями, через це процеси адаптації до складних умов праці й застосування отриманих знань на практиці потребують значних різноманітних зусиль, фахівцям-правоохоронцям потрібно, як засвоїти та дотримуватися певних правових алгоритмів професійної діяльності, так і сформуванню особисту психологічну готовність до неї.

Зважаючи на особливості професійної діяльності правоохоронця, постає нагальне питання про підвищення вимог до професійно-психологічних навичок особистості. Якісна підготовка яких, впливає на рівень психологічної готовності фахівця дозволяє максимально продуктивно та ефективно вирішувати велику кількість стандартних та позаштатних ситуацій при виконанні своїх професійних обов'язків.

Через це актуальність розвитку професійно-психологічних компетенцій, формування професійно-орієнтованих установок, цінностей в комунікації працівників правоохоронних органів набуває особливої уваги у сучасному суспільстві, через військову агресію, порушення звичних ритмів життя, втрати впевненості та стабільності в соціумі.

Культура комунікації є дуже важливою для будь-якої людини, особливо правоохоронця. Потрібно звернути увагу, що говорячи про комунікативну культуру, потрібно мати на увазі не лише дотримання мовленнєвих норм, логічність та доцільність формулювання думки, лексичне багатство, а й те що, не менш важливу роль у спілкуванні, професійному зростанні, формуванні позитивного іміджу відіграють невербальні засоби комунікації.

Надзвичайна складність і напруженість професійної діяльності

правоохоронців зумовлює високі вимоги до професійної комунікації кожного працівника. Професійна діяльність правоохоронців відноситься до соціономічних професій типу «людина-людина» («людина-група» і «людина-суспільство»), оскільки дуже тісно пов'язана з постійною взаємодією з людьми, оцінкою їхніх вчинків згідно закону.

Особливостями професійної діяльності правоохоронця, в аспекті комунікативних та психологічних здібностей є:

1) чітка нормативність та правова регламентація професійної поведінки та прийняття рішень. Вся діяльність працівників правоохоронних органів є чітко регламентованою законом. Порушення закону, невиконання своїх посадових обов'язків є неприпустимими і веде до притягнення до відповідальності;

2) імперативний, владний, характер професійних повноважень посадових осіб. Це положення формує необхідність неухильного, ефективного і якісного виконання правових приписів, формує спрямованість особистості, до правомірної поведінки. Саме потреба в дотриманні моральних, правових норм є основною, соціально значимою якістю особистості, що формує її правосвідомість. А все це в сукупності складає високий рівень соціалізації особистості, відповідальність правоохоронців перед суспільством;

3) екстремальний характер правоохоронної діяльності. Професійна діяльність правоохоронців, багато в чому має дуже напружений характер, зумовлений виконанням складної, одноманітної роботи в умовах дефіциту інформації, часу, активного опору з боку зацікавлених осіб, небажанням вступати в контакт, ігноруванням ними правових норм;

4) процесуальна самостійність, персональна (для багатьох – підвищена) відповідальність працівників (Євдокімова, 2018).

Так, О. М. Пасько пропонує свою систему професійно-важливих якостей професіонала, яка складається з: 1) інтелектуальних якостей, що характеризуються швидким сприйняттям інформації; логічним, стратегічним та абстрактним мисленням; професійною пам'яттю, яка відзначається високим ступенем організованості та гостротою запам'ятовування; орфографічною культурою письма; навичками швидкого перекладу усної мови у письмову; аналітичними здібностями інтелекту при сприйнятті інформації, висуванні гіпотез, версій; 2) моральних якостей, що засвідчують правову культуру правоохоронця, етику професійної поведінки, тактовність, доброзичливість. Моральні якості працівника взаємопов'язані із спрямованістю особистості через високорозвинену правосвідомість, що включає в себе розуміння та дотримання усіх принципів права, усвідомлення почуття законності у здійсненні правоохоронної діяльності; 3) вольових якостей, які полягають в енергійності, сміливості, цілеспрямованості, наполегливості, принциповості, самостійності, ініціативності, рішучості та посидючості; 4) психофізіологічних якостей (емоційна врівноваженість; психічна витриманість; вміння працювати в екстремальних умовах та стресових

ситуаціях). Психофізіологічні якості індивіда зумовлені природними задатками та впливають на успішність формування професійно-важливих якостей (швидкість сенсомоторних реакцій, зорово-рухової координації, екстра-інтроверсія, енергетизм, типологічні якості нервової системи та ін.).

Отже, ефективне вирішення професійних завдань у процесі виконання службової діяльності працівниками правоохоронних органів потребує наявності у них психологічних знань, вмінь та навичок, а також розвинених професійно важливих комунікативних компетентностей, тобто вміння грамотно та ефективно спілкуватися, насамперед, з об'єктом службової діяльності, з громадянами, з колегами.

Для правоохоронців комунікація є основним інструментом під час виконання ними професійних завдань, а також виступає основним засобом реалізації всіх інших сторін правоохоронної діяльності. 63% професійних ситуацій працівників правоохоронних органів – це ситуації, пов'язані із комунікативними процесами.

Саме тому правоохоронцям необхідно знати не лише загальні закономірності спілкування, а й специфічні особливості у конкретних умовах службової діяльності, пов'язаної з правоохоронною функцією, конкретні психотехнології і психотехніки спілкування, тобто бути комунікативно компетентними.

1. Воронкова В.Г., Беліченко А.Г., Мельник В.В. Етика ділового спілкування: навч. посіб. Львів: Магнолія, 2017. 312 с.

2. Литвин В. В. Формування та розвиток професійної компетентності патрульного поліцейського. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2018. № 1(106). С. 277–287.

3. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>

4. Психологія у професійній діяльності поліції : навч. посіб. / О. О. Євдокімова, І. В. Жданова, Д. В. Швець та ін. за ред. В. В. Сокурєнка. Харків, 2018. 426 с.

5. Холод О. М. Комунікаційні технології : підручник. Київ: КиМУ, 2012. 263 с.

Денис Харченко,
*здобувач вищої освіти II курсу
факультету підготовки фахівців
підрозділів кримінальної поліції*
Маргарита Максимова,
*викладач кафедри адміністративного
права, процесу та Адміністративні
діяльності Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ*

ДОТРИМАННЯ ОРГАНАМИ ТА ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ПРАВА ЛЮДИНИ НА ЗАХИСТ

Органи та підрозділи Національної поліції повинні дотримуватися прав людини на захист у своїй роботі. Поліцейські повинні розуміти, що їхня робота здебільшого пов'язана з охороною прав та свобод людини, і вони повинні діяти з повагою та розумінням до прав людини у всіх своїх діях та рішеннях. Національна поліція має бути добре навченою в галузі прав людини та міжнародних стандартів прав людини, а також мати ефективні механізми внутрішнього контролю та відповідальності за порушення прав людини. Воно включає забезпечення дотримання прав людини при здійсненні оперативно-розшукових заходів, затриманні та утриманні під вартою осіб, контролі за додержанням правил поведінки поліцейських під час виконання своїх службових обов'язків [с. 13-15].

Наприклад, при затриманні особи поліцейські повинні діяти відповідно до закону та забезпечувати безпеку затриманої особи, уникати надмірної сили та жорстокого поводження з нею. Також, особа, яка затримана поліцією, має право на захист своїх прав та інтересів, зокрема, право на звернення до адвоката. Крім того, поліція повинна дотримуватися принципів прозорості та відкритості в своїй діяльності, регулярно інформувати громадськість про свою роботу, зокрема, про результати проведення розслідувань та заходів, що були прийняті для забезпечення захисту прав людини. У разі порушення прав людини поліцією, особа має право на захист та відшкодування завданих шкідливих наслідків. Зокрема, такі порушення можуть включати незаконне затримання, використання надмірної сили під час затримання, жорстоке поводження з особою, порушення процесуальних гарантій, тощо [с. 249-252].

Особа, яка вважає, що її права були порушені поліцією, може звернутися до суду або інших компетентних органів захисту прав людини. Наприклад, до органу внутрішньої служби поліції або до органу прокуратури. Також можна звернутися до уповноваженого органу з прав людини, якщо він є в к У разі задоволення скарги на порушення прав людини, суд або інший компетентний

орган може призначити відшкодування завданих шкідливих наслідків. Це може включати компенсацію матеріальної та моральної шкоди, яка була завдана особі, а також понесених витрат на її захист [с. 73-78].

Одже, отримання доступу до справедливого та ефективного правосуддя, захист від насильства та дискримінації, свобода вираження та збирання інформації - це лише кілька прав людини, які мають бути захищені та забезпечені Національною поліцією. Тому, дотримання прав людини має бути ключовою складовою для органів та підрозділів Національної поліції, які мають робити все можливе, щоб захистити та забезпечити права людини відповідно до закону та міжнародних стандартів. Дотримання прав людини є важливою вимогою для належного функціонування правопорядку та демократичної держави.

1. Швець Д. В. Захист прав і свобод людини та громадянина - пріоритет діяльності національної поліції України. 2017. С. 13-15.
2. Циганко А. А. Захист прав і свобод людини і громадянина органами Національної поліції як елемент Національної безпеки. 2019. С. 249-252.
3. Кононець В. П., Циб І. С. Національна поліція, як основний суб'єкт забезпечення охорони прав і свобод людини. 2016. С. 73-78.

Сергій Хвостовцев,
*ад'юнкт кафедри адміністративного
права, процесу та адміністративної
діяльності Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ,*

ПРЕВЕНТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДРОЗДІЛІВ ПОЛІЦІЇ У СФЕРІ КОНТРОЛЮ ЗА ЦИВІЛЬНОЮ ВОГНЕПАЛЬНОЮ ЗБРОЄЮ

Сучасні умови розвитку нашої держави як правової та демократичної держави потребують нових підходів до організації діяльності органів публічного управління у напрямку ефективності забезпечення прав і свобод громадян в цілому. Певні зміни, що відбуваються в Україні, загострили соціально-економічні проблеми, які самі по собі спричинили зростання рівня злочинності. За таких умов постає питання про вжиття рішучих заходів, які безпосередньо спрямовані на врегулювання обігу зброї та спеціальних засобів, що визначається досить актуальним на сучасному етапі розвитку нашої незалежної держави. До вищевикладеного слід додати, що контроль за обігом вогнепальної зброї визначається одним із пріоритетних напрямів діяльності підрозділів Національної поліції, які безпосередньо виконують законодавчо-визначені функції у сфері дозвільної системи.

Під дозвільною системою в широкому розумінні, на думку Д.С.

Денисюка, необхідно розглядати засновану на відповідних нормах або правилах сукупність правових відносин, які складаються з приводу здійснення державними органами, фізичними та юридичними особами, діяльності пов'язаної із об'єктами, які становлять потенційну небезпеку для громадської безпеки, людей, їх життя та здоров'я [1, с. 139]. Дане визначення є досить загальним, адже розкриває поняття дозвільної системи взагалі, тому більш доцільним є розглянути її сутність саме у сфері контролю обігу зброї.

Зауважимо, що визначаючи компетенцію поліції у сфері дозвільної системи, у нормах Закону України «Про Національну поліцію» чітко встановлено, що поліція відповідно до покладених на неї завдань здійснює контроль за дотриманням фізичними та юридичними особами спеціальних правил та порядку зберігання та використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин та матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ [2]. Крім того, даний нормативно-правовий акт закріплює і певний порядок та превентивну діяльність у сфері контролю вогнепальної зброї уповноваженими та це працівниками поліції.

Також, згідно законодавства України власне вогнепальна зброя визначається об'єктом, на який накладаються обмеження у цивільному обігу, що вимагає особливого контролю з боку держави в особі правоохоронних органів, зокрема Національної поліції України. У свою чергу, дозвіл на придбання та перевезення такого виду зброї та боєприпасів до неї вправі отримати виключно міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, підприємства, установи, суб'єкти господарювання та фізичні особи, які обіймають посади в органі публічної влади та здійснюють особливі службові повноваження, відповідно до чинного законодавства. Решта осіб такий дозвіл одержати не вправі, адже вогнепальна зброя в Україні для придбання, володіння та користування не є загальнодоступною [3, с. 7].

До того ж, до функцій та повноважень поліції входить огляд зброї, спеціальні засоби, боєприпаси, що знаходяться у фізичних та юридичних осіб, інші предмети, матеріали та речовини, щодо зберігання та використання яких визначено спеціальні правила чи порядок та на які поширюється дозвільна система, з метою перевірки дотримання правил поведінки з ними та правил їх використання.

В підтвердження вищезазначеного, С.В. Діденко у своєму науковому дослідженні доводить той факт, що дозвільна система у сфері обігу зброї має насамперед превентивну мету – не допустити випадкового або навмисного застосування зброї сторонніми особами, запобігання сторонніми особами, запобігання посягань на життя і здоров'я людей, забезпечення громадського порядку, захисту права власності, публічного інтересу держави й суспільства в цілому шляхом урегулювання питань видання, анулювання, переоформлення різноманітних дозволів і ліцензій у цій сфері; установлення переліку повноважень суб'єктів публічної адміністрації щодо видання,

анулювання, переоформлення різноманітних дозволів у цій сфері; попередження незаконного обігу зброї; установлення порядку поводження зі зброєю, зокрема її зберігання, обліку і носіння; регламентації порядку дій при раптовій її втраті; превенції безпідставного її застосування, попередження посягання з її застосуванням; установлення та застосування адміністративної відповідальності за порушення дозвільних правил і створення умов для притягнення до кримінальної відповідальності осіб, які скоїли в цій сфері кримінальні правопорушення [4, с. 122].

Завдання дозвільних підрозділів суттєво не змінилися і з початком повномасштабного вторгнення. Так у зв'язку із вторгненням окупаційних військ країни-агресора на територію нашої незалежної держави, було прийнято рішення про ухвалення деяких нормативно-правових актів, які містять в своєму змісті зміни та доповнення до чинного законодавства України. Дані зміни торкнулися і категорій осіб, які мають право застосовувати вогнепальну зброю, зокрема, маються на увазі цивільні особи. Так, було прийнято Закон України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» №2114-IX [6].

Крім того, виходячи із змісту вказаного Закону, зауважимо, що рішення про застосування зброї під час участі у відсічі та стримуванні збройної агресії проти України у період воєнного стану приймається цивільними особами з безпосереднім урахуванням обстановки у взаємодії з відповідним командиром з'єднання, військової частини та підрозділу Збройних Сил або ж самостійно приймати таке рішення у випадках, які передбачаються чинним законодавством.

Також, даний нормативно-правовий акт закріплює норми, які полягають у тому, що цивільні особи не несуть відповідальності за застосування вогнепальної зброї проти осіб, які здійснюють збройну агресію проти України. Але ж, цивільні особи несуть кримінальну відповідальність, у випадку, коли не здали отриману ними вогнепальну зброю та невикористані боєприпаси до неї до правоохоронних органів (поліції) не пізніше ніж за 10 днів після припинення чи скасування дії воєнного стану в нашій державі [7]. У випадку порушення вищевикладеного обов'язку, цивільна особа підлягає кримінальній відповідальності за статтею 262 КК України.

Тобто, можливим зробити висновок, що превентивна робота поліції у сфері контролю вогнепальної зброї являє собою певну систему, яка сама по собі врегульована нормами чинного законодавства України та спрямована на забезпечення контролю за обігом певних об'єктів дозвільної системи, застосуванням відповідних превентивних заходів впливу на порушників правил дозвільної системи. Зазначимо, що головним завданням поліції в сфері дозвільної системи, враховуючи сучасні зміни в законодавстві, є нагляд за законністю зберігання та застосування (в окремих випадках) зброї цивільними особами.

1. Денисюк Д.С. Щодо визначення поняття дозвільної діяльності ДАІ МВС України. Форум права, 2009. №1. С. 138-141.
2. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 року №580-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення 26.03.2023)
3. Фоменко А.Є. Питання адміністративних послуг Національної поліції з видачі дозволів на придбання і перевезення вогнепальної зброї. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, 2019. №2. С. 6-14.
4. Діденко С.В. Адміністративно-правове забезпечення обігу та застосування зброї в Україні: дис. ... доктора юрид. наук: 12.00.07. К., 2016. 443 с.
5. Шумейко Т.А. Загальні та особливі ознаки дозвільних процедур реалізації державної політики у сфері обігу зброї в Україні. Юридична наука, 2020. №6 (108). С. 155-163.
6. Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України: Закон України від 03.03.2022 року №2114-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2114-20#Text> (дата звернення 04.04.2023)

Максим Христюк,
*здобувач вищої освіти I курсу
ННІ права та підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції*

Каріна Пісоцька,
*доцент кафедри адміністративного
права, процесу та адміністративної
діяльності Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ,
доктор філософії в галузі права*

РОЛЬ ПРОФІЛАКТИЧНОЇ РОБОТИ В ПОЛІЦЕЙСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Становлення України як демократичної, соціальної, правової держави значною мірою залежить від стабільності суспільних відносин, захищеності прав, свобод і інтересів людини та вимагає ефективної роботи правоохоронних органів, в тому числі і органів Національної поліції [1; с.7].

Профілактична робота в поліцейській діяльності відіграє важливу роль у забезпеченні безпеки громади. Її мета полягає у запобіганні злочинності, порушенням громадського порядку і небезпекам для суспільства. Профілактика передбачає активні заходи, спрямовані на запобігання вчиненню злочинів шляхом виявлення та аналізу потенційних загроз та прийняття належних заходів.

Один з основних принципів профілактичної роботи полягає у

запобіганні злочинам та порушенням шляхом передбачення потенційних проблем. Замість реагування на злочини після вчинення, поліцейські зосереджуються на передбаченні та запобіганні їх вчиненню. Це досягається шляхом патрулювання в районах з підвищеною злочинністю, встановлення пунктів контролю, проведення профілактичних бесід з молоддю та надання консультацій та інформації щодо безпеки.

Профілактика правопорушень неможлива без застосування адміністративної відповідальності й покарання. Інститут примусу невід'ємний від права і являє собою систему матеріально-правових і процесуальних норм, що регулюють суспільні відносини, пов'язані із застосуванням уповноваженими на те органами й особами примусових заходів фізичного, психічного та іншого характеру впливу на суб'єктів з метою забезпечення їх належної поведінки [2; с. 74].

Поліція визнає важливість співпраці з громадою для ефективної профілактичної роботи. Вона встановлює тісний зв'язок з громадою, навчає її та надає підтримку в розумінні та виконанні законів. Поліцейські організують зустрічі, громадські заходи, спільні проекти та просвітницькі кампанії з метою залучення громади до забезпечення громадської безпеки. Це допомагає побудувати довіру та сприяє попередженню злочинності.

Також важливе проведення індивідуально-профілактичної роботи за місцем проживання осіб, звільнених з місць позбавлення волі покладається на працівників поліції. До цієї роботи можуть залучатися представники органів державної влади, місцевого самоврядування, а також об'єднання громадян, релігійні та благодійні організації [3; с.15].

У процесі профілактичної роботи поліція використовує методи аналізу даних та оцінки ризиків для визначення потенційних загроз та ризиків для громади. Аналізуючи статистику злочинності, розуміючи її тенденції та причини, поліцейські можуть виявити пріоритетні напрямки профілактичної діяльності та ефективно розподілити ресурси. Враховуючи інформацію про злочинні угруповання, поліція може спрямовувати свої зусилля на запобігання їх діяльності.

Поліцейські виконують важливу роль у навчанні та освіті громади з питань безпеки та злочинності. Вони проводять тренінги, семінари та інформаційні кампанії, щоб збільшити обізнаність населення про безпекові проблеми та небезпеки. Це допомагає громаді стати свідомою та відповідальною стосовно своєї безпеки, а також сприяє попередженню вчинення злочинів.

Роль профілактичної роботи в поліцейській діяльності надзвичайно важлива для забезпечення безпеки громади. Превентивність, співпраця з громадою, аналіз та оцінка ризиків, а також освіта та навчання є основними принципами, які лежать в основі ефективної профілактичної роботи. Запобігання злочинам та порушенням шляхом активної превентивної діяльності та спільної роботи з громадою сприяє створенню безпечного та гармонійного суспільства.

1. Організація роботи підрозділів превентивної діяльності Національної поліції: навчальний посібник / Кудря В.О., Лабунь А.В., Радзівон С.М., Феценко Л.О. та ін. / за ред. Кулікова В.А. – К.: «Освіта України», 2017. – 246 с. URL: <https://nni3.naiu.kiev.ua/files/kafedry/ogp/PosibnikORPPDNP.pdf>
2. Поняття та система заходів профілактики правопорушень у сфері пасажирських та вантажних перевезень В. М. Бабакін // Право і Безпека. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Pib_2010_1_17
3. Лекції Львівського державного університету внутрішніх справ з теми 2. Загальна та індивідуальна профілактика діяльності поліції превентивної діяльності. URL: <https://odUvs.edu.ua/wp-content/uploads/2016/09/2-3.pdf>.

Дарина Цуркань,
*головний фахівець відділу зв'язків із
засобами масової інформації
та роботи з громадськістю
ГУ ДСНС України
у Дніпропетровській області*

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ ГРОМАД МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

На сучасному етапі розвитку суспільних відносин концепція взаємодії поліції з громадами (Community Policing) набуває особливого значення, виходячи зі значущості завдань, покладених як на органи поліції, так і на органи місцевого самоврядування, а також необхідності забезпечення своєчасності, оперативності та ефективності їх реалізації, нагальності врахування інтересів і потреб громад, що в підсумку уможливить досягнення високого рівня якості й безпеки життя громади. У той же час чинне адміністративно-правове законодавство декларативно регламентує існування взаємодії територіальних органів Національної поліції України з органами місцевого самоврядування, аспекти загального характеру, не закріплюючи при цьому розуміння її сутності, форми, методи, процедури тощо [5].

Місцеве самоврядування є також важливою складовою діяльності поліції, яка забезпечує активну участь у здійсненні управління на місцевому рівні. Конституційні засади місцевого самоврядування відіграють ключову роль у забезпеченні його ефективності, демократичності та стабільності.

Конституційні норми та законодавчі акти утворюють основні права та обов'язки місцевого самоврядування. Вони визначають правовий статус

органів місцевого самоврядування, процедуру формування та призначення представників, а також механізми взаємодії з центральною владою [3].

Місцеве самоврядування є формою організації та управління на місцевому рівні, де громади та їх представники мають право самостійно вирішувати питання, що стосуються їх території, розвитку, громадського благополуччя та забезпечення потреб громадян. Місцеве самоврядування здійснюється через обрані місцеві органи влади, які мають компетенцію приймати рішення та здійснювати управлінські функції на підставі закону [1].

Конституційні засади місцевого самоврядування сприяють принципу демократії та громадської участі шляхом забезпечення можливості громадян брати активну участь у прийнятті рішень, пов'язаних з поліцейською діяльністю на місцевому рівні. Це охоплює залучення громадських організацій, ініціативних груп та мешканців до розробки поліцейських програм, контролю за діяльністю поліції та спільної роботи з правоохоронними органами для забезпечення ефективності та відповідності поліцейських послуг потребам та інтересам місцевої громади.

Головна ідея місцевого самоврядування полягає у тому, що рішення, що стосуються конкретної території та її мешканців, приймаються саме цими мешканцями або їхніми обранцями. Місцеве самоврядування сприяє активній участі громадян у прийнятті рішень, розвитку локальної спільноти та формуванню громадської свідомості. Воно також сприяє розподілу влади між центральною владою та місцевими органами, забезпечуючи більш ефективне та гнучке управління на місцевому рівні.

Місцеве самоврядування передбачає, що рішення приймаються на основі консенсусу та демократичних процедур, а громадяни мають можливість впливати на прийняття цих рішень через свою участь у виборах, громадському діалозі та зверненнях до місцевих органів влади. Місцеве самоврядування передбачає також принцип прозорості та відкритості. Громадяни мають право на доступ до інформації про діяльність місцевих органів влади, прийняття рішень та використання місцевих ресурсів. Це сприяє підвищенню довіри громадян до владних структур та створює умови для ефективної контрольної функції громади [1, 2].

Конституційні засади місцевого самоврядування гарантують принцип територіальної відповідальності, згідно з яким місцеві органи влади мають право та обов'язок забезпечувати безпеку та правопорядок на своїй території, сприяють налагодженню ефективної співпраці між поліцією та місцевими органами влади для вирішення проблем безпеки та превенції злочинності, а також сприяють громадській участі у формуванні та контролі діяльності поліції з метою забезпечення гармонійних відносин між правоохоронними органами та громадою.

Конституційні засади місцевого самоврядування поліції включають: принцип субсидіарності, принцип самостійності, принцип демократії, фінансова автономія, організаційна структура, виборність та призначення

органів місцевого самоврядування, гарантії прав та свобод громадян, а також захист та забезпечення прав та свобод громадян на місцевому рівні, включаючи право на участь у вирішенні питань, що стосуються їхнього життя та добробуту.

Конституційні засади місцевого самоврядування визначаються як ключові принципи та гарантії, закріплені в конституційних нормах та законодавчих актах, що забезпечують самостійність, демократію та ефективне управління на місцевому рівні, сприяють громадській участі та представництву, задовольняють потреби та інтереси громади, а також стимулюють розвиток демократичного суспільства та зміцнення правової держави [1].

Конституційні засади місцевого самоврядування сприяють забезпеченню принципу правової держави та реформуванню правоохоронної системи. Вони передбачають незалежність поліції від впливу зовнішніх структур та забезпечують її діяльність у межах закону та захист прав і свобод громадян. Конституційні засади спрямовані на покращення прозорості та відкритості поліцейської роботи, забезпечують механізми взаємодії з громадськістю, контролю за діяльністю поліції та забезпечення відповідальності за можливі зловживання. Це сприяє підвищенню довіри громадян до поліції та зміцненню правової культури в суспільстві.

Також конституційні засади також гарантують принцип рівності та недискримінації у прийнятті рішень на місцевому рівні. Вони забезпечують правову захищеність місцевих органів самоврядування і їхню незалежність від зовнішнього впливу. Конституційні норми та законодавчі акти, що регулюють місцеве самоврядування, містять механізми контролю за діяльністю місцевих органів, забезпечуючи прозорість, відповідальність та ефективність управління.

Крім того, конституційні засади місцевого самоврядування стимулюють розвиток демократичних процесів на місцевому рівні шляхом залучення громадян до участі у вирішенні питань громадського значення. Вони сприяють формуванню громадської свідомості, активізації громадських ініціатив та сприяють підтримці та розвитку громадських організацій ініціатив. Це забезпечує належне представництво інтересів різних соціальних груп та забезпечує різноманітність поглядів і думок у процесі прийняття рішень.

Конституційні засади місцевого самоврядування сприяють розвитку партнерських відносин між поліцією та місцевими органами влади. Вони передбачають активну співпрацю та обмін інформацією між цими структурами з метою ефективного реагування на виклики безпеки, превенції злочинності та забезпечення громадського порядку. Конституційні засади стимулюють розробку спільних програм, проектів та стратегій, спрямованих на забезпечення безпеки та задоволення потреб місцевої громади. Це сприяє впровадженню інноваційних підходів у поліцейську діяльність та забезпеченню гармонійного розвитку міст та сіл України.

Конституційні засади місцевого самоврядування мають велике значення для стабільності, розвитку та демократизації суспільства. Вони забезпечують належну організацію та функціонування місцевих органів влади, розширюють можливості громадян для впливу на прийняття рішень, сприяють створенню умов для забезпечення потреб та інтересів громади. Конституційні засади місцевого самоврядування є фундаментальними принципами, які забезпечують правову державу та демократичне функціонування суспільства на місцевому рівні.

Крім того, конституційні засади місцевого самоврядування передбачають забезпечення прозорості та відкритості діяльності місцевих органів. Це означає, що рішення, що приймаються на місцевому рівні, повинні бути доступними громадянам, а процеси прийняття рішень мають бути підкріплені відкритими консультаціями та звітністю перед громадою. Громадська участь є важливою складовою конституційних засад місцевого самоврядування, оскільки вона дозволяє громадянам впливати на рішення, що стосуються їхнього життя та сприяє підвищенню довіри до місцевих органів.

Конституційні засади місцевого самоврядування визначають роль та компетенції місцевих органів влади у забезпеченні громадського порядку, безпеки та правопорядку на місцевому рівні, забезпечують місцевій громаді можливість брати участь у формуванні та контролі діяльності поліції, а також сприяють ефективному співробітництву та координації між місцевими органами влади та правоохоронними органами для забезпечення безпеки та благополуччя громади. [2]

Отже, підсумовуючи все вищесказане, як висновок слід зазначити, що конституційні засади місцевого самоврядування відіграють важливу роль у забезпеченні ефективного та демократичного управління на місцевому рівні. Вони гарантують самостійність та компетенцію місцевих органів влади у забезпеченні безпеки та правопорядку, сприяють громадській участі та контролю над діяльністю поліції, а також сприяють розвитку партнерських відносин між поліцією та місцевими органами влади.

Конституційні засади забезпечують збалансоване взаємодію між правоохоронними органами та громадою, сприяють розвитку довіри та співпраці. Вони регулюють процеси формування поліцейських програм, гарантують права громади на участь у вирішенні питань безпеки та сприяють розбудові демократичного суспільства та зміцненню правової держави.

Місьцеве самоврядування має велике значення для забезпечення безпеки та благополуччя громади. Воно стимулює активну участь громадян у процесах прийняття рішень, сприяє ефективному взаємодії між поліцією та місцевими органами влади, а також сприяє розвитку інноваційних підходів та впровадженню сучасних стратегій безпеки.

Отже, конституційні засади місцевого самоврядування забезпечують демократичне управління, громадську участь, правову державу та сприяють створенню безпечного та гармонійного середовища для громади і мають

велике значення для успішної діяльності національної поліції України.

1. Конституція України - Розділ XI [URL] - <https://www.president.gov.ua/ua/documents/constitution/konstituciya-ukrayini-rozdil-xi>.
2. Комітет з конституційного забезпечення місцевого самоврядування [URL] - <http://www.localgovcommittee.org>.
3. Місцеве самоврядування в Україні - Інформаційний портал Wikipedia [URL] - https://uk.wikipedia.org/wiki/Місцеве_самоврядування_в_Україні.
4. Leheza, Y., Karina Pisotska, Oleksandr Dubenko, Oleksandr Dakhno, & Artur Sotskyi. (2023). The Essence of the Principles of Ukrainian Law in Modern Jurisprudence. *Revista Jurídica Portucalense*, 342–363. DOI: [https://doi.org/10.34625/issn.2183-2705\(32\)2022.ic-15](https://doi.org/10.34625/issn.2183-2705(32)2022.ic-15).
5. А. Л. Замахін. Сутність і значення взаємодії територіальних органів Національної поліції України з органами місцевого самоврядування. *Прикарпатський юридичний вісник*. С. 158-162.

Андрій ЧАУС

*ад'юнкт Дніпропетровського
державного університету внутрішніх
справ, полковник поліції*

ПРОФІЛАКТИКА ТА ЗАПОБІГАННЯ НАРКОЗЛОЧИНАМ В УКРАЇНІ: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Наркоманія – це одна з найбільших загроз сучасному суспільству, а наркозлочини залишаються одними із найрозповсюдженіших видів кримінальних правопорушень у світі, зокрема і в Україні. Чому ж люди продовжують вживати наркотичні речовини незважаючи на їх небезпечність для здоров'я та життя? Тому що вони є способом задовольнити свої потреби візуально, тобто на підставі психічних процесів під впливом наркотичних речовин, коли це не вдається. З психологічної точки зору, це один із способів подолання світової невлаштованості, хоча б уяви, уникнення проблем реального світу у світ вигаданий, створений за власним сценарієм, можливість відвести людину від неї в чомусь невдалому житті у світ мрії, випробувати відчуття, яким немає заміни наяву, нарешті, це форма своєрідного протесту проти існування, яке сприймається як безглузде [1; с. 318].

На підтвердження тому наведемо деякі результати соціологічного дослідження, яке базувалося на даних 2021-го року. Так, частка підлітків, які вживали хоча б один раз в житті які-небудь наркотичні речовини, склала 18%, а серед дівчат зросла в 1,5 рази у порівнянні з 2015 роком (з 12,7% у 2015 році до 18,1% у 2019 році). 8,7% підлітків вживали марихуану, а 9,2% – вживали інгалянти, вживання двох і більше наркотичних речовин серед усіх опитаних склала 4,2% [2; с. 21].

Тому боротьба з ними залишається одним із найважливіших завдань

правоохоронних органів будь-якої держави протягом усього періоду існування наркотичних речовин. Одним із способів такої боротьби є запобігання таким злочинам (правопорушень) та зменшення кількості таких випадків, а також їх профілактика.

Насамперед, профілактика наркозлочинів та в цілому боротьба держави з ними здійснюється на підставі певної нормативно-правової бази. На сьогодні Україна є однією із сторін Єдиної конвенції ООН про наркотичні засоби 1961 р., Конвенції ООН про психотропні речовини 1971 р. та Конвенції ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин 1988 р.

Дані міжнародні акти, а також Конституція України та інші закони послужили основою національної системи законодавства в Україні щодо питань наркотиків, зокрема Законів України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними» та «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори», у яких передбачено та на правовому рівні врегульовано заходи і прописано порядок їх застосування запобігання та профілактики злочинів, пов'язаних із незаконним обігом наркотиків. Проте законодавство різних держав має свої особливості, що зумовлено, зокрема, національними особливостями країни та криміногенною ситуацією в цій сфері, а також загальною тенденцією є різке посилення покарань за збут наркотиків та організовані форми вчинення зазначених злочинів [3, с 47]

Неабияку роль для розроблення безпосередніх заходів щодо запобігання злочинам у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин чи їх аналогів, вдосконалення вітчизняного антинаркотичного законодавства має вивчення відповідного зарубіжного досвіду. Аналіз законодавства зарубіжних країн щодо протидії незаконному наркообігу має сприяти створенню найбільш ефективних моделей кримінально-правових норм, що передбачають відповідальність за такі протиправні посягання [3; с. 46].

Запобігання наркозлочинам є складною задачею, і внесення змін в законодавство може бути одним з кроків у напрямку більш ефективного контролю за обігом наркотиків, а також допоможе у превенції таких злочинів.

Одна з таких змін – збільшення суворості покарань за наркозлочини: Законодавство може бути змінене для надання більш суворих покарань за виробництво, зберігання, поширення та торгівлю наркотиками, наприклад встановлення більших термінів ув'язнення, встановлення більших розмірів штрафів та конфіскацію майна, пов'язаного зі злочинними діями. До того ж, такі корективи опосередковано будуть нести в собі профілактичну функцію, оскільки більше осіб буде побоюватись відповідальності за свої дії, хоча і відсоток зменшення таких правопорушень не буде дуже високим.

Ще одним засобом для збільшення ефективності профілактики злочинів, пов'язаних з наркотиками є розширення програм попередження та реабілітації, а законодавство може сприяти розширенню цих програм.

Наприклад, до них можуть бути включені обов'язкове проведення освітніх курсів про шкоду наркотиків у школах та розробка програм підтримки для осіб, які страждають від наркозалежності.

Також зміни можуть стосуватися і міжнародного співробітництва між країнами у сфері боротьби з наркозлочинами. Це може включати обмін розвідувальною інформацією, спільні оперативні дії та координацію міжнародно-правових процедур тощо.

Важливо зазначити, що ефективне запобігання наркозлочинам вимагає комплексного підходу, який включає не тільки зміни в законодавстві, але й освіту, профілактику, доступ до медичних послуг інші соціальні заходи тощо.

Однак, незважаючи на все вищесказане, наразі в Україні відсутня правова відповідальність за рекламу наркотиків взагалі та зокрема із використанням при цьому комп'ютерних технологій, хоча такі дії є одним із способів зробити наркотики доступними будь-кому, втягнути у їх немедичне споживання якомога більшу кількість осіб, а отже є суспільно небезпечними та потребують внесення їх як окремого складу злочину в кримінальному кодексі України [3; с. 36].

Отже, протидія наркозлочинності в Україні має важливий правовий аспект, який передбачає введення та регулювання законів та правових інструментів з метою боротьби з наркотичною залежністю, контролю над наркотиками та запобігання поширенню наркотиків у суспільстві. Усі вищезгадані зміни так корективи законодавства спрямовані на запобігання та профілактику наркозлочинності, зменшення попиту на наркотики, забезпечення покарання порушників та надання допомоги тим, хто страждає від наркотичної залежності.

1. Собко Г.М., Мох Т.П. Кримінологічні аспекти та профілактика наркозлочинності. Київський часопис права №1 2023. С 317-320. URL: <http://kyivchasprava.kneu.in.ua/index.php/kyivchasprava/article/view/292/279>.

2. Звіт щодо наркотичної та алкогольної ситуації в Україні за 2022 рік (за даними 2021 року). URL: <https://cmhmda.org.ua/wp-content/uploads/2023/01/zvit-shhodo-narkotychnoyi-ta-alkogolnoyi-sytuacziyi-v-ukrayini-2022.pdf>.

3. Давидова М. М. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії та доктора наук 2020. URL: http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/17637/1/dyser_davydova_mm.pdf.

Сергій Шлома,
поліцейський офіцер
Новоолександрівської громади,
капітан поліції

РОЛЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ОФІЦЕРІВ ГРОМАД

З червня 2019 року в об'єднаних територіальних громадах почали працювати «нові дільничні», тобто поліцейські офіцери громад. Це був наступний крок реформування правоохоронних органів.

Офіцери громади виконують усі функції дільничного, але отримали ще додаткові повноваження: регулювати дорожнього руху, виписування штрафів за порушення, робота з родинами, які потрапили в складну життєву ситуацію, та інше.

Згідно Наказу МВС України від 28.07.2017 р. № 650 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад» ПОГ здійснюють свою діяльність відповідно до Конституції України, Законів України «Про Національну поліцію», «Про запобігання та протидію домашньому насильству», «Про забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків», «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі», «Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк», «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону», інших актів законодавства, нормативно-правових актів Міністерства внутрішніх справ України [1].

Завданнями ПОГ є: 1) діяльність, що ґрунтується на принципі взаємодії з населенням на засадах партнерства та має на меті співпрацю з громадянами, громадськими організаціями, установами, підприємствами різних форм власності; 2) взаємодія з органами державної влади та місцевого самоврядування, населенням й утвореними відповідно до чинного законодавства громадськими формуваннями з охорони громадського порядку; 3) виконання завдань, спрямованих на дотримання прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; 4) вжиття заходів для взяття на превентивний (профілактичний) облік осіб, щодо яких здійснюється превентивна (профілактична) діяльність та внесення відповідної інформації до ЄІС МВС; 5) співпраця з групами реагування патрульної поліції (далі - ГРПП) щодо застосування превентивних (профілактичних) заходів стосовно осіб, які схильні до вчинення правопорушень та/або перебувають на превентивних (профілактичних) обліках поліції; 6) інформування чергової частини органу (підрозділу) поліції в разі отримання від населення відомостей про осіб, які

мають наміри вчинити кримінальні правопорушення або їх учинили, розшукуваних злочинців, осіб, які зникли безвісти; 7) організація та контроль діяльності помічника ДОП, що полягає в плануванні роботи, наданні відповідних доручень та навчанні методиці й тактиці роботи на поліцейській дільниці, перевірці якості, повноти та об'єктивності складених ним матеріалів; 8) підтримання професійного рівня шляхом навчання в системі службової підготовки та самопідготовки; 9) здійснення досудового розслідування кримінальних проступків у формі дізнання [1].

У офіцерів громади більше повноважень й вища зарплатня, ніж у дільничного, - на сьогодні передбачено 14 тисяч гривень на місяць. Передбачені також і соціальні гарантії - або службове житло, або відшкодування коштів за оренду квартири чи будинку. Адже вони живуть в ОТГ та працюють виключно на своїй території. Але, щоб отримати «свого офіцера», громада має за свій кошт забезпечити його приміщенням для роботи, меблями, необхідним сучасним обладнанням, автівкою, паливом для службового автомобіля, тощо [2].

Наприклад, окремі органи місцевого самоврядування приймають Програми «Поліцейський офіцер громади» на 2023-2025 роки. З метою виконання завдань по здійсненню заходів з охорони прав, свобод і законних інтересів жителів Фастівської міської територіальної громади, підтримання безпеки та порядку, а також здійснення заходів по захисту власності від злочинних посягань, відповідно до Закону України «Про Національну поліцію», постанови Кабінету міністрів України від 11.03.2022 №252 «Деякі питання формування та виконання місцевих бюджетів у період воєнного стану», керуючись п. 1 ч. 2 ст. 52 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» прийняла таку програму [3].

Так, програма «Поліцейський офіцер громади» на 2023-2025 роки Фастівської міської ради Київської області розроблена відповідно до Законів України «Про Національну поліцію», «Про місцеве самоврядування в Україні», Указу Президента «Про заходи щодо забезпечення особистої безпеки громадян та протидії злочинності» та покликана сприяти реалізації Всеукраїнського проекту «Поліцейський офіцер громади». Цією програмою передбачено комплекс заходів, що здійснюються на місцевому рівні з метою підтримки діяльності поліцейських офіцерів громади.

Згідно цієї програми головне завдання поліцейського офіцера громади – орієнтуватися на потреби населення, підтримувати постійний контакт із мешканцями, щодня забезпечувати громадський порядок, своєчасно реагувати на проблеми громади та запобігати вчиненню правопорушень. Поліцейський офіцер громади – це співробітник Національної поліції, який отримує заробітну плату, має право на соціальні гарантії та пільги, як і решта поліцейських. Крім того, Національна поліція України забезпечує його одностроєм, табельною зброєю, спеціальними засобами, нагрудною камерою та планшетом [3].

Поліцейський офіцер громади має бути орієнтований на оперативне вирішення проблем щодо забезпечення належної безпеки саме своєї територіальної громади. Поліцейський офіцер громади не муніципальний поліцейський, він залишається у штаті місцевого органу поліції, який контролює законність прийнятих ним рішень. Водночас він підзвітний громаді щодо забезпечення її безпеки. Для постійної присутності поліцейського офіцера громади на території громади облаштовується службове приміщення, що належить громаді. У рамках проекту також можливе забезпечення поліцейського офіцера громади обладнанням автомобілем (залежно від фінансування).

Водночас Фастівської міської ради Київської області Територіальна громада закріпила, положення що згідно Програми вона забезпечує виділення приміщення, виконання ремонтних робіт; забезпечення обладнанням автомобілем; облаштування приміщення технічними засобами, меблями, доступ до мережі Інтернет, оргтехнікою тощо. Фінансування заходів Програми здійснюється за рахунок коштів бюджету Фастівської міської територіальної громади, а також інших джерел, не заборонених чинним законодавством України [3].

Очільник МВС - Денис Монастирський, зазначав, що поліцейський офіцер громади – це проєкт, який 100% збільшує довіру громадян не тільки до поліції, а й загалом до держави. Проте гострим залишається питання заробітної плати працівників поліції. Загалом у Нацполіції зарплати коригуються в межах 12-16 тисяч, з надбавками та виплатами за вислугу років. Для районних центрів, сільських громад - це мінімально можливо, але якщо це поліцейський офіцер громади, який відповідає за декілька сіл і населених пунктів, де він працює, - це не достатньо. У містах це фактично не витримує конкуренції. Мінімальне грошове утримання у Національній поліції – 12 тисяч гривень, а середня заробітна плата – 13 тисяч гривень. Поліцейським офіцерам громади наразі виплачують до 14 тисяч гривень. Елементарний набір соціальних потреб, який зараз є у поліцейського, на нашу думку, не дотримується [4].

На практиці не достатній рівень оплати праці працівників поліції призводить до так званих «тихих страйків», публічних виступів працівників поліції із висловленням незадоволення рівнем заробітної плати, умовами роботи, недостатнім матеріальним забезпеченням потреб служби [5].

Таким чином для підвищення матеріального забезпечення професійної діяльності та посилення соціально-економічних гарантій роботи ПОГ органи місцевого самоврядування мають можливість використовувати кошти місцевого бюджету та приймати відповідні місцеві програми на кшталт Програми «Поліцейський офіцер громади» на 2023-2025 роки. Прийняття Програми «Поліцейський офіцер громади» на 2023-2025 роки Фастівською міською радою Київської області є передовим досвідом органів місцевого самоврядування для нормативного закріплення та фіксації у документах

завдань, цілей, напрямів взаємодії ПОГ, адміністрації та жителів територіальної громади, а також закріплення фінансово-організаційних гарантій забезпечення діяльності ПОГ.

1. Наказ МВС України від 28.07.2017 р. № 650 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/378070__693051.

2. Ухваріна І. Хто такий поліцейський офіцер громади. URL: <https://sheriffua.org/news/herson/hto-takij-politsejskij-ofitser-gromadi>.

3. Про схвалення проекту Програми «Поліцейський офіцер громади» на 2023-2025 роки. Фастівська міська рада Київської області. URL: <http://fastiv-rada.gov.ua/62884-2/>.

4. МВС вимагатиме у держбюджеті підвищення заробітної плати поліцейським - Денис Монастирський. 14.09.2021. URL: <https://mvs.gov.ua/uk/press-center/news/mvs-vimagatime-u-derzbyudzeti-pidvishhennya-zarobitnoyi-plati-policeiskim-denis-monastirskii?fbclid=IwAR3zcZpJDYgnUdoMubPNiuA4c6GVk6h8SDesba7TUbv3GonHPL2IPqRg5aE>.

5. Штекель М. «Тихі страйки», побори і низька зарплата в поліції: чим це загрожує Україні? 06 січня 2022, 17:21 URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/mala-zarplata-politseyski-strayky/31642306.html>.

Maksym Sheviakov

*Senior lecturer of the Department
of Administrative Law,
process and administrative activities
Dnipropetrovsk State
University of Internal Affairs*

Maksym Kaliman

*Lecturer of the department of tactical
and special training
Dnipropetrovsk State
University of Internal Affairs*

SOME QUESTIONS REGARDING THE PREVENTION AND COUNTERACTION OF DOMESTIC VIOLENCE IN UKRAINE

One of the most important prerequisites of human life is health; protection of life, freedom and health is enshrined in the Basic Law of Ukraine - the Constitution. Violence is one of the most serious forms of violation of human rights and the most serious and also the most common in criminal and administrative offenses. Today, in Ukraine and in the world, the fight against domestic violence is quite relevant. According to the data of the National Social Service in Ukraine, only in the first half of 2021, 86,955 complaints were received from women about domestic violence against them. In our country, the authorities actively take measures to combat,

prevent and prevent domestic violence. The National Police is an advanced body of the executive power, which is authorized to consider domestic violence cases, which is based on the Law of Ukraine "On Prevention and Combating Domestic Violence" (adopted by the Verkhovna Rada of Ukraine on December 7, 2017). Also, the Code of Ukraine on Administrative Offenses and the Criminal Code of Ukraine have made changes and additions regarding fines and punishments for committing any domestic violence. In addition to the above-mentioned measures, a number of special measures are used to combat domestic violence:

- 1) an urgent injunction against the offender;
- 2) a restraining order against the offender;
- 3) taking the offender into the preventive register and carrying out preventive work with him;
- 4) sending the offender to undergo a program for offenders [3].

In accordance with the Law of Ukraine "On Prevention and Combating Domestic Violence", victims are provided with assistance, rights and protection defined by the relevant law. Fortunately, the legislative, executive, judicial - society began not to be silent about the perpetration of violence in the family, and also to help other citizens who suffered because of the perpetration of domestic violence against them. It should be noted that prevention of domestic violence is carried out in Ukraine by authorized bodies of the National Police, institutions of the education system, authorized bodies, institutions and health care institutions in the field of prevention and counteraction of domestic violence, authorized centers for providing free secondary legal assistance in the field of prevention and countermeasures against domestic violence, authorized by general and specialized support services for victims [3].

In our opinion, the problem of committing domestic violence can be prevented and even overcome if society stops thinking that this problem is a topic for only two people and it is not only possible, but necessary, to ask for help from the bodies authorized to deal with this problem. It should be remembered that the state takes care of its people and takes measures for the sake of safety and protection of society.

1. Code of Ukraine on Administrative Offenses: Law of Ukraine dated 07.12.1984 No. 8073-X // Database "Legislation of Ukraine" / VR of Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.

2. Criminal Code of Ukraine dated April 5, 2001 No. 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

3. The Law of Ukraine "On Prevention and Combating Domestic Violence" as amended in accordance with Law No. 2671-VIII of January 17, 2019, Official Journal of Ukraine, 2019, No. 18, Article 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

4. On the approval of the Procedure for the interaction of entities carrying out measures in the field of prevention and counteraction of domestic violence and gender-based violence: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 08.22.2018 No. 658 // Database "Legislation of Ukraine" / Verkhovna Rada of Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/658-2018-%D0%BF#Text>.

5. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/20575.html#:~:text=%>.

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

*Матеріали
Регіонального круглого столу*

(м. Дніпро, 19 квітня 2023 р.)

Редактори, оригінал-макет, дизайн –
Є. В. Коваленко-Марченкова, А. В. Самотуга

Підп. до друку 29.06.2023. Формат 60x84/16. Друк – цифровий. Папір офісний.
Гарнітура – Times. Ум.-друк. арк. 8,25. Обл.-вид. арк. 8,88. Наклад – 30 прим.

Надруковано у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ
49005, м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26, rvv_vonr@dduvs.in.ua

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру ДК № 6054 від 28.02.2018.